

2022

Liedon varhaiskasvatussuunnitelma

Nimi Liedon kunnan varhaiskasvatussuunnitelma

Kunta Lieto

Hyväksymispäivämäärä Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta xx.x.2022 § xx

Päivitetty versio x.x.2022

Tähän asiakirjaan voidaan tehdä pieniä muutoksia toimialajohtajan viranhaltijapäätöksellä.

Sisällys

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat	4
1.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden velvoittavuus	5
1.2 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma	5
1.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	8
2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	13
2.1 Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	13
2.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot	17
2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua	20
2.4 Arvoperusta	23
2.5 Oppimiskäsitys	26
2.6 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus	28
2.7 Laaja-alainen osaaminen	29
Ajattelu ja oppiminen	30
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	30
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	31
Monilukutaito	31
Digitaalinen osaaminen	31
Osallistuminen ja vaikuttaminen	32
3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri	34
3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet	35
Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä	36
Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö	40
Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo	40
Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus	41
Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa	42
3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt	46
3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa	49
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	49
Yhteistyö eri tahojen kanssa	50
4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen	53
4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys	53

4.2 Pedagoginen dokumentointi	54
4.3 Monipuoliset työtavat	56
4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä	58
4.5 Oppimisen alueet	62
Kielten rikas maailma.....	62
Ilmaisun monet muodot	65
Minä ja meidän yhteisömme	67
Tutkin ja toimin ympäristössäni.....	69
Kasvan, liikun ja kehityn	72
4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia	74
Kaksikielinen varhaiskasvatus.....	75
5. Lapsen tuki	79
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut	80
Tuen järjestämisen ja toteuttamisen vastuut	80
5.2 Yhteistyö tuen aikana	83
Lapsen ja huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö	83
Monialainen yhteistyö	84
5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	88
Yleinen tuki	88
Tehostettu tuki	89
Erityinen tuki.....	90
Tuen muodot	93
5.4 Lapsen tuen arviointi.....	95
5.5 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana	96
5.6 Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista	99
6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus	104
7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa	104
7.1 Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen	104

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatustlain¹ perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaa erityisesti varhaiskasvatustlaki, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki, on osa varhaiskasvatusta². Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti³. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys⁴. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Tämä perusteasiakirja on laadittu inklusion periaatteiden mukaisesti, joita tarkastellaan erityisesti arvoperustaa käsittelevässä luvussa 2, toimintakulttuurin näkökulmasta luvussa 3 ja lapsen tuen näkökulmasta luvussa 5. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisen ohjauksen tarkoituksena on luoda yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset. Lisäksi perusteissa on otettu huomioon lainsäädännön muutokset. Perusteita on valmisteltu sidosryhmäyhteistyössä hyödyntäen uusimpia tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista.

¹ Varhaiskasvatustlaki (540/2018)

² Perusopetuslaki (628/1998) ja perusopetusasetus (852/1998)

³ Varhaiskasvatustlaki 3 §

⁴ HE 148/2021 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatustlain muuttamisesta, s. 30–31

1.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden velvoittavuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka⁵.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä⁶.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen järjestäjiä oikeudellisesti velvoittava määräys. Perusteasiakirja sisältää määräysten lisäksi kokonaisuuden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Jokaisen luvun päätteeksi on koottu paikallisesti päätettäviä asioita, jotka ohjaavat paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimista ja varhaiskasvatuksen toteuttamista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on myös viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan.

Tässä perusteasiakirjassa tarkoitetaan **varhaiskasvatuksen järjestäjällä** kuntaa, kuntayhtymää tai yksityistä palveluntuottajaa⁷. Käsitettä huoltaja käytetään tarkoittaessa lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa.

1.2 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee laatia ja hyväksyä valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Varhaiskasvatussuunnitelman laatimisvelvoite koskee myös kunnan hankkimaa avointa varhaiskasvatustoimintaa ja kunnan valvomaa yksityistä lasten päiväkotitoimintaa tai yksityistä perhepäivähoitoa. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ovat velvoittavia ja niitä tulee arvioida ja kehittää. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma voidaan laatia kaikkia toimintamuotoja koskevaksi (päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta) tai kullekin toimintamuodolle erikseen. Varhaiskasvatuksen järjestäjät voivat sopia järjestäjärajat ylittävstä yhteistyöstä varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa, arvioitaessa ja kehitettäessä.⁸

Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti. Suunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon

⁵ Varhaiskasvatuslaki 2 §

⁶ Varhaiskasvatuslaki 21 §

⁷ Varhaiskasvatuslaki 1 §

⁸ Varhaiskasvatuslaki 22 §

paikalliset erityispiirteet, mahdolliset pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset. Paikalliset suunnitelmat voivat tarkentaa valtakunnallisia perusteita, mutta ne eivät voi sulkea pois mitään lain, asetuksen tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämää tavoitetta tai sisältöä.

Varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon muut paikallisella tasolla tehtävät suunnitelmat, kuten

- varhaiskasvatusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma⁹
- kotoutumissuunnitelma¹⁰
- yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma¹¹.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä huolehtii siitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstölle, huoltajille sekä lapsille annetaan mahdollisuus osallistua paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen¹².

Lapsen kasvun ja oppimisen polun jatkuvuuden ja eheyden turvaamiseksi esi- ja perusopetuksen edustajat osallistuvat varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa tehdään yhteistyötä kunnan eri hallinnonalojen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa (luku 3.3).

Varhaiskasvatuksen järjestäjä hyväksyy varhaiskasvatussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa varhaiskasvatusta varten¹³.

Varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin¹⁴. Paikallisen varhaiskasvatuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallista varhaiskasvatuksen tietovaranto Vardasta¹⁵ tuotettua arviointitietoa sekä Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen¹⁶ tuottamia arviointityökaluja. Arviointia käsitellään tarkemmin luvussa 7.

⁹ Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § (1292/2013)

¹⁰ Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) 15 §

¹¹ Suositus

¹² Varhaiskasvatuslaki 20 §

¹³ Varhaiskasvatuslaki 8 §

¹⁴ Varhaiskasvatuslaki 24 §

¹⁵ Varhaiskasvatuslaki 65–73 §

¹⁶ Laki kansallisen koulutuksen arviointikeskuksesta (1295/2013)

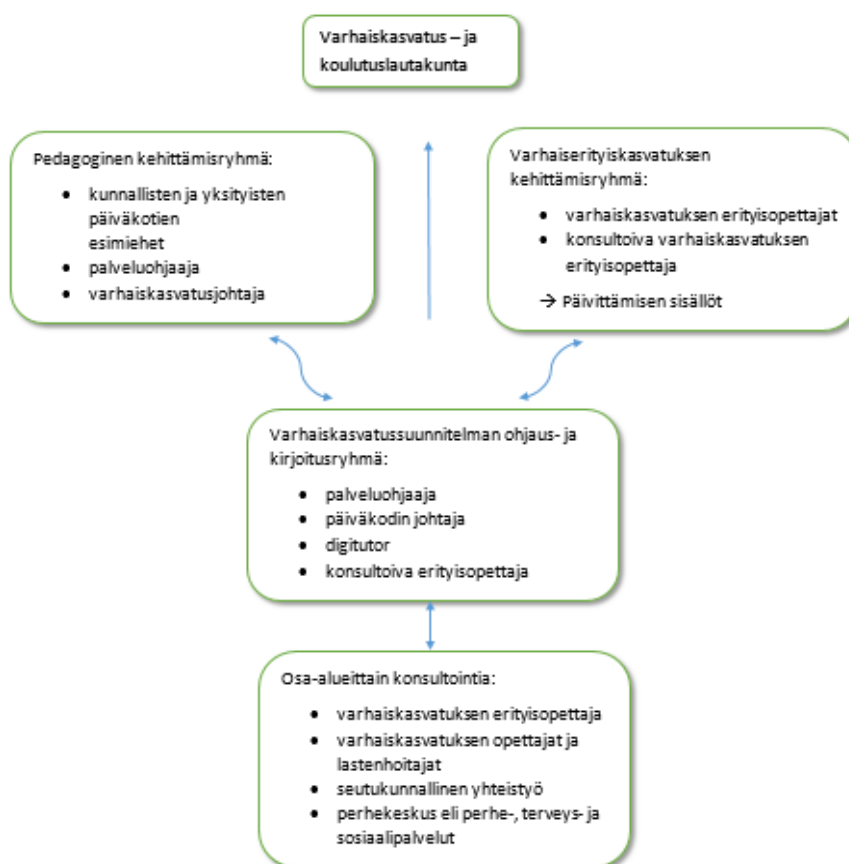

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Liedon varhaiskasvatussuunnitelmassa paikallisesti päätetyt asiat on kirjattu lapsikuvan alle. Suunnitelma on valmisteltu yhteistyössä kunnallisten ja yksityisten toimijoiden kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelma on kirjattu suomen kielellä ja suunnitelman hyväksyy varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta. Se on luettavissa Liedon kunnan [www-sivulta](#).

Liedon varhaiskasvatussuunnitelmaa noudattavat sekä kunnallinen että yksityinen varhaiskasvatus. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma sekä ryhmän pedagogisen toiminnan suunnitelma tehdään kunnan varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. Tätä suunnitelmaa noudatetaan myös esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa. Esiopetussuunnitelma toimii varhaiskasvatussuunnitelman jatkumona.

Liedon varhaiskasvatuksen kehittämisalueet sovitaan 2-3 vuodeksi kerrallaan. Varhaiskasvatuksen kehittämisalueista tehdään säännöllisesti palveluarvioita huoltajille, lapsille ja henkilöstölle. Kyselyiden tuloksia käytetään Liedon varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitettäessä (katso luku 7).

Liedon varhaiskasvatussuunnitelman päivitysprosessi

1.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatuslain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma¹⁷. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana tulee olla lapsen etu¹⁸ ja tarpeet. Myös lapsen mielipide ja toiveet tulee selvittää ja huomioida lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa¹⁹. Henkilöstön vastuulla on etsiä sopivat keinot lapsen näkökulmien selvittämiseksi. On tärkeää, että sekä huoltajan että henkilöstön havainnot ja näkemykset lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta otetaan huomioon.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeä tuntea lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. Lisäksi laatimisessa otetaan huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta. Suunnitelmaa laadittaessa tai päivitettäessä hyödynnetään lapsen mahdollista aiempaa varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä pedagogista dokumentointia (luku 4.2). Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan henkilöstön pedagogiselle toiminnalle. Ne kuvaavat sitä, miten pedagogisella toiminnalla ja oppimisympäristöillä tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Tavoitteita asetettaessa otetaan huomioon myös huoltajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden näkemykset lapsen hyvinvoinnista, kehityksestä, oppimisesta, ja tuen tarpeista.²⁰

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on toiminnan suunnittelun ja arvioinnin väline. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin kehittämisessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan lapsen aloitettua päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Suunnitelmaa tarkennetaan lapsen tarpeiden mukaan, vähintään kerran vuodessa²¹.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessiin sisältyy eri vaiheita. Prosessiin osallistuvat lapsen opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat henkilöt yhdessä huoltajan ja lapsen kanssa. Päiväkodeissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista voidaan hyödyntää erityisesti lasten ja perheiden palvelujärjestelmän tuntemuksen osalta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja voi osallistua perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessiin. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja

¹⁷ Varhaiskasvatuslaki 23 §

¹⁸ Varhaiskasvatuslaki 4 § ja HE 148/2021 s. 34

¹⁹ Varhaiskasvatuslaki 23 §

²⁰ HE 148/2021, s. 34

²¹ Varhaiskasvatuslaki 23 §

arviointiin osallistuvat tarvittaessa myös lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat tai muut tarvittavat tahot.²²

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen mahdollinen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuki, sen toteuttaminen sekä tuen vaikuttavuuden ja tukitoimien toteutumisen arviointi. Jos lapsella on jokin pitkäaikainen sairaus, joka vaatii lääkehoitoa, laaditaan hänelle terveydenhuollossa lääkehoitosuunnitelma²³. Siltä osin kuin lääkehoitosuunnitelmaan sisältyvät tiedot ovat välttämättömiä lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi, kirjataan ne lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan²⁴. Lääkehoidon toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa sovitaan paikallisesti. Varhaiskasvatuksessa annettavaa tukea käsitellään tarkemmin luvussa 5.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista sekä varhaiskasvatuksen pedagogisten toimintakäytäntöjen vaikutuksia lapsen kehitykseen ja oppimiseen seurataan säännöllisesti. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Suunnitelma on kuitenkin tarkistettava aina, kun siihen on lapsen tarpeista johtuva syy.²⁵ Lapsen tuen tarvetta sekä tuen riittävyyttä, tarkoituksenmukaisuutta ja vaikuttavuutta on arvioitava ja suunnitelmaa päivitettävä aina tuen tarpeen muuttuessa. Jos lapsi saa tehostettua tai erityistä tukea, lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään hallinnollisen päätöksen sisällön mukaisesti²⁶. Aloite suunnitelman tarkistamiseksi voi tulla lapsen kanssa työskenteleviltä henkilöiltä tai lapsen huoltajalta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioitaessa arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin, pedagogiikan toteutumiseen ja tukitoimien vaikuttavuuteen.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tulee sisältää seuraavat asiat:

- lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet sekä lapsen kiinnostuksen kohteet
- lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi ja toteutumisen arviointi
- lapsen mahdollisesti tarvitsema tuki (luku 5)
- mahdollinen suunnitelma lääkähoidosta
- lapsen, henkilöstön ja huoltajan yhdessä sopimat asiat
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet muut mahdolliset asiantuntijat
- tieto siitä, milloin suunnitelma on laadittu ja tarkistettu ja milloin suunnitelma tarkistetaan seuraavan kerran.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä²⁷. Varhaiskasvatuslain mukaan lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle

²² Varhaiskasvatuslaki 23 § ja HE 148/2021 s. 34

²³ Terveydenhuoltolaki (1326/2010) 8 §

²⁴ Varhaiskasvatuslaki 41 §

²⁵ Varhaiskasvatuslaki 23 §

²⁶ Varhaiskasvatuslaki 15 e §

²⁷ Varhaiskasvatuslaki 40 §

sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä. Tiedonsiirron tavoitteena on turvata lapsen edun mukaisen varhaiskasvatuksen toteutuminen. Tietojen saamista ja luovuttamista koskeva säännös koskee myös tilanteita, joissa lapsi siirtyy kunnan tai yksityisen palveluntuottajan järjestämästä varhaiskasvatuksesta toisen kunnan tai palveluntuottajan järjestämään varhaiskasvatukseen tai joissa varhaiskasvatuksesta siirrytään esiopetukseen tai perusopetukseen. Lapsen asiakkuus varhaiskasvatuksessa on julkinen tieto. Lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseen voi kuitenkin liittyä tietoja, jotka ovat salassa pidettäviä.²⁸

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Jokaiselle lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma (lapsen vasu), johon kirjataan lapsen omat vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja tavoitteet pedagogiselle toiminnalle lapsen kasvun ja oppimisen sekä hoidon edistämiseksi sekä keinot tavoitteiden saavuttamiseksi. Myös lapsen mahdollinen yleisen, tehostetun tai erityisen tuen tavoitteet, menetelmät ja arviointi kirjataan lapsen vasuun. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa sovittujen tavoitteiden toteutumista arvioidaan säännöllisesti pitkin toimintakautta ja toiminnalle asetetaan uudet tavoitteet. Vasuun tehtävät päivitykset kirjataan toimintakauden aikana päivämäärällä ja kirjaajan nimikirjaimin. Varhaiskasvatuksen salassa pidettävien tietojen siirtämiseen liittyvät käytännöt on kuvattu tarkemmin luvussa 2.3

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään yhteistyössä lapsen ja huoltajien kanssa. Päiväkodeissa varhaiskasvatuksen opettajat vastaavat lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta ja käyvät pääsääntöisesti ryhmänsä lasten varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut huoltajien kanssa. Keskustelut käydään vähintään kaksi kertaa toimintavuodessa, syksyllä tai viimeistään kahden kuukauden kuluessa varhaiskasvatuksen alkamisesta. Toinen keskustelu käydään keväällä, jolloin arvioidaan lapsen vasun tavoitteiden toteutumista. Vaihtoehtoisesti vasukeskustelut voidaan yhdistää lapsen syntymäpäivän aikoihin, ennen lastenneuvolakäyntiä.

Lapsen vasu laaditaan kunnallisissa päiväkodeissa Wilmassa olevalle lomakkeelle. Jokaisena toimintakautena laaditaan uusi lomake. Edellisen vuoden lomakkeesta on mahdollista kopioida oleellinen tieto uuteen lomakkeeseen.

Liedossa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa on lapsen ja perheen hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä.

²⁸ Varhaiskasvatustilasto 41 § sekä esimerkiksi laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) 24 §

Perhepäivähoidossa perhepäivähoitaja laatii lasten, ryhmänsä varhaiskasvatussuunnitelmat ja käy keskustelut perheiden kanssa. Perhepäivähoidonohjaaja vastaa siitä, että suunnitelmat tulee laadittua. Perhepäivähoidonohjaaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja tukevat perhepäivähoitajia lasten vasujen laadinnassa iltapalavereissa.

Avoimessa varhaiskasvatuksessa ei tehdä lapselle varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma kirjataan käyttäen kunnan kanssa saman sisältöistä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lomaketta.

Lasten vasujen tavoitteiden pohjalta laaditaan ryhmän pedagoginen toimintasuunnitelma, joka toimii työvälineenä lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Ryhmän pedagoginen toimintasuunnitelma toimii arvioinnin pohjana. Suunnitelmaa arvioidaan ja päivitetään lapsista ja ryhmän toiminnasta tehtyjen havaintojen perusteella säännöllisesti.

Ryhmän pedagogisen toimintasuunnitelman sisältö:

1. Varhaiskasvatusyksikön kehittämiskohteen palvelulupaukset
2. Tiimisopimus
3. Lasten vasujen koonti
4. Ryhmän päiväjärjestyksen pedagoginen toimintasuunnitelma ja arviointi
5. Oppimisen alueiden suunnitelma ja arviointi

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, ryhmän pedagoginen toimintasuunnitelma ja pedagogisen toiminnan arviointi sekä kehittäminen suuntaavat ryhmien toimintaa Pedagogisen suunnittelun ja arvioinnin vuosikellon mukaisesti.

	LAPSEN VASU		PEDAGOGINEN TOIMINTASUUNNITELMA	ARVIOINTI	
ELOKUU	- Aloituskeskustelut - Lasten yksilöllisten vahvuuksien ja kehittymässä olevien tietojen ja taitojen sekä mielenkiinnonkohteiden havainnoiminen	Lasten havainnointi ja pedagoginen dokumentointi	- Tiimisopimuksen laatiminen - Alustavan pedagogisen päiväjärjestyksen laatiminen	- Yksikössä havainnoidaan pedagogisen toiminnan kehittämisen tarpeita - Henkilöstön itsearviointi kunnan tavoitetilasta esimiehen johdolla tiimeittäin	Palvelulupausten mukainen toiminta ja toiminnan dokumentointi
SYYSKUU	- Lasten vasujen laatiminen sekä vasukeskustelut huoltajien kanssa - Lasten vasujen arviointi		Lasten vasuista nousevien tavoitteiden kirjaaminen koontilomakkeelle	- Yksiköiden suunnittelupäivässä päätetään ja kirjataan yksikön/ryhmän indikaattorit - Palvelulupausten laatiminen ja kirjaaminen yksikön toimintasuunnitelmaan - Palvelulupausten sisällyttäminen ryhmän pedagogiseen toimintasuunnitelmaan	
LOKAKUU					
MARRAS-KUU			- Pedagogisen päiväjärjestyksen päivittäminen lasten tavoitteiden suuntaisesti - Oppimisen alueiden suunnitelmien laatiminen lasten tavoitteiden suuntaisesti		
JOULUKUU	Lasten vasujen arviointi		- Suunnitelman arviointia - Suunnitelman päivittäminen lapsista tehtyjen havaintojen perusteella	- Palvelulupausten toteutumisen arviointi pedagogisista dokumenteista ja mittareista saadun tiedon perusteella - Palveluarvio perheille	
TAMMIKUU				- Henkilöstön itsearviointi esimiehen johdolla tiimeittäin - Palvelulupausten toteutumisen arvioinnin huomioiminen ryhmän suunnitelmassa	
HELMIKUU					
MAALISKUU	Lasten vasujen arviointikeskustelut huoltajien kanssa				
HUHTIKUU					
TOUKOKUU	- Siirtopalaverit - Tulevan toimintakauden uusien lasten aloituskeskustelut			- Palvelulupausten toteutumisen arviointi pedagogisista dokumenteista ja mittareista saadun tiedon perusteella →Tiedon hyödyntäminen seuraavalla toimintakaudella - Yksiköiden arviointi-illat palvelulupausten toteutumisesta	
KESÄKUU-HEINÄKUU					

2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jolla on monia tehtäviä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun.

2.1 Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. Varhaiskasvatus on pyrittävä järjestämään lähellä palvelun käyttäjiä ja paikallisia tarpeita vastaavina aukioloaikoina²⁹. Varhaiskasvatusta voidaan varhaiskasvatustlain mukaan toteuttaa päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana³⁰. Laissa säädetty lapsen oikeus varhaiskasvatukseen koskee päiväkodissa tai perhepäivähoidossa annettavaa varhaiskasvatusta. Huoltaja päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Esiopetuksessa olevalla lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen lain oikeuttamalla tavalla³¹.

Kunta tai kuntayhtymä voi järjestää varhaiskasvatuksen itse tai hankkia varhaiskasvatuspalveluja julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Hankittaessa varhaiskasvatuspalveluja muilta palvelujen tuottajilta kunnan tai kuntayhtymän on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään varhaiskasvatusta koskevien säädösten sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti³². Yksityisen palveluntuottajan ohjauksesta, neuvonnasta ja valvonnasta vastaavat kunnan toimielin tai sen määräämä viranhaltija, aluehallintovirasto sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto³³.

Kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä³⁴. Muista kielistä määrätään luvussa 4.6.

²⁹ Varhaiskasvatuslaki 5 § 4 momentti

³⁰ Varhaiskasvatuslaki 1 §

³¹ Varhaiskasvatuslaki 1 ja 12 §

³² Varhaiskasvatuslaki 5 § 2 momentti

³³ Varhaiskasvatuslaki 52 §

³⁴ Varhaiskasvatuslaki 8 § ja HE 40/2018 vp, s. 89

Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen³⁵ sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatukseen sovelletaan myös hallintolakia³⁶ ja lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta³⁷. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella³⁸. Varhaiskasvatuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki³⁹, tasa-arvolaki⁴⁰, Euroopan ihmisoikeussopimus⁴¹, YK:n lapsen oikeuksien sopimus⁴², YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista⁴³, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista⁴⁴ sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet⁴⁵.

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada tukea⁴⁶, riippumatta varhaiskasvatuksen järjestäjästä⁴⁷. Varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inklusioperiaatteen mukaisesti, jolloin kaikilla lapsilla on oikeus osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta.

Kun lapsi tarvitsee kehitykseensä, oppimiseensa ja hyvinvointiinsa tukea (myöhemmin lapsen tuki) ja saa sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia ja palveluja, tällöin sovelletaan varhaiskasvatuslakia⁴⁸, sosiaalihuoltolakia⁴⁹, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettua lakia⁵⁰, kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia⁵¹ ja terveydenhuoltolakia⁵² sekä mitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista muualla laissa säädetään.

³⁵ Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018)

³⁶ Hallintolaki (434/2003)

³⁷ Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

³⁸ Suomen perustuslaki (731/1999) 6 §

³⁹ Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)

⁴⁰ Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)

⁴¹ Euroopan ihmisoikeussopimus 1990

⁴² YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)

⁴³ YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007 (27/2016)

⁴⁴ YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007

⁴⁵ Kestävän kehityksen tavoitteet – Agenda 2030. YK:n yleiskokous 2015

⁴⁶ Varhaiskasvatuslaki 15 a §

⁴⁷ Kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palveluntuottaja, ks. luku 1.1

⁴⁸ Varhaiskasvatuslaki 15 a §

⁴⁹ Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)

⁵⁰ Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettu laki (380/1987)

⁵¹ Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977)

⁵² Terveydenhuoltolaki (1326/2010)

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään varhaiskasvatuslaissa. Tavoitteet ohjaavat perusteiden sekä paikallisen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa, toteuttamista ja arviointia.

Varhaiskasvatuslain⁵³ mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
- 10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on velvollisuus kertoa huoltajille varhaiskasvatuksen tavoitteista ja toiminnasta sen eri toimintamuodoissa. Huoltajalle järjestetään mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lisäksi huoltajille järjestetään säännöllisesti mahdollisuus osallistua paikallisen ja yksikkökohtaisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. Huoltajan osallistumisesta lapselle mahdollisesti annettavan tuen suunnitteluun ja arviointiin kuvataan tarkemmin luvussa 5.

Lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen vaihtelee perheiden valinnan, lasten lakisääteisen oikeuden ja varhaiskasvatuksen järjestäjän päätöksen mukaan⁵⁴. Tämä tulee ottaa huomioon paikallisten suunnitelmien laatimisessa.

⁵³ Varhaiskasvatuslaki 3 §

⁵⁴ Varhaiskasvatuslaki 12 ja 19 §

Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys⁵⁵. Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle on tarjottava täysipainoista ravintoa. Ruokailun on oltava tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu.⁵⁶ Varhaiskasvatus on uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta. Varhaiskasvatusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta tarkennetaan luvussa 6.

Varhaiskasvatuksessa noudatetaan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ja mitoituksesta annettuja säädöksiä⁵⁷. Kunnan käytettävissä on oltava varhaiskasvatuksessa esiintyvää tarvetta vastaavasti varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja⁵⁸. Henkilöstön kelpoisuuksia koskevista siirtymäsäännöksistä säädetään varhaiskasvatuslaissa⁵⁹.

Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon työsuojeluun ja turvallisuuteen liittyvät säännökset, henkilötietojen käsittelyä ja tietosuojaa koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat lait. Lapsia suojataan väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä suunnitelmallisen ennaltaehkäisemisen sekä välittömän puuttumisen avulla (Luku 3.1)⁶⁰. Turvallisuuden edistämisen tulee olla suunnitelmallista ja säännöllisesti arvioitua.

Kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, sosiaalihuollosta, lastensuojelusta, lastenneuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa⁶¹. Varhaiskasvatuksen henkilöstöä velvoittavat myös säännökset, jotka koskevat sosiaalihuoltopalveluihin ohjaamista ja lastensuojeluilmoituksen tekemistä⁶².

⁵⁵ Varhaiskasvatuslaki 10 §

⁵⁶ Varhaiskasvatuslaki 11 §

⁵⁷ Varhaiskasvatuslaki 25–33 § ja 75 § ja valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018)

⁵⁸ Varhaiskasvatuslaki 25 §

⁵⁹ Varhaiskasvatuslaki 75 §

⁶⁰ Varhaiskasvatuslaki 10 §

⁶¹ Varhaiskasvatuslaki 7 §

⁶² Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) 35 § ja lastensuojelulaki (417/2007) 25 § (88/2010) ja 25 a § (1302/2014)

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Liedon kunnassa varhaiskasvatuspalveluita järjestetään sekä kunnallisesti että yksityisesti. Perheitä tuetaan yksityiseltä palveluntuottajalta hankittujen varhaiskasvatuspalvelujen maksamisessa palvelusetelillä.

Liedossa on varhaiskasvatuksen palveluohjaaja, joka koordinoi lasten sijoittelun varhaiskasvatuksen paikkoihin. Hän vastaa myös yksityisten palveluntuottajien ohjauksesta, neuvonnasta ja valvonnasta.

Ruotsinkielinen varhaiskasvatus

Liedon kunnassa ruotsinkielistä varhaiskasvatusta järjestetään ruotsinkielisille lapsille Kisakallion päiväkodin ruotsinkielisessä ryhmässä. Mikäli ryhmään jää vapaita paikkoja, voidaan myöntää paikka myös suomenkielisille lapsille. Ryhmässä voidaan järjestää myös esiopetusta, jos Turku ei pysty tarjoamaan lietolaisille lapsille esiopetuspaikkaa.

Perheillä on mahdollisuus hakeutua palvelusetelillä myös muiden kuntien yksityisten palveluntuottajien järjestämään kaksikieliseen varhaiskasvatukseen.

2.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Varhaiskasvatuksen toimintamuodot ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatustoiminta⁶³. Varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet ohjaavat kaikkia varhaiskasvatuksen toimintamuotoja. Varhaiskasvatuslaissa määritellään, mitkä lain kohdat koskevat avointa varhaiskasvatusta⁶⁴. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot eroavat toisistaan. Esimerkiksi oppimisympäristöt, resurssit, henkilöstön koulutus ja kelpoisuusvaatimukset, henkilöstörakenne, lapsiryhmien koko sekä lasten ja henkilöstön välinen suhdeluku vaihtelevat. Myös tuen antamisen mahdollisuudet vaihtelevat. Eri toimintamuotojen ominaispiirteet otetaan huomioon paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa ja tavoitteita täsmennetään toimintamuodoittain.

On tärkeää, että huoltajat saavat riittävästi tietoa kaikkien toimintamuotojen sisällöistä ja ominaispiirteistä. Kunnan on järjestettävä ohjausta ja neuvontaa huoltajille tarjolla olevista

⁶³ Varhaiskasvatuslaki 1 §

⁶⁴ Varhaiskasvatuslaki 1 §

varhaiskasvatuspalveluista. Tarvittaessa huoltajan kanssa keskustellaan siitä, mikä varhaiskasvatuksen toimintamuoto ja laajuus vastaavat lapsen tarpeita ja etua. Neuvontaa ja ohjausta annetaan varhaiskasvatuspalveluihin hakeuduttaessa, sekä lapsen jo ollessa palvelujen piirissä.⁶⁵

Päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus on yleisin varhaiskasvatuksen toimintamuodoista. Päiväkodeissa toiminta on ryhmämuotoista. Lapsiryhmät voidaan muodostaa eri tavoin ottaen huomioon esimerkiksi lasten ikä, sisarussuhteet tai tuen tarve. Ryhmien tulee olla pedagogisesti tarkoituksenmukaisia ja niiden muodostamisessa noudatetaan henkilöstön mitoitus- ja ryhmien enimmäiskokoon sekä tukeen liittyviä säännöksiä⁶⁶. Päiväkotien henkilöstön moniammatillisuus on laadukkaan varhaiskasvatuksen voimavara, kun kaikkien koulutus ja osaaminen on käytössä sekä vastuut, tehtävät ja ammattiroolit toteutuvat tarkoituksenmukaisella tavalla. Päiväkodeilla tulee olla toiminnasta vastaava johtaja⁶⁷.

Varhaiskasvatuslaki korostaa pedagogiikan merkitystä ja samalla varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien pedagogista vastuuta⁶⁸. Kokonaisvastuu lapsiryhmien toiminnan suunnittelusta, toiminnan suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä on varhaiskasvatuksen opettajilla. Varhaiskasvatuksen opettajat, erityisopettajat, sosionomit, lastenhoitajat ja muu varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa yhdessä.

Perhepäivähoito on pienessä ryhmässä toteutettavaa varhaiskasvatusta. Sitä järjestetään perhepäiväkodissa, joka voi olla yksityiskoti tai muu kodinomainen hoitopaikka⁶⁹. Perhepäivähoitoa voidaan järjestää yhden tai kahden hoitajan toteuttamana tai erityistapauksissa kolmen hoitajan yhteisesti toteuttamana varhaiskasvatuksena⁷⁰. Perhepäiväkotien henkilöstömäärässä sekä muodostettaessa lapsiryhmiä tulee ottaa huomioon vammaiset ja muuten tukea tarvitsevat lapset⁷¹. Perhepäivähoitajat vastaavat oman ryhmänsä toiminnasta. Pedagoginen johtaminen ja toiminnan ohjaus tukee perhepäivähoitajien tavoitteellista toiminnan suunnittelua ja toteuttamista.

Avoimen varhaiskasvatustoiminnan toteutus ja painopisteet vaihtelevat varhaiskasvatuksen järjestäjän päätösten mukaan. Avointa varhaiskasvatustoimintaa voidaan järjestää esimerkiksi leikkipuisto- tai kerhotoimintana. Toiminta on ohjattua ja tavoitteellista. Avoin varhaiskasvatustoiminta voi tarjota esimerkiksi ulkoilua, leikkiä, taide- tai liikuntakasvatusta. Lisäksi avoin varhaiskasvatustoiminta voi tarjota huoltajille ohjattua yhdessäoloa lasten kanssa

⁶⁵ Varhaiskasvatuslaki 4 ja 16 §

⁶⁶ Varhaiskasvatuslaki 34–38 §

⁶⁷ Varhaiskasvatuslaki 25 §

⁶⁸ Varhaiskasvatuslaki 2, 25 ja 35 §

⁶⁹ Varhaiskasvatuslaki 1 ja 38 §

⁷⁰ Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018) 2 §

⁷¹ Varhaiskasvatuslaki 38 §

sekä muita sosiaalisia kontakteja. Avoimen toiminnan tulee olla suunniteltua, jotta varhaiskasvatustarpeiden tavoitteet voidaan ottaa huomioon. Tavoitteet tulee ottaa huomioon kattavammin ja laaja-alaisemmin huomioon, mitä säännöllisemmin ja useammin lapset toimintaan osallistuvat. Toiminnan luonteen mukaan tietyt tavoitteet voivat painottua muita enemmän.⁷²

Vuorohoitoa on järjestettävä tarpeen mukaisessa laajuudessa lapselle, joka tarvitsee sitä huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi. Vuorohoitoa voidaan järjestää iltaisin, viikonloppuisin ja öisin päiväkotitoimintana tai perhepäivähoitona. Vuorohoidossa lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen on usein epäsäännöllistä. Tämä tulee huomioida pedagogisen toiminnan ja lapselle annettavan tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa.⁷³

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Liedossa varhaiskasvatusta tarjotaan seuraavissa eri palvelumuodoissa:

- Liedon kunnalliset päiväkodit
- Kunnallinen perhepäivähoito
- Avoin varhaiskasvatus
- Vuorohoito
- Palveluseteli, yksityiset päiväkodit ja perhepäivähoitajat
- Esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus järjestetään esiopetusyksikön yhteydessä.

Liedon kunnan varhaiskasvatuspalveluissa perhepäivähoito ja päiväkodit tekevät alueellisesti yhteistyötä. Perhepäivähoidon ohjaus on jaettu päiväkodin johtajille.

Avoimet varhaiskasvatuspalvelut toimivat Perhepesässä Liedon keskustassa sekä päiväkotien yhteydessä vuosittaisen tarpeen mukaan. Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa varhaiskasvatuksen opettaja vastaa varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesta toiminnasta. Opettaja ja lastenhoitaja ohjaavat yhdessä toimintaa.

Liedon kunnassa toimii konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja useimmissa päiväkodeissa on varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

⁷² Varhaiskasvatustarvelaki 3 § 2 momentti ja HE 40/2018 vp, s.85

⁷³ Varhaiskasvatustarvelaki 13 §

Varhaiskasvatuksesta siirryttäessä esiopetukseen Liedossa esiopetuspaikka osoitetaan ensisijaisesti ilmoitetun lähikoulun yhteydessä toimivasta esiopetusryhmästä. Mikäli kaikki esioppilaat eivät mahdu koulujen yhteydessä toimiviin esiopetusryhmiin, ostaa kunta esiopetuspalvelua yksityiseltä palveluntuottajalta. Esiopetusryhmässä tulee olla vähintään 13 lasta ja enintään 21 lasta.

Varhaiskasvatuksen palveluohjaaja antaa ohjausta ja neuvontaa huoltajille tarjolla olevista kunnallisista ja yksityisistä varhaiskasvatuspalveluista. Palveluohjaajalle kuuluu myös yksityisten päiväkotien ohjaus ja valvonta.

Yksityistä perhepäivähoitoa valvoo kunnalliset perhepäivähoidonohjaajat. Yksityisten palveluntuottajien valvonta- ja ohjauskäyntejä tehdään vähintään kerran vuodessa valvonta-asiakirjan mukaisesti.

Liedon kunta velvoittaa yksityisiä varhaiskasvatuspalveluiden tuottajia osallistumaan yhteisiin palaverihin, koulutuksiin ja kehittämissäviin.

2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Varhaiskasvatus on tärkeä osa lapsen kasvun ja oppimisen polkua. Varhaiskasvatus luo perustaa elinikäiselle oppimiselle. Lapsi tuo varhaiskasvatukseen mukanaan aiemman elämäkokemuksensa, jossa merkittävänä tekijänä ovat huoltaja ja lapsen väliset vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet. Henkilöstön tehtävänä on luoda luottamuksellinen suhde lapseen. Huoltajan ja henkilöstön välinen yhteistyö tuo lapsen elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta. Sovittaessa lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteista avoin, arvostava ja tasavertainen kohtaaminen on tärkeää. Säännöllinen yhteistyö on oleellista, jotta perheiden ja henkilöstön yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden.

Lapsuuden merkityksen ymmärtäminen sekä tietämys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta ovat pedagogisen toiminnan perustaa. Yhtä tärkeää on tuntee jokainen lapsi ja ottaa huomioon hänen yksilöllinen kehityksensä. Lapsen tunteminen edellyttää mahdollisimman pysyviä vuorovaikutussuhteita henkilöstön ja lasten välillä⁷⁴.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen henkilöstö tuntee koulutusjärjestelmän sekä sen eri vaiheiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten hyvinvoinnin sekä kehityksen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi myös siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan.

⁷⁴ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 5 kohta

Varhaiskasvatuksen järjestäjä luo yhteistyön rakenteet ja tiedon siirron käytännöt, joiden avulla siirtymät kotoa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen aikana sekä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen ovat mahdollisimman sujuvia. Siirtymävaiheissa tehdään huoltajan kanssa yhteistyötä lapsen edun mukaisesti. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen aikana koottuja dokumentteja, joissa kuvataan lapsen kehitystä ja oppimista, sekä lapselle laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säädöksiä.⁷⁵

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksen, hän tuo mukanaan aiemman elämäkokemuksensa. Varhaiskasvatuksen alussa Hyvän aloituksen polku luo perustan lapsen, huoltajien ja henkilöstön yhteiselle kasvun ja oppimisen polulle.

Hyvän aloituksen polku

Hyvän aloituksen polun lähtökohtana on lapsen ja huoltajan osallisuus. Varhaiskasvatusryhmään tutustuminen ja luottamussuhteiden rakentaminen aloitetaan hyvissä ajoin ennen varhaiskasvatuksen aloitusta. Tutustumisvaiheen aikana sekä lapsi että huoltaja oppivat tuntemaan varhaiskasvatuksen rutiinit, ryhmän lapset ja henkilökunnan. Samalla henkilökunta oppii tuntemaan lapset ja huoltajat. Tutustumisvaiheen aikana perheen kanssa työskentelee pääsääntöisesti sama kasvattaja.

Alkukeskustelu

Huoltajat tulevat tutustumaan varhaiskasvatuspaikkaan. Samalla pidetään alkukeskustelu, jossa keskustellaan perheen arvoista, toiveista, ajatuksista ja varhaiskasvatuksen tarpeesta sekä käydään läpi käytäntöjä ja toimintatapoja. Tämän lisäksi laaditaan sopimus sovitusta varhaiskasvatusajasta ja suunnitellaan yhdessä tutustumisjakson eteneminen.

Lapseen tutustuminen tutussa lähiympäristössä

Tutustumiskäynnin aikana lapsi ja kasvattaja pääsevät tutustumaan toisiinsa lapselle turvallisessa lähiympäristössä. Tutustumiskäynti kestää noin puolituntia.

⁷⁵ Esimerkiksi varhaiskasvatuslaki 40–42 §

Varhaiskasvatusryhmään tutustuminen

Lapselle annetaan mahdollisuus tutustua huoltajan kanssa varhaiskasvatusryhmään ja kasvattajiin. Samalla kasvattajat tutustuvat lapseen ja huoltajiin. Tutustumisjakson toivotaan tapahtuvan tulevia hoitoaikoja mukaillen esim. aamupäivällä tai iltapäivällä. Tavoitteena on, että lapsi tutustuu erilaisiin päivän aikana tapahtuviin toimintoihin esim. ulkoiluun, ruokailuun, päivälepoon. Huoltajan kanssa tapahtuvalta tutustumisjaksolta ei peritä asiakasmaksua.

Alkuvaihe voi tuntua huoltajasta työläältä, etenkin huoltajan ja lapsen ero. Huoltajien on hyvä keskustella lapsen kanssa varhaiskasvatukseen siirtymisestä. Lapsen ikävää helpottamaan päiväkotiin voi tuoda esim. perheen valokuvan, jota hän voi halutessaan katsella. Huoltajilla on mahdollisuus kysyä lapsen päivästä soittamalla tai tekstiviestillä.

Ryhmästä / päiväkodista / perhepäivähoidosta toiseen siirtyminen

Ryhmästä toiseen siirtymisessä huomioidaan sekä lapsi että yhteistyö perheen kanssa. Lapsi ja perhe ovat jälleen uuden muutosprosessin kynnyksellä. Lapselle puhutaan ryhmän vaihdoksesta kotona ja varhaiskasvatuksessa. Vanhan ryhmän kasvattaja käy muutaman kerran lapsen kanssa uudessa ryhmässä tutustumassa. Tämän jälkeen lapsi totuttelee uuteen ryhmäänsä uusien kasvattajien kanssa muutaman tunnin kerrallaan. Huoltajalla on mahdollisuus käydä tutustumassa lapsensa kanssa uudessa ryhmässä aamu- tai iltapäivän ajan. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tiedot siirretään siirtopalaverissa uuden ryhmän kasvattajille. Tarvittaessa keskustelussa on mukana myös huoltaja. Samalla keskustellaan perheen toiveista ja ajatuksista sekä käydään läpi uuden ryhmän käytäntöjä ja toimintatapoja. Huoltajalla on mahdollisuus kysyä lapsen päivästä soittamalla tai tekstiviestillä lapsen siirryttyä uuteen ryhmään.

Päiväkodista toiseen siirryttäessä pidetään siirtopalaveri, johon osallistuvat uuden ja vanhan ryhmän varhaiskasvatuksen opettajat. Huoltaja voi halutessaan olla mukana suullisessa tiedonsiirrossa. Mukaan voidaan kutsua myös mahdolliset lasta kuntouttavat asiantuntijat.

Kunnan sisällä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma siirtyy uuteen yksikköön Wilma -järjestelmässä. Toiseen kuntaan siirryttäessä lähettävän tahon varhaiskasvatuksenopettaja vastaa siitä, että lasta koskevat asiakirjat siirtyvät uuteen päiväkotiin suojatulla sähköpostilla huoltajan suostumuksella. Suostumus todennetaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan allekirjoituksella arkistoitavaan kappaleeseen.

Huoltajan kieltäessä varhaiskasvatussuunnitelman lähettämisen, luovutetaan kirjallisesti vain sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä.

Esiopetukseen siirtyminen

Liedossa esiopetuspaikka osoitetaan ensisijaisesti ilmoitetun lähikoulun yhteydessä toimivasta esiopetusryhmästä. Mikäli kaikki esioppilaat eivät mahdu koulujen yhteydessä toimiviin esiopetusryhmiin, ostaa kunta esiopetuspalvelua yksityiseltä palveluntuottajalta. Esiopetusryhmässä tulee olla vähintään 13 lasta ja enintään 21 lasta.

Lapsen siirtyessä esiopetukseen tiedot lapsen kasvusta ja kehityksestä siirtyvät esiopetukseen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman mukana. Esiopetukseen siirryttäessä pidetään siirtopalaveri, johon osallistuvat uuden ja vanhan ryhmän varhaiskasvatuksen kasvattajat. Lähettävä taho vastaa siitä, että lasta koskevat asiakirjat siirtyvät esiopetukseen. Tehostettua tai erityistä tukea saavan lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen lapsen tuen tarpeesta tehdään pedagoginen arvio tai selvitys viipymättä siirtotiedot huomioon ottaen.

Kotihoidosta esiopetukseen tulevien lasten ja huoltajien kanssa toteutetaan varhaiskasvatuksessa käytettävää **Hyvän aloituksen polun esiopetuksen alkukeskustelua**. Esiopetusta esitellään **Liedon esiopetussuunnitelma -videolla** kunnan verkkosivulla.

Tavoitteena on eheä oppimisen polku kodista varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen.

2.4 Arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen⁷⁶, varhaiskasvatuslain⁷⁷ ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti⁷⁸.

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Ihmisenä kasvaminen

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseensä, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista.

⁷⁶ YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)

⁷⁷ Varhaiskasvatuslaki 20 §

⁷⁸ YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016

Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada riittävää ja oikea-aikaista tukea varhaiskasvatuksessa⁷⁹. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.⁸⁰

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatuskäytäntöihin luo edellytyksiä hyvälle kasvatustyöskäytännölle⁸¹. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää taitojaan ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyyskäytännön olevan edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.

⁷⁹ Varhaiskasvatustilasto 15 a §

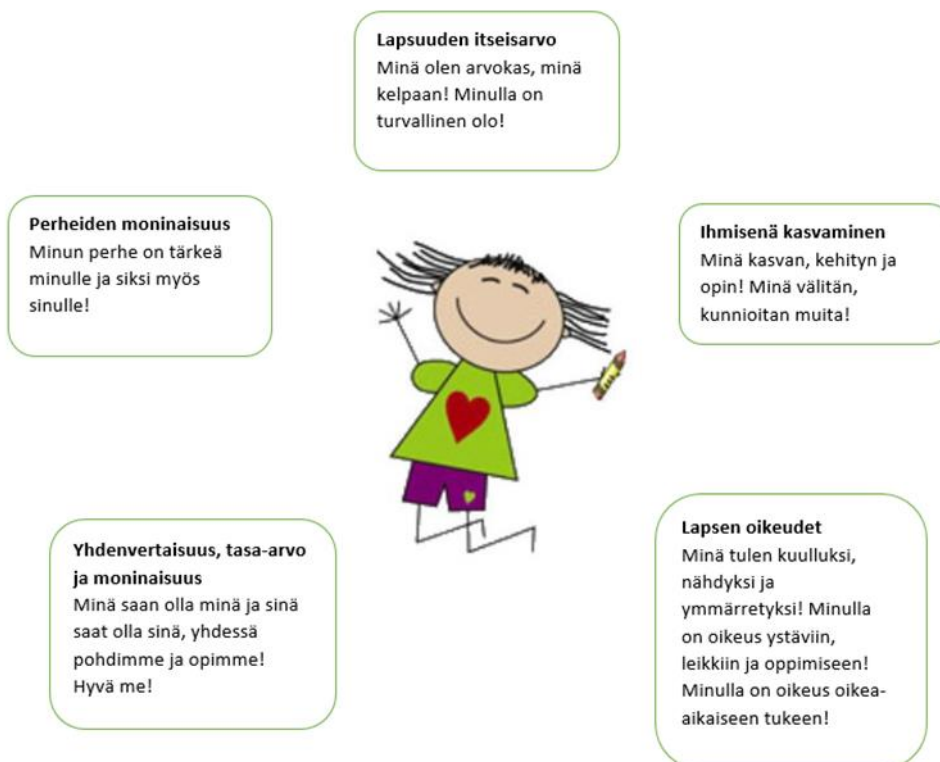
⁸⁰ YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)

⁸¹ Varhaiskasvatustilasto 3 § 1 momentti 6 kohta

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Liedon kunnassa varhaiskasvatuksen arvoista keskustellaan yhdessä lasten, huoltajien ja yksikön henkilöstön kanssa. Arvot ja niiden toteutuminen kirjataan ryhmän pedagogisen toiminnan suunnitelmaan ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmiin. Arvojen toteutumista seurataan ja arvioidaan toimintakauden aikana.

Varhaiskasvatuksen arvoperusta

2.5 Oppimiskäsitys

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten havainnoidessa ja tarkkaillessa ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuriseen taustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

Leikki on varhaiskasvatusikäisten lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Liedon varhaiskasvatuksessa korostetaan liikunnan merkitystä oppimista edistävänä. Varhaiskasvatusympäristöjä käytetään ja muokataan siten, että ne kannustavat lapsia aktiiviseen liikkumiseen, toimintaan, leikkiin ja onnistumisen kokemuksiin. Lasten mahdollisuus liikkumiseen huomioidaan ryhmän pedagogisessa toimintasuunnitelmassa siten, että liikunta on kokonaisvaltaisesti läsnä päiväkodin arjessa.

Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä

Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset, OKM 2016:12

2.6 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa pedagogiikka perustuu määriteltyyn arvoperustaan, käsitykseen lapsesta, lapsuudesta sekä oppimisesta. Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatusta ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Se näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Pedagogiikan painottuminen varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa edellyttää pedagogista asiantuntemusta sekä henkilöstön yhteistä ymmärrystä siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla tavalla edistää⁸².

Varhaiskasvatus toteutuu henkilöstön, lasten ja ympäristön vuorovaikutuksessa, jossa kasvatusta, opetus ja hoito muodostavat eheän kokonaisuuden. Näitä kolmea ulottuvuutta voidaan tarkastella käsitteellisesti erillisinä, mutta käytännön toiminnassa ne nivoutuvat yhteen. Tämä mahdollistaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Kasvatus, opetus ja hoito painottuvat eri tavoin eri-ikäisten lasten toiminnassa sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa.

Kasvatus on toimintaa, jonka myötä kulttuuriset arvot, tavat ja normit välittyvät, muovautuvat ja uudistuvat. Osaltaan kasvatuksen tavoite on siirtää kulttuuriperintöä sekä tärkeitä pidettyjä arvoja ja traditioita seuraavalle sukupolvelle. Kasvatuksen avulla ohjataan lapsia muodostamaan omia mielipiteitään ja arvioimaan kriittisesti vallitsevia ajattelu- ja toimintatapoja sekä toimimaan eettisesti kestäväällä tavalla. Kasvatuksen sivistystehtävänä on ohjata tietoisesti lasten yksilöllisen identiteetin muotoutumista siten, että lapset oppivat havaitsemaan oman toimintansa vaikutukset toisiin ihmisiin ja ympäristöönsä. Lasten kehitystä tuetaan niin, että he oppivat toimimaan sekä käyttämään osaamistaan myös toisten hyväksi.

Opetuksen lähtökohtana on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritelty oppimiskäsitys. Opetuksen tarkoitus on edistää lasten oppimista ja auttaa lapsia luomaan merkityksiä itsestään, toisista ihmisistä sekä ympäröivästä maailmasta. Varhaiskasvatuksessa lapsia innostetaan ja motivoidaan opettelemaan uusia asioita sekä ohjataan käyttämään erilaisia oppimisen tapoja. Opetus tukee ja siinä hyödynnetään lasten luontaista uteliaisuutta ja tutkimisen halua. Opetuksessa otetaan huomioon lasten kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja yksilölliset tuen tarpeet. Lisäksi opetuksen perustana ovat oppimisympäristöille (luku 3.2), laaja-alaiselle osaamiselle (luku 2.7), pedagogiselle toiminnalle (luku 4), ja lapsen tuelle (luku 5) asetetut tavoitteet.

Hoito on fyysisistä perustarpeista huolehtimisesta sekä tunnepohjaista välittämistä. Tavoitteena on, että lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi sekä kokee olevansa yhteydessä toisiin

⁸² Varhaiskasvatustilasto 2 ja 23 §

ihmisiin. Vastavuoroinen ja kunnioittava vuorovaikutussuhde sekä myönteinen kosketus ja läheisyys muodostavat perustan hyvälle hoidolle ja huolenpidolle. Päivittäin toistuvat tilanteet, kuten ruokailu, pukeminen ja riisuminen, lepo ja hygieniasta huolehtiminen, ovat keskeinen osa lapsen päivää ja osa pedagogista toimintaa. Varhaiskasvatuksen hoitotilanteet ovat aina samanaikaisesti kasvatus- ja opetustilanteita, joissa opitaan esimerkiksi vuorovaikutustaitoja, itsestä huolehtimisen taitoja, ajan hallintaa sekä omaksutaan hyviä tottumuksia.

2.7 Laaja-alainen osaaminen

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Tietojen ja taitojen käyttämiseen vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvamisen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ovat ohjanneet tämän asiakirjan valmistelua, ja ne tulee ottaa huomioon paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa.

Laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa se, miten varhaiskasvatuksessa toimitaan, miten eri oppimisympäristöjä käytetään sekä miten lasten hyvinvointia ja oppimista tuetaan. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämisessä sekä kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa. Luvussa 4.5 kuvattujen oppimisen alueiden tehtävänä on edistää lasten laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan kuusi toisiinsa liittyvää laaja-alaisen osaamisen osa-alueita:

- ajattelu ja oppiminen
- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito
- digitaalinen osaaminen
- osallistuminen ja vaikuttaminen.

Seuraavaksi kuvataan, mitä laaja-alaisen osaamisen eri osa-alueilla tarkoitetaan. Lisäksi määritellään varhaiskasvatuksen tehtävä kullakin osa-alueella.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua, jonka perustaa luodaan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten ajattelun ja oppimisen taitoja.

Lasten ajattelu ja oppiminen kehittyvät monipuolisten ja merkityksellisten kokemusten avulla. Ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle tulee olla tilaa. Leikissä lapsilla on mahdollisuus käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan, kokeilla yhdessä ideoitaan ja tutkia maailmaa. Lasten taitoja jäsentää, nimetä ja kuvata ympäristöä ja sen ilmiöitä tuetaan lasten iän ja kehityksen mukaisesti. Lapsia rohkaistaan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heidän kanssaan iloitaan onnistumisista ja opetellaan kannustamaan toisia. Lapsia kannustetaan myös sinnikkyyteen ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista sekä keksimään ratkaisuja eri tilanteissa. Heitä ohjataan suuntaamaan ja ylläpitämään tarkkaavaisuuttaan. Päivittäinen, riittävä fyysinen aktiivisuus tukee lasten ajattelua ja oppimista. Toiminnan pedagoginen dokumentointi (luku 4.2) sekä yhteinen pohdinta auttavat lapsia havaitsemaan oppimistaan ja tunnistamaan vahvuuksiaan. Tämä vahvistaa lasten uskoa omiin kykyihinsä.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Lapset kasvavat kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa. Tämä korostaa sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen sekä kulttuurisen osaamisen merkitystä. Osaamiseen kuuluu taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä kyky reflektoida omia arvoja ja asenteita. Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille. Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojaan.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Henkilöstö toimii mallina lapsille toisten ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. Lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Yhteistyöhön perustuva toiminta luo mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lasten kanssa harjoitellaan asettumista toisen asemaan, opetellaan tarkastelemaan asioita eri näkökulmista sekä ratkaisemaan ristiriitatilanteita rakentavasti. Tämä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja. Lapsia tuetaan kulttuuri-identiteettien rakentamisessa. Varhaiskasvatuksessa saadut kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Esimerkiksi leikit, ruokailuhetket ja juhlat tarjoavat tilaisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista. Lapsia tuetaan myönteisen suhteen luomisessa moninaiseen ympäristöön.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtimiseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät taidot ovat kaikille tärkeitä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Lasten itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan. Lapsia autetaan ja heitä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lasten kanssa harjoitellaan erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Lapsia ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä, kuten lähiluonnossa ja liikenteessä. Lasten kanssa käsitellään heidän hyvinvointiaan edistäviä asioita kuten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelystä. Lasten tunnetaidot vahvistuvat, kun heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lapsia ohjataan myös kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

Monilukutaito

Monilukutaitoa tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaito edistää lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea näiden taitojen kehittymistä.

Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lasten kanssa nimetään asioita ja esineitä sekä opetellaan erilaisia käsitteitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa, ympäristöissä. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja.

Digitaalinen osaaminen

Digitaalisuus on osa yhteiskuntaa, jossa lapsi kasvaa. Digitaalista osaamista tarvitaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, yhteiskunnassa toimimisessa ja oppimisessa. Digitaalisen osaamisen vahvistaminen edistää lasten koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on yhteistyössä kotien kanssa tukea lapsen ymmärrystä digitaalisuudesta.

Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan digitaalisuuden roolia arkielämässä. Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä hyödynnetään dokumentoinnissa, leikeissä, vuorovaikutuksessa, peleissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa. Mahdollisuudet harjoitella, kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa

käyttäen apuna digitaalisia välineitä edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä monilukutaitoa. Henkilöstö ohjaa lapsia digitaalisten ympäristöjen monipuoliseen, vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyy, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat.

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Liedon kunnan varhaiskasvatuksessa tehdään suunnitelmallista kehittämistyötä lasten digitaalisen osaamisen, medialukutaidon, sekä ohjelmointiosaamisen edistämiseksi mm. Vakatuutor-hankkeen avulla. Tavoitteena on taata Liedon kunnan varhaiskasvatuksessa tasavertaiset mahdollisuudet oppia em. taitoja sekä tukea varhaiskasvatuksen henkilöstön ammatillista kehittymistä. Varhaiskasvatukseen luodaan oma digipolku, jonka sisällöt nojaavat valtakunnallisessa Uudet lukutaidot –ohjelmassa tuotettuihin hyvän pedagogisen toiminnan kuvauksiin sekä paikallisiin suunnitelmiin ja se on laadittu kasvattajien työn tueksi.

Kiertävä hanketyöntekijä opastaa henkilöstöä digitaalisten ympäristöjen käytössä sekä mallintaa pedagogisesti perusteltuja digitaalisuutta hyödyntäviä työtapoja. Varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa digitaalisia taitoja harjoitellaan lasten ikä- ja kehitystaso huomioiden.

Digipolun valmistuttua se löytyy osoitteesta <https://digilieto.fi/>

Uudet lukutaidot -kehittämishjelmaan voi tutustua tarkemmin osoitteessa <https://uudetlukutaidot.fi/>

Digitaalinen osaaminen

Varhaiskasvatuksessa lasten digitaalisen osaamisen kehittymistä tuetaan yhdessä toimien, leikkien ja kokeillen:

- Harjoittelemalla yhdessä teknisiä perustaitoja, kuten laitteiden turvallista, huolellista ja tarkoituksenmukaista käyttöä
- Hyödyntämällä digitaalisia ympäristöjä pedagogisessa dokumentoinnissa lasten osallisuus huomioiden
- Käyttämällä digitaalisia välineitä lasten omien sisältöjen tuottamisessa sekä luovassa työskentelyssä
- Tutustumalla tiedonhakuun ja tutkivaan työskentelyyn digitaalisuutta hyödyntäen
- Tutustumalla lasten digitaaliseen maailmaan ja vastaamalla lasten digitaalista maailmaa koskeviin aloitteisiin sekä keskustelemalla niistä.

Henkilöstö huolehtii tietosuojasta ja tietoturvasta, lasten yksityisyydensuojasta, tekijänoikeuksista sekä siitä, että lapsille tarjotaan vain ikä- ja kehitystasoon sopivaa sisältöä.

Medialukutaito

Varhaiskasvatuksessa lasten medialukutaidon kehittymistä tuetaan:

- Tutustumalla erilaisiin medioihin ja mediasisältöihin leikkien ja yhdessä tutkien
- Kokeilemalla median tuottamista ja rohkaisemalla samalla lapsia luovaan itseilmaisuun
- Hyödyntämällä mediaa tutkivassa työskentelyssä sekä tiedon etsimisessä
- Harjoittelemalla viestintää ja siinä tarvittavia vuorovaikutustaitoja arjessa
- Opettelemalla yhdessä aikuisen kanssa turvallista ja vastuullista mediasisältöjen ja -välineiden käyttöä.

Ohjelmointiosaaminen

Varhaiskasvatuksessa lasten ohjelmointiosaamisen kehittymistä tuetaan leikkien ja yhdessä kokeillen muun muassa:

- Harjoittelemalla loogisen ajattelun taitoja, kuten luokittelua ja vertailua.
- Tutustumalla arjen teknologiaan ja laitteisiin sekä niiden toimintaperiaatteisiin.
- Innostamalla ratkomaan pulmia ja etsimään ratkaisuja yhdessä toimien.
- Kannustamalla lapsia ideoimaan ja rakentelemaan omia tuotoksia.
- Opettelemalla toimimaan yhdessä ja annettujen ohjeiden mukaisesti.

3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja varhaiskasvatusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa ja yksiköissä. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen varhaiskasvatus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Toimintakulttuuria muovaavat tiedostetut, tiedostamattomat ja joskus myös tahattomat tekijät. Yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin, ja se puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys vai ei.

Varhaiskasvatuksessa kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Ne tulee myös pystyä pedagogisesti perustelemaan. Henkilöstön on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapsille, jotka omaksuvat varhaiskasvatusyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti, ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen⁸³. Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa. Lapsille tarjotaan sopivia oppimisen haasteita, ja heille turvataan tarvittava tuki (luku 5). Oppimisympäristöjä arvioidaan ja kehitetään yhdessä lasten kanssa heille sopiviksi.

Inklusiivisen varhaiskasvatuksen toteuttamisen edellytyksenä on laadukas pedagoginen ja erityispedagoginen osaaminen ja toiminta, huolenpito lasten hyvinvoinnista sekä henkilöstön

⁸³ HE 148/2021 s. 30–31

sitoutuminen inklusion periaatteisiin. Inklusiivisen toimintakulttuurin toteuttaminen edellyttää inklusion johtamista, kehittämistä ja toteutumisen arviointia.

Toimintakulttuuri vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun. Sillä on keskeinen merkitys varhaiskasvatuksen toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Varhaiskasvatustyön tavoitteita tukeva toimintakulttuuri luo suotuisat olosuhteet lasten kehitykselle, oppimiselle, osallisuudelle, turvallisuudelle, hyvinvoinnille sekä kestäväälle elämäntavalle.

Johtaminen vaikuttaa keskeisesti varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Varhaiskasvatuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin ja sen inklusiivisuuden kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on varhaiskasvatuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle (luku 4.1).

3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumista. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etua on harkittava yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti.⁸⁴

Johtaja edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun. Lisäksi johtaja rohkaisee työyhteisöä säännöllisesti kehittämään ja innovoimaan yhteistä toimintakulttuuria. Johtaja tukee yhteisön kehittymistä oppivaksi yhteisöksi, jossa osaamista kehitetään ja jaetaan. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännöissä. Johtaja vastaa siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti. Lapset ja huoltajat ovat mukana toimintakulttuurin kehittämisessä ja arvioinnissa.

⁸⁴ Varhaiskasvatuslaki 4 § ja HE 40/2018 vp, s. 85

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia toimintatapoja. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan. Oppivassa yhteisössä arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyYTEEN sekä sallii myös erehtymisen. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä.

Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi sekä huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute edistävät yhteisön oppimista. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen.

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Varhaiskasvatuksen esimiehistä koostuva pedagogiikan kehittämisryhmä arvioi varhaiskasvatuksen kehittämistä ja suunnittelee Liedon kunnan varhaiskasvatuksen toimintaa. Kehittämisryhmä määrittelee kehittämisalueen 2 - 3 vuoden välein Karvin varhaiskasvatuksen laadunhallinnan perusteiden ja muun kehittämistarpeen pohjalta. Koulutussuunnitelma laaditaan kehittämisalueen mukaisesti, ja varhaiskasvatuksen koko henkilöstö osallistuu yhteiseen koulutuspäivään kerran vuodessa.

Varhaiserityiskasvatuksen kehittämisestä vastaavat varhaiskasvatuksen erityisopettajien verkryhmä, joka kokoontuu kerran kuukaudessa.

Jokaisessa päiväkodissa on nimetty yksi liikuntavastaava, joka käy varhaiskasvatuksen yhteisissä liikunnan kehittämispalavereissa liikuntatoimen hyvinvointiohjaajan johdolla. Tämän lisäksi jokaisessa ryhmässä toimii liikuntaveturi, jotka yhdessä liikunnan yhteyshenkilön ja päiväkodin johtajan kanssa kehittävät, suunnittelevat ja arvioivat liikunnallista toimintakulttuuria päiväkodissa.

Jokaisesta Liedon varhaiskasvatusyksiköstä nimetään digivastaava, joka vastaa oman yksikkönsä pedagogisesta tuesta, neuvonnasta ja tiedottamisesta digiasioissa. Digivastaavat kokoontuvat säännöllisesti keskustelemaan ajankohtaisista digiasioista, käyvät koulutuksissa ja tiedottavat näistä omassa yksikössään. Digitutor koordinoi ryhmän toimintaa.

Yksiköt laativat toimintasuunnitelman toimintakauden alussa. Toimintasuunnitelmaan kirjataan toimintakulttuurin kehittämiseen liittyvät keskeiset asiat käytännön tasolla

- Yksikön toimintaa ohjaavat arvot ja periaatteet
- Toiminta-ajatus, toiminnan tavoitteet
- Johtamisrakenne; Yksikön johtoryhmä, Palaverikäytännöt
- Yksikön digivastaava ja liikuntavastaava
- Yksikössä valitut Liedon kunnan varhaiskasvatuksen yhteisen tavoitealueen laatuindikaattorit ja niistä muodostetut palvelulupaukset.
- Työhyvinvoinnin painopistealue tyhyily
- Mahdolliset hankkeet ja painopisteet
- Inklusiivisuuden periaatteiden toteutuminen yksikössä kaikkia lapsia koskien; osallisuus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Oppiva yhteisö

Henkilöstö arvioi ja havainnoi jatkuvasti omaa pedagogista toimintaansa.

Jatkuvan havainnoinnin ja arvioinnin kautta päivitetään tiimipalaverissa ryhmän pedagogisen toiminnan suunnitelmaa huomioiden siinä myös lasten varhaiskasvatussuunnitelmat sekä palvelulupaukset. Näiden pohjalta ryhmän henkilöstö muokkaa ja kehittää ryhmän toimintaa ja oppimisympäristöä.

Päiväkodin johtaja toimii oppivan yhteisön rakentajana ja suunnan näyttäjänä. Johtaja käy tiimin palaverissa vähintään kerran syksyssä ja kerran keväessä. Tässä henkilöstön itsearviointi, tiimisopimus ja ryhmän pedagogisen toiminnan suunnitelma toimivat työvälineinä. Arviointia avataan tarkemmin luvussa 7 Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa.

Mentoroinnin avulla yksikössä pidempään työskennellyt työntekijä ohjaa ja tukee uutta työntekijää työyhteisön jäseneksi pääsemisessä ja Liedon kunnan varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin sisäistämisessä. Mentoroinnin kautta toimintakulttuuri voi myös kehittyä uuden työntekijän uusien näkemysten vaikutuksesta. Uudelle työntekijälle nimetään oman ammatin edustaja mentoriksi toimintakaudeksi.

Päiväkodinjohtajille on nimetty vertaismentori, jotka tukevat ja ohjaavat toisiaan varhaiskasvatuksen johtamiseen liittyvissä kysymyksissä.

Liedon varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittäminen

Kuntataso

Pedagoginen kehittämisryhmä
Kunnalliset ja yksityiset varhaiskasvatuspalveluiden esimiehet sekä varhaiskasvatusjohtaja.

→ Suunnittelee, seuraa ja arvioi varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämistä.

Varhaiserityiskasvatuksen kehittämisryhmä
Kunnalliset ja yksityiset varhaiskasvatuksen erityisopettajat.

→ Suunnittelee, seuraa ja arvioi varhaiserityiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämistä.

Kehittämis- ja koulutuspäivät
Kunnallinen ja yksityinen varhaiskasvatuksen henkilöstö.

Kunnallisten yksiköiden liikuntavastaavat
→ arvioi ja kehittää yksikkönsä liikunnallista varhaiskasvatusta.

Kunnallisten yksiköiden digivastaavat
→ vastaavat oman yksikkönsä pedagogisesta tuesta, neuvonnasta ja tiedottamisesta digiasioissa.

Päiväkodit

Johtoryhmä
Päiväkodin johtaja, varajohtaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja esiopetusyksikön tiimivastaava.

→ Suunnittelee, seuraa ja arvioi toimintakulttuurin kehittämistä yksikön näkökulmasta.
Ryhmä pohtii mm. lasten ja henkilöstön ryhmiin sijoittumista, työvuorojen toimivuutta, työyhteisön ilmapiiriä.

Pedagoginen tiimi
Päiväkodin johtoryhmä ja tiimivastaavina toimivat varhaiskasvatuksen opettajat.

→ Kehittää ja arvioi yksikön pedagogista toimintakulttuuria. Tieto kulkee tiimivastaavien kautta tiimeihin ja takaisinpäin.

Perhepäivähoito

Perhepäivähoidon ohjausryhmä
Kunnalliset perhepäivähoidon ohjaajat.

→ Suunnittelee, seuraa ja arvioi kunnallisen perhepäivähoidon toimintakulttuurin kehittämistä.
→ Valvoo yksityistä perhepäivähoitoa.

Perhepäivähoitajien alueelliset tiimit
Kunnalliset perhepäivähoidon ohjaajat ja hoitajat.

→ Suunnittelee, seuraa ja arvioi omaa toimintaansa yhdessä ohjaajien kanssa.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittäminen Liedossa

Varhaiskasvatuksen opettajan Suunnittelu – Arviointi – Kehittäminen -aika osana toimintakulttuurin kehittämistä

Liedossa varhaiskasvatuksen opettajat käyttävät Suunnittelu – Arviointi – Kehittäminen aikaa (S-A-K -aika) seuraavilla tavoilla.

Lapsen tasolla:

Varhaiskasvatussuunnitelmien sekä tuen tarpeen suunnitelmien laatiminen

- havainnointi, kartoittaminen ja pedagoginen dokumentointi
- pedagogisten dokumenttien purkaminen
- huoltajien tapaamiseen valmistautuminen
- suunnitelmien kirjaaminen
- suunnitelmissa sovittujen asioiden läpikäynti ryhmän toisen opettajan kanssa, johon myös päiväkodinjohtaja voi osallistua
- asetettujen tavoitteiden saavuttamisen arviointi ja kehittäminen
- suunnitelmien huomioiminen ryhmän toiminnan suunnittelussa

Lapsiryhmän tasolla:

Koko lapsiryhmän / pienryhmän / lapsen yksilöllisen pedagogisen toiminnan suunnittelu, valmistelu, arviointi ja kehittäminen

- päivittäinen pedagogisen toiminnan suunnittelu, valmistelu arviointi ja kehittäminen
- oppimisympäristön suunnittelu, rakentaminen, muokkaaminen arviointi ja kehittäminen
- suunnitelmissa asetettujen tavoitteiden huomioiminen ryhmävasussa
- pedagogisen materiaalin kokoaminen ja valmistaminen
- pedagoginen dokumentointi esim. ryhmän viikkokirjeen kirjoittaminen
- oman tiimin tiimipalaverin suunnittelu
- omaehtoinen ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen
- varhaiskasvatuksen opettajat voivat käyttää S-A-K -aikaa moniammatilliseen työryhmätyöskentelyyn, mikäli katsovat sen lapsiryhmän toiminnan kannalta tarpeelliseksi.

Yksikön tasolla:

- pedagogiset palaverit: tiimivastaavat, varhaiskasvatuksen opettajat
- iltatapahtumien suunnittelu ja valmistelu.

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä tekemisen ja leikin iloa. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialoitteille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin kuuluu henkilöstön keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus huoltajien ja lähiympäristön kanssa. Yhteisön jäsenet kunnioittavat toisiaan ja arvostavat yhteistyötä. Yhteisö rohkaisee lapsia hyvään vuorovaikutukseen sekä toimimaan ryhmän jäsenenä. Henkilöstö tukee lasten vertaissuhteiden syntymistä ja vaalii ystävyyssuhteita. Turvallisessa yhteisössä puututaan ristiriitoihin ja opetellaan rakentavia keinoja niiden ratkaisemiseen.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta⁸⁵ ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Osallisuutta vahvistaa lasten sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin edistää osallisuutta. Jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa kasvatusyhteisöä.

Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä⁸⁶. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennako-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

⁸⁵ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 6 kohta

⁸⁶ Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 7 ja 8 §

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Liedon kunnassa lapset sijoitetaan varhaiskasvatukseen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita noudattaen lapsen etu huomioiden.

Lapsen tarvitsemaa tukea tarjotaan kaikissa varhaiskasvatuksen muodoissa. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat tukevat henkilöstön erityispedagogista osaamista päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa sekä avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa.

Ryhmän pedagogisen toiminnan suunnitelmassa huomioidaan jokaisen lapsen mahdollisuus osallisuuteen ja oppimiseen omista lähtökohdistaan. Oppimisympäristöjä arvioidaan ja muokataan inklusion periaatteiden mukaisesti.

Pedagogisen keskustelun ja henkilöstön itsearviointien kautta arvioidaan henkilöstön arvoja, asenteita ja toimintaympäristöä sekä niiden vaikutusta inklusion toteutumiseen. Henkilöstölle järjestetään täydennyskoulutusta inklusiosta.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnistetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään moninaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa kulttuureista ja katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävästä kehitystä.

Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Varhaiskasvatuksen yhteisössä liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.

Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä⁸⁷. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Varhaiskasvatus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmennetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Varhaiskasvatuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä.

⁸⁷ Varhaiskasvatuslaki 10 §

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Kiusaamisen ehkäisy

Liedon varhaiskasvatus perustuu lapsilähtöisyyteen, jossa lapsi on toimija, ja kasvattaja toimii hänen tukenaan ja turvanaan. Kasvattajat luovat turvallisen varhaiskasvatusympäristön, jossa jokainen tulee nähdyksi ja kuulluksi. Kiusaamiseen puuttuminen ja sen ehkäisy ovat tärkeä osa kasvatustyötä, minkäänlaista kiusaamista ei hyväksytä. Liedossa on käytössä **Kiusaamisen ehkäisyn -suunnitelma**.

Sensitiiviset kasvattajat tekevät jatkuvaa lasten havainnointia ja kuuntelevat mitä lapsi kertoo kokemastaan. Lasten kertomukset ja kokemukset otetaan aina vakavasti. Lapsiryhmissä kiinnitetään erityistä huomiota positiivisiin vuorovaikutussuhteisiin. Näin toimien kiusaamista voidaan ehkäistä ja siihen päästään puuttumaan välittömästi.

Huoltajilla on mahdollisuus osallistua kiusaamisen vastaiseen työhön esim. osallistumalla vanhempainiltoihin ja vanhempainyhdistystoimintaan.

Kiusaamisen muodot

- sanallinen
- fyysinen
- psyykkinen

Henkilöstö

- kiusaamista EI hyväksytä
- turvallisen ympäristön luominen
- myönteinen ilmapiiri
- jatkuva havainnointi
- sensitiivisyys

Henkilöstö ja huoltajat

- avoin yhteistyö
- osallisuus

Henkilöstö ja lapset

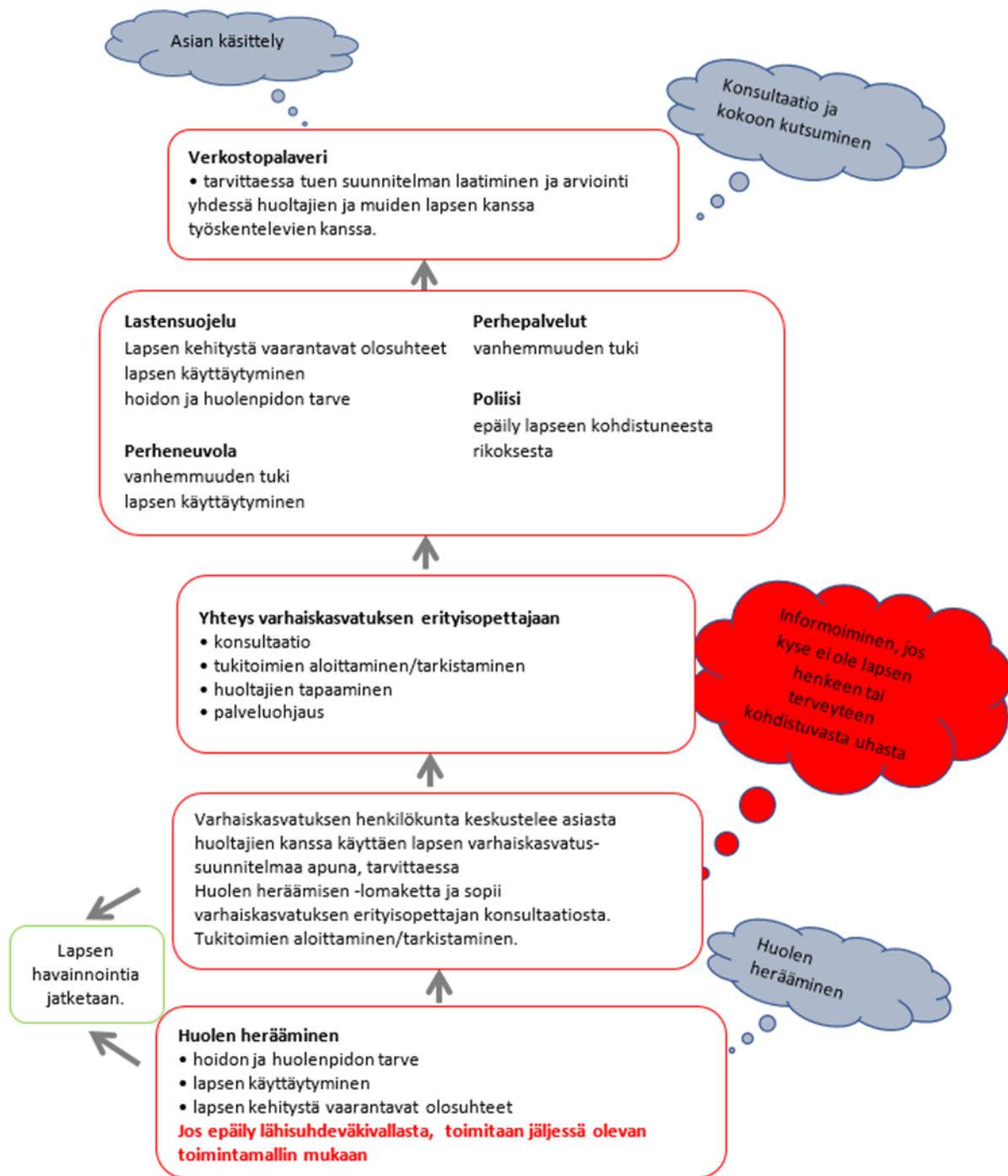
- tunteiden käsitteleminen
- opetellaan kunnioittamaan jokaisen oikeutta fyysiseen ja psyykkiseen koskemattomuuteen
- opetellaan sanomaan EI, jos jokin ei tunnu hyvältä; turvataidot
- sadut, draama
- vuorovaikutusleikit

Haasteellisen käytöksen ennaltaehkäisy ja hallinta

Liedossa koulutetaan varhaiskasvatuksen henkilöstöä noudattamaan MAPA-toimintamallin mukaisia käytänteitä haastavan tai uhkaavan henkilön kohtaamisissa. Toimintamalliin kuuluu arvokas ja kunnioittava kohtelu vaikeissakin tilanteissa.

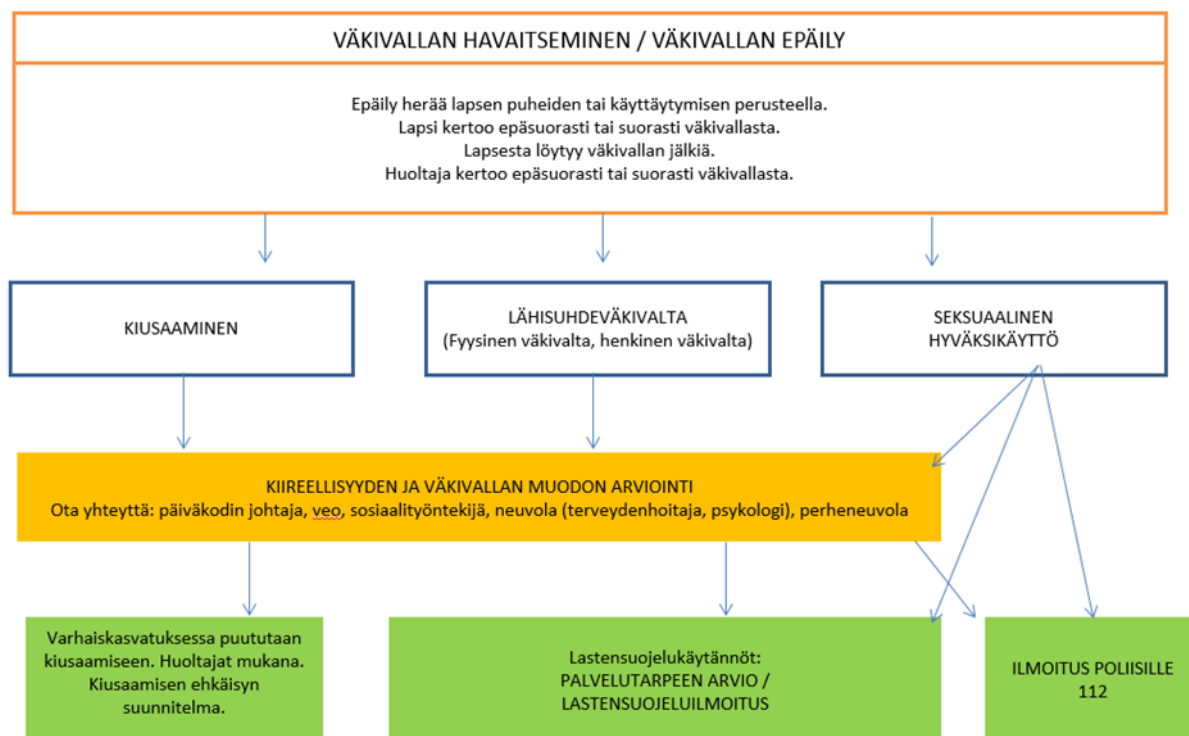
Lapsen hyvinvointiin kohdistuva huoli

Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lapsen ja perheen hyvinvointia ja turvallisuutta. Oheisessa prosessikaaviossa on kuvattu Liedossa käytössä oleva toimintamalli.

Toimintamalli huolen herätessä

Epäiltäessä lapsen kohdistuvan kaltoinkohtelua toimitaan Luotsi-toimintamallin mukaisesti.

Lähisuhdeväkivaltatyön toimintamalli/Varhaiskasvatus/Liedon kunta 2018

3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, inklusiivinen, terveellinen ja turvallinen sekä esteetön oppimisympäristö⁸⁸. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristön käsite sisältää varhaiskasvatuksessa muun muassa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöjä kehitetään siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa, ja että ne tukevat lasten terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys otetaan huomioon oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Niiden tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia

⁸⁸ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 2 kohta ja 10 §

maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan. Oppimisympäristöt tarjoavat lapsille vaihtoehtoja mieluisaan tekemiseen, monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen, leikkeihin ja peleihin sekä rauhalliseen oleiluun ja lepoon. Lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt näkyvät oppimisympäristöissä.

Oppimisympäristöissä voidaan toteuttaa monenlaista pedagogista toimintaa ja ne muuntuvat tarpeen mukaan. Henkilöstön tulee ottaa huomioon lasten kiinnostuksen kohteet, yksilölliset taidot ja tarpeet sekä varhaiskasvatuksen toteuttamisen periaatteet (luku 4). Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä toimitaan joustavasti erikokoisissa ryhmissä, joissa jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. Toiminta pedagogisesti tarkoituksenmukaisissa ryhmissä edistää lasten ja henkilöstön keskittymistä sekä lapsilähtöistä toimintaa.

Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat auttavat luomaan ilmapiiriltään turvallisen, muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön. Turvallisessa ilmapiirissä erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua ja henkilöstö auttaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lapsia rohkaistaan kysymään, ja lasten kysymyksiin vastataan.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja kehitetään siten, että ne vahvistavat yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Tämä mahdollistaa perinteisten sukupuolistereotyyppien rikkomisen. Oppimisympäristöissä edistetään lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta.

Luonto sekä pihat, leikkipuistot ja muut rakennetut ympäristöt ovat myös varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä. Ne tarjoavat kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Niitä hyödynnetään liikunta- ja luontoelämysten ja oppimisen paikkoina.

Lasten saatavilla ja käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia, ikätasoisia, pedagogisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, ja niissä on huomioitava lasten yksilölliset tuen tarpeet ja mielenkiinnonkohteet. Teknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. Varhaiskasvatuksessa käytetään digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä tarkoituksenmukaisella tavalla. Lasten omia digitaalisia laitteita, leluja ja muita välineitä käytetään varhaiskasvatuksen järjestäjän määrittämällä tavalla, ja niiden käytöstä sovitaan huoltajien kanssa.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa sekä fyysiset että virtuaaliset vierailut esimerkiksi kirjastoon, museoon, kulttuuriperintökohteisiin, konsertteihin, teatteriin ja huoltajien työpaikoille rikastavat lasten oppimisympäristöjä. Oppimisympäristöjen suunnittelu tarjoaa myös luontevan yhteistyömahdollisuuden henkilöstön ja huoltajien välille.

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Sisätilat

Tiloja ja kalusteita käytetään monipuolisesti, muunnellen niitä lasten liikkumisen, leikkimisen ja mielikuvituksen tarpeiden mukaan.

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä rikastutetaan ajanmukaisilla leluilla, liikuntavälineillä ja materiaaleilla. Välineitä on valittu niin, että ne mahdollisimman monipuolisesti kehittäisivät lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja.

Materiaalit ja välineet ovat lasten saatavilla.

Joustavaa pienryhmätoimintaa kehitetään yli ryhmärajojen mm. kaverisuhteiden ja mielenkiintojen huomioimiseksi sekä toiminnallisuuden lisäämiseksi.

Lähiympäristö

Pihaa ja lähiympäristöä hyödynnetään oppimisympäristöinä, joissa leikitään, liikutaan ja tutkitaan. Liedossa liikuntatoimi ja varhaiskasvatus tekevät yhteistyötä päiväkotien pihojen liikuntamahdollisuuksien lisäämiseksi.

Liedossa luonto ja metsä ovat luonnollinen osa oppimisympäristöjä.

Digitaaliset ympäristöt

Digitaaliset laitteet, välineet ja sovellukset: Päiväkodeissa käytetään erilaisia digitaalisia laitteita ja välineitä (esim. iPadit, videotykki ja valkokangas, kosketusnäyttötaulu, kannettava tietokone, ohjelmointirobotit, digitaalinen mikroskooppi). Lisäksi lainattavissa on myös perusopetukseen hankittua välineistöä. Varhaiskasvatuksen käytössä olevat digitaaliset sovellukset valitaan pedagogisin perustein. Laitteet, välineet ja sovellukset ovat osa oppimisympäristöjä ja niitä käytetään mm. liikkumiseen, leikkiin, tutkivaan ja luovaan työskentelyyn, yhdessä oppimiseen ja dokumentointiin.

Perhepäivähoitajien käytössä on päiväkotien digitaaliset laitteet ja välineet varhaiskasvatussuunnitelman digitaalisen osaamisen tavoitteiden toteuttamiseksi.

Psyykkinen ympäristö

Kasvattaja edistää omalla positiivisella asenteellaan lasten hyvinvointia. Leikin, huumorin ja hassuttelun kautta, luodaan positiivinen ilmapiiri lapsiryhmään.

Lasta kunnioittava, kannustava ja tasa-arvoa tukeva turvallinen ilmapiiri luo perustan lapsilähtöiselle toiminnalle ja lapsen osallisuudelle.

3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Yhteistyöllä edistetään varhaiskasvatuksen tavoitteita sekä varhaiskasvatuksen laadukasta pedagogista toimintaa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä⁸⁹.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa⁹⁰. Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä.

Kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista ja vastuista keskustellaan sekä henkilöstön kesken että huoltajien kanssa. Yhteistyö on vuorovaikutteista ja edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia molemminpuolisen ymmärryksen varmistamiseksi⁹¹.

Yhteistyöllä voi olla erilaisia tehtäviä ja muotoja lapsen varhaiskasvatuksen aikana. Lasten päivittäiset tapahtumat ja kokemukset jaetaan huoltajien kanssa. Kannustavat ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Huoltajan ja henkilöstön havainnot ja keskustelut lapsen päivästä luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle.

Yhteistyön merkitys on erityisen tärkeää siirtymävaiheissa, kuten lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa ja varhaiskasvatuksen aikaisissa siirtoissa, lapsen vaihtaessa päiväkotia tai aloittaessa esiopetuksen. Yhteisellä keskustelulla on erityinen tehtävä laadittaessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa (luku 1.3). Yhteistyön merkitys huoltajan kanssa korostuu lapsen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa (luku 5). Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa huoltajan ja henkilöstön välisen yhteistyön myös haastavissa tilanteissa, esimerkiksi huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista.

Lasten huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Yhteistyö voi tukea myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta. Huoltajien verkostoituminen ja yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa vahvistaa yhteisöllisyyttä ja antaa tukea henkilöstön työlle.

⁸⁹ Varhaiskasvatuslaki 7 §

⁹⁰ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 10 kohta

⁹¹ Kielilaki (423/2003) 18 § ja ulkomaalaislaki (301/2014) 203 §

Yhteistyö eri tahojen kanssa

Yhteistyön tavoitteena on varmistaa laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttaminen ja kehittäminen. Varhaiskasvatustilain mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava monialaisessa yhteistyössä ja luotava tarvittavat yhteistyörakenteet⁹². Yksityisen palveluntuottajan on tarpeen mukaan toimittava monialaisessa yhteistyössä⁹³.

Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa varhaiskasvatuksen on luontevaa tehdä yhteistyötä. Yhteistyö esimerkiksi muusta opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita. Muita varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja ovat esimerkiksi järjestöt, katsomusyhteisöt kuten seurakunnat, poliisi sekä ravitsemus- ja siivouspalvelut.

Kunnan varhaiskasvatuksen ja sen alueella toimivien yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen tuottajien sekä kuntien välinen yhteistyö ja sen kehittäminen on tärkeää. Varhaiskasvatuksen järjestäjät voivat kehittää toimintaansa yhteistyössä korkeakoulujen, oppilaitosten, tutkimuslaitosten ja viranomaisten kanssa.

Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä myös lastenneuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kanssa. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Laajaan terveystarkastukseen sisällytetään varhaiskasvatuksen henkilöstön arvio alle kouluikäisen lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa huoltajan kirjallisella suostumuksella. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan antama arvio on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia sekä tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä.⁹⁴

⁹² Varhaiskasvatustilain 7 ja 22 §

⁹³ Varhaiskasvatustilain 7 §

⁹⁴ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 7, 9 ja 13 § sekä varhaiskasvatustilain 7 §

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Yhteistyö huoltajien kanssa

Luvussa 2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua on kuvattu Liedossa toteutettavaa Hyvän aloituksen polkua.

Varhaiskasvatusryhmään tutustuminen ja luottamussuhteiden rakentaminen aloitetaan hyvissä ajoin ennen varhaiskasvatussuhteen alkamista. Päivittäisen yhteistyön kautta mahdollistetaan huoltajien osallisuus lapsensa varhaiskasvatukseen. Lapsen yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman kautta tulevat perheen arvot ja asenteet sekä toimintatavat osaksi toimintakulttuuria.

Yhteistyömuotoina toimivat myös esimerkiksi toiminnalliset vanhempainillat ja vanhempainyhdistys toiminta. Lisäksi palveluarvio -kyselyn kautta huoltajat pääsevät vaikuttamaan varhaiskasvatuksen kehittämiseen muiden yhteistyömuotojen lisäksi.

Wilma toimii viestintävälineenä kunnallisissa päiväkodeissa varhaiskasvatuksen ja huoltajien välillä. Viestinnässä huoltajat saavat tietoa lapsensa ryhmän varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden mukaisesta toiminnasta. Huoltajille lähetettäviin dokumentteihin on mahdollista sisällyttää tallenteita, joissa ei ole tunnistetietoja. Tunnistetietoja sisältäviä dokumentteja (valokuvat, videot) varten pyydetään tietosuojajohteistuksen mukaan suostumus Wilman lomakkeella. Suostumus kysytään lapsen aloittaessa hoidon sekä toimintavuoden alussa. Päiväkotien pedagogisia dokumentteja sisältävät viestit lähetetään huoltajille suojatulla linkillä.

Monialainen yhteistyö

Varhaiskasvatuksessa toimitaan monialaisesti yhteistyössä lasten ja perheiden kanssa, heidän tarpeiden ja toiveiden mukaan. Luvussa 5.2 Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana kuvataan Liedon varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja tuen järjestämisen näkökulmasta.

Terveystuella:

- Lastenneuvolan kanssa varhaiskasvatuksen kasvattajat arvioivat lapsen kasvua ja kehitystä yhteistyölomakkeen avulla.
 - Toteuttaa ryhmäneuvola toimintaa, jonka tarkoituksena on tavoittaa kerralla laajasti ikäluokkaa. Ryhmäneuvola toteutetaan yhteistyössä kunnan muiden palvelujen kanssa.
- Näin neuvolakäynnin yhteydessä perheille tarjotaan mahdollisuutta tutustua myös muihin perheille suunnattuihin kunnan palveluihin.

Perhepalvelut:

- Tuottaa varhaisessa vaiheessa annettavia ehkäiseviä palveluita, joiden tavoitteena on tunnistaa ja ehkäistä lapsiperheiden vaikeuksia ja siten helpottaa lapsiperheiden arkea.
- Toteuttaa perhekahvila toimintaa yhteistyössä päiväkotien kanssa. Toiminnan tarkoituksena on tuoda näin toimintaa perheille tutuksi ja samalla madaltaa palveluihin hakeutumisen kynnystä.

Perheneuvola:

- Tuottaa palveluja lapsen sosioemotionaalisen kehityksen tukemiseksi, perheiden vuorovaikutussuhteiden tukemiseksi sekä traumaattisten kriisien käsittelemiseksi.

Lastensuojelu:

- Tehtävänä on turvata lapsen oikeudet vaikuttamalla yleisiin kasvuoloihin, tukemalla vanhempia lasten kasvatuksessa sekä tarvittaessa tekemällä perhe- ja yksilökohtaista työtä.

Lastensuojelun kanssa tehtävä yhteistyön perustuu sosiaalihuoltolain 35 § ja lastensuojelulain 25 § mukaisesti. Niiden mukaan varhaiskasvatuksen henkilöstö on ilmoitusvelvollinen lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta. Huoltajille kerrotaan ilmoittamisvelvollisuudesta, kun kyseessä on palvelutarpeenarviointi tai lastensuojeluilmoitus.

Poliisi:

- Tehtävänä on turvata lapsen oikeudet turvalliseen elämään.

Mikäli kyseessä on epäily lapseen kohdistuneesta rikoksesta rikoslain lukujen 20 -21 mukaisesti, on varhaiskasvatus henkilöstöllä edellä mainitun lastensuojelulain 25 § mukaan asiasta ilmoitusvelvollisuus myös poliisille. Tällöin huoltajille ei tutkinnallisista syistä voida heti kertoa rikosepäilyistä eikä ilmoituksen tekemisestä.

Kolmas sektori:

- Yhteistyötahot koostuvat monista eri toimijoista.

Niitä ovat mm. lastensuojelujärjestöt, partio, urheiluseurat ja seurakunta.

Yhteistyötä tehtäessä on tarpeen huomioida mm. perheen vakaumukseen liittyvät asiat. Saako esimerkiksi lapsi osallistua seurakunnan kanssa tehtävään yhteistyöhön, joita ovat mm. kirkkovartit, juhlapyyhiin liittyvät esitykset ja tapahtumat.

4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista (kuvio 1). Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön suunnittelema toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys

Tavoitteellisen ja inklusiivisen toiminnan perustan luovat arvoperusta (luku 2.4), oppimiskäsitys (luku 2.5), niihin pohjautuva toimintakulttuuri (luku 3) sekä monipuoliset oppimisympäristöt (luku 3.2), yhteistyö (luku 3.3), työtavat (luku 4.3) ja lapsen tuki (luku 5). Lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet sekä heidän kasvu-ympäristöönsä liittyvät merkitykselliset asiat ovat toiminnan suunnittelun lähtökohtana. Lähtökohtana ovat myös luvussa 4.5 kuvatut oppimisen alueet.

Laadukkaan pedagogisen toiminnan edellytyksenä on suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen (luvut 4.2 ja 7). Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ohjaavat osaltaan toiminnan suunnittelua (luku 2.7).

Pedagogisen toiminnan tavoitteita ja periaatteita tarkennetaan paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Tavoitteita tarkennettaessa otetaan huomioon varhaiskasvatuksen eri toimintamuodot, niiden henkilöstörakenne ja muut ominaispiirteet. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmat (luku 1.3) ovat lapsiryhmän toiminnan suunnittelun lähtökohtia. Toimintaa toteutetaan niin, että jokaisella lapsella on oikeus edetä oppimisessaan siten, että varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta muodostuu lapselle mielekäs jatkumo.

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Liedon kunnan varhaiskasvatuksessa kehittämisen kohteena on pedagoginen toiminta sekä oppimisympäristöt sekä digiosaamista tukeva toimintakulttuuri. Tavoitteena on kehittää pedagogista toimintaa ja oppimisympäristöjä lapsen myönteistä kehitystä ja oppimista tukevaksi. Pedagogisen toiminnan tulee rakentua suunnitelmalliselle kasvatuksen, opetuksen ja hoidonkokonaisuudelle. Henkilöstöllä tulee olla sensitiivinen tapa kohdata lapset ja huomioida inklusiivisesti heidän emotionaaliset, kognitiiviset ja motoriset tarpeensa sekä vastata niihin lasten näkökulmat ja aloitteet huomioiden. Oppimisympäristöjä rikastutetaan monipuolisesti erilaisilla digitaalisilla ympäristöillä ja kehitetään varhaiskasvatukseen soveltuvia digitaalisuutta hyödyntäviä työtapoja.

4.2 Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.

Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisella ja

monipuolisella tavalla. Yksittäisten dokumenttien, esimerkiksi valokuvien, piirrosten tai henkilöstön havaintojen, avulla voidaan yhdessä lasten kanssa tarkastella heidän kehitystään ja oppimistaan. Lasten jo saavuttamat tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tulevat näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta ja ovat toiminnan suunnittelun perusta.

Suunnitelmallisen dokumentoinnin tavoitteena on, että henkilöstö oppii tuntemaan yksittäistä lasta, ymmärtämään lasten välisiä suhteita sekä ryhmän henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti. Dokumentoinnin avulla saatuja tietoja ja ymmärrystä hyödynnetään esimerkiksi työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen jatkuvassa muokkaamisessa lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia (luku 1.3). Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lapselle annettavan tuen tarpeiden arvioinnissa (luku 5).

Pidemmältä aikaväliltä kootut dokumentit ovat tärkeä osa pedagogisen toiminnan arviointia, henkilöstön toiminnan itsearviointia (luku 7.1) sekä toimintakulttuurin kehittämistä.

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Toiminnan näkyväksi tekeminen huoltajille

Pedagogisesta toiminnasta kerrotaan keskeiset tapahtumat huoltajille viikko- tai kuukausikirjeen tai muun niihin rinnastettavan dokumentin välityksellä. Näin huoltajat saavat tietoa lapsensa ryhmän varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden mukaisesta toiminnasta. Dokumenttiin on mahdollista sisällyttää tallenteita, joissa ei ole tunnistetietoja. Tunnistetietoja sisältäviä dokumentteja (valokuvat, videot) varten pyydetään tietosuojajohtamisen mukainen suostumus Wilman lomakkeella. Suostumus kysytään lapsen aloittaessa hoidon sekä toimintavuoden alussa. Päiväkotien pedagogiset dokumentit lähetetään huoltajille suojatulla linkillä.

Pedagogista toimintaa tehdään näkyväksi myös ryhmätiloissa koostamalla lasten kanssa dokumentointiseiniä tai -pöytiä. Dokumentointiseinät voivat olla myös digitaalisessa muodossa. Näin lapset, huoltajat ja henkilöstö yhdessä pääsevät päivittäisissä tilanteissa pohtimaan, tutkimaan ja arvioimaan toteutettua toimintaa. Digitaalista dokumentointia toteutetaan ja dokumentteja käsitellään sensitiivisesti ja lasta kunnioittaen.

Kasvun kansio on kodin ja varhaiskasvatuksen yhdessä rakentama tarina lapsen varhaisvuosista. Kasvun kansio kannustaa lasta luottamaan itseensä ja omiin kykyihinsä, se tekee oppimisen näkyväksi ja tuo oppimisen iloa ja yhteenkuuluvuutta.

- Lapsen osallisuus: tietoa lapsen kiinnostuksen kohteista, kehitymisestä ja oppimisesta, ajatuksista ja sanoista (haastattelut, piirrokset, sadutus, valokuvat, ajatukset, puheet, lapsen itsearviointit).
- Vanhempien osallisuus: tietoa lapsen elämästä kotona (haastattelut, piirrokset, sadutus, valokuvat, ajatukset, puheet, lapsen itsearviointit). Vanhemmat voivat liittää dokumentteja lapsen kasvun kansioon. Kansion avulla vanhemmilla on myös mahdollista arvioida lapsensa varhaiskasvatusta.
- Kasvattajan osuus: Ryhmän koko henkilökunnan tehtävänä on rakentaa lapsen kanssa yhdessä kasvun kansiota havainnoimalla ja dokumentoimalla lasten kiinnostuksen kohteita, oppimista ja ajatuksia. Varhaiskasvatuksen opettaja purkaa S-A-K -ajallaan näitä pedagogisia dokumentteja. Tiimipalaverissa suunnitellaan, miten havaintojen kautta kehitetään ryhmän toimintaa ja oppimisympäristöä. Muutokset kirjataan ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Perhepäivähoidossa hoitaja havainnoi ja dokumentoi lasta yksilöllisesti ja ryhmän jäsenenä. Hoitaja kehittää omaa toimintaansa lapsen toiminnan ja kehityksen tukemiseksi, kirjaa muutokset ryhmän pedagogiseen toimintasuunnitelmaan.

4.3 Monipuoliset työtavat

Työtapojen valintaa ohjaavat varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaisu. Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä hyödynnetään toiminnassa. Monipuoliset työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde. Tämän vuoksi on tärkeää, että henkilöstö ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja erikokoisissa ryhmissä sekä itsenäisesti. Työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä.

Henkilöstöltä edellytetään ammattitaitoa ja herkkyyttä tunnistaa eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia. Tämä näkyy muun muassa taitona havaita lasten aloitteita ja tunnetiloja sekä muuttaa ja suunnata omaa toimintaansa niiden mukaisesti. Lasten aloitteet voivat olla kehollisia ja sanattomia, joten niiden ymmärtäminen ja niihin vastaaminen edellyttävät henkilöstöltä sensitiivistä läsnäoloa ja lapsen hyvää tuntemista.

Lapset ottavat osaa työtapojen suunnitteluun ja valintaan omien edellytystensä mukaisesti. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan sekä kokeilla erilaisia työtapoja. Työtapojen vaihteleva käyttö tarjoaa eri-ikäisille ja eri tavoin oppiville lapsille onnistumisen kokemuksia. Monipuoliset työtavat edellyttävät monipuolisia oppimisympäristöjä. Työtapojen käytössä hyödynnetään henkilöstön ja lasten osaamista sekä kokeillaan ja kehitetään uusia työtapoja.

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Joustava pienryhmittely

- Jokainen lapsi tulee nähdyksi ja kuulluksi omana itsenään, lapsen osallisuus mahdollistuu.
- Mahdollistaa lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin edistämisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sisällöllisten tavoitteet mukaan.
- Lasta kannustetaan ja rohkaistaan osallistumaan, vahvistetaan lapsen itsetuntoa.
- Kasvattaja suunnittelee pedagogisen toiminnan niin, että oppiminen lapsen lähikehityksen vyöhykkeellä mahdollistuu huomioiden lapsen kiinnostuksen kohteet ja taitotason.
- Luo rauhallisemmat puitteet leikkiin, oppimiseen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen ja vähentää melua sekä stressiä.
- Lisää ja vahvistaa sekä lasten että lasten ja aikuisten välistä vuorovaikutusta.
- Helpottaa arjen sujuvuutta, mahdollistaa resurssien oikean kohdentamisen.
- Mahdollistaa sisä- ja ulkotilojen, lähiympäristön sekä henkilöstöresurssien ja välineiden monipuolisen käytön.

Ryhmiä kokoonpano, lasten lukumäärä ja toiminta vaihtelevat edellä mainittujen asioiden mukaan. Joustavat pienryhmät voivat muodostua yli ryhmärajojen.

Projektityöskentely

- Lasten osallisuus tulee näkyväksi projektityöskentelyn kautta. Projektien aiheet muodostuvat lasten mielenkiinnon kohteista, joihin yhdistetään varhaiskasvatussuunnitelman laaja-alaista osaamista ja oppimisen alueita.
- Projektimainen työskentely tarjoaa mahdollisuuden yhteiseen syvälliseen oppimiseen.
- Projektit voivat olla lyhyitä tai pitkäkestoisia.
- Projektit haastavat myös sietämään keskeneräisyyttä ja joskus yllättävääkin lopputulosta.
- Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma toimii projektien pedagogisen suunnittelun ja arvioinnin pohjana.

4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Leikki on keskeinen toimintatapa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tarjota kaikille lapsille mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. Leikki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Leikissä lapsi oppii, mutta lapselle itselleen leikki ei ole tietoisesti oppimisen väline vaan tapa olla ja elää sekä hahmottaa maailmaa. Kokemukset, jotka herättävät lapsissa tunteita, uteliaisuutta ja kiinnostusta, virittävät leikkiin.

Lapselle leikin merkitys syntyy leikistä itsestään. Leikki tuottaa lapsille iloa ja mielihyvää. Leikkiessään lapset ovat aktiivisia toimijoita: he jäsentävät ja tutkivat ympäröivää maailmaa, luovat sosiaalisia suhteita sekä muodostavat merkityksiä kokemuksistaan. Leikissä lapset rakentavat käsitystä itsestään ja muista ihmisistä. Leikkiessään lapset sekä jäljittelevät että luovat uutta ja muuntavat näkemäänsä. Samalla he mallintavat ja testaavat haaveitaan ja toiveitaan. Mielikuvitus mahdollistaa sen, että lapset voivat kokeilla erilaisia rooleja ja ideoita, joita he muuten eivät voisi toteuttaa. Leikkiessään lapset voivat käsitellä itselleen vaikeita kokemuksia. Leikissä on turvallista kokeilla, yrittää ja erehtyä.

Leikissä yhdistyvät keskeiset oppimista edistävät elementit: innostus, yhdessä tekeminen ja omien taitojen haastaminen. Leikki kehittyy ja saa eri muotoja kokemusten karttuessa. Henkilöstön ja lasten sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus luovat perustan ajattelun ja kielen kehitykselle sekä kehittyville leikkitaidoille. Lapset havainnoivat, kokeilevat ja oppivat yhteisön sääntöjä leikissä. Ryhmässä leikkiessään lapset oppivat säätelämään tunteitaan ja tahtomistaan sekä huomioimaan toisten ihmisten näkökulmia. Yhteisöllisyys kasvaa leikin kautta ja vahvistaa myönteistä tunneilmastoa.

Leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen työtap. Pedagogisessa toiminnassa voidaan leikin juonen kehittämisessä ja leikkimaailmojen rakentamisessa yhdistää esimerkiksi draamaa, improvisaatiota tai

satuja. Henkilöstön tulee tiedostaa keskittyneen tutkimisen, spontaanin luovan ilmaisun sekä vauhdikkaiden liikunta- ja peuhausleikkien merkitys lasten hyvinvoinnille ja oppimiselle. Eri tilanteita voi rikastaa leikinomaisuudella. Lorut, sanaleikit, laulut ja yhteinen hassuttelu vahvistavat myönteistä ilmapiiriä, mikä tukee oppimista ja hyvinvointia.

Henkilöstön tehtävä on turvata leikin edellytykset inklusiivisten periaatteiden mukaisesti, ohjata leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Henkilöstön tulee suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti tukea lasten leikin kehittymistä sekä ohjata sitä joko leikin ulkopuolelta tai olemalla itse mukana leikissä. Henkilöstön fyysinen ja psyykkinen läsnäolo tukee lasten välistä vuorovaikutusta ja ehkäisee ristiriitatilanteiden syntymistä.

Henkilöstön tulee havainnoida ja dokumentoida lasten leikkiä. Leikin havainnointi lisää henkilöstön ymmärrystä lasten ajattelusta ja kiinnostuksen kohteista sekä heidän tunteistaan ja kokemuksistaan. Havaintoja käytetään leikin ja muun toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa. Henkilöstöltä edellytetään herkkyyttä ja ammattitaitoa sekä sukupuolisensitiivisyyttä havaita lasten leikkialoitteita ja vastata niihin sopivalla tavalla.

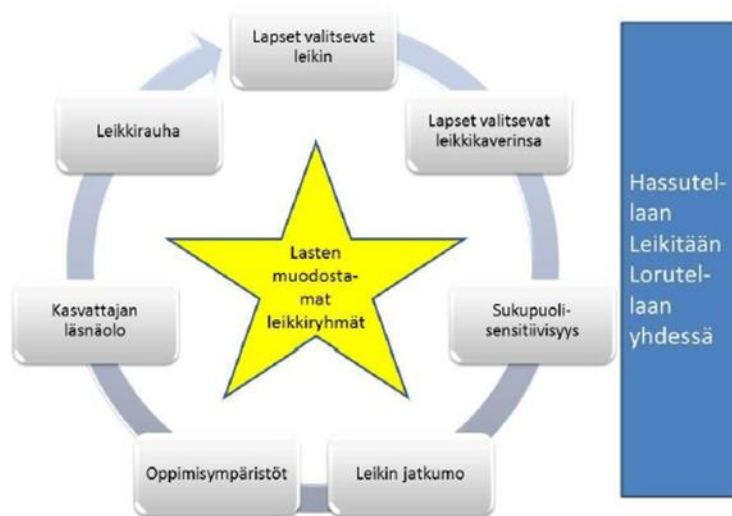
Pitkäkestoiseen leikkiin tarvitaan aikaa, rauhaa ja tilaa sekä sopivia ja lasten saatavilla olevia leikkivälineitä ja materiaaleja. Oppimisympäristöjen tulee joustaa leikkien mukaan, sillä leikit eivät välttämättä pysy paikallaan niille nimetyissä tiloissa.

Lasten kulttuurin ja lapsille suunnatun median tunteminen auttaa henkilöstöä ymmärtämään lasten leikkejä. Myös erilaiset pelit sekä digitaaliset välineet ja sovellukset tarjoavat niihin monenlaisia mahdollisuuksia. Leikkiin kannustavassa oppimisympäristössä myös aikuinen on oppija. Henkilöstö keskustelee leikin merkityksestä ja lasten leikkeihin liittyvistä havainnoista huoltajien kanssa. Tällä tavoin voidaan edistää leikkien jatkumista kotona tai varhaiskasvatuksessa.

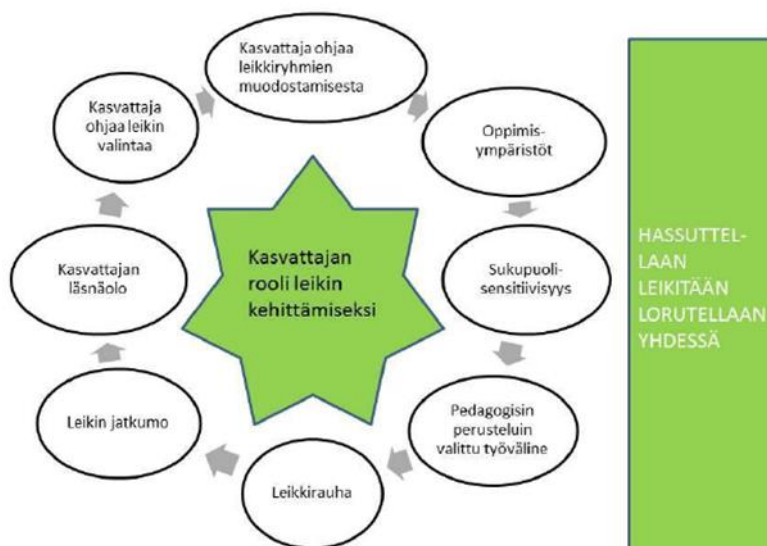

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Liedossa arvostamme lasten mahdollisuutta leikkiä pitkin päivää. Leikki on yhtä arvokasta sekä sisällä että ulkona, myös kasvattajan rooli on tärkeää molemmissa ympäristöissä.

Lasten muodostamat leikkiryhmät.

Kasvattajan muodostamat leikkiryhmät.

Leikin mahdollistaminen

- Lapset suunnittelevat itse leikkejään ja ryhmäytyvät sen mukaan tai kasvattaja ohjaa ryhmän muodostumista omien havaintojensa perusteella lasten tarpeiden mukaisesti. Kummallakin tavalla muodostuneissa leikkiryhmissä kasvattajan läsnäolo on tärkeää.
- Ulkona leikkiminen on yhtä arvokasta kuin sisällä leikkiminen.
- Kasvattajan tehtävä on mahdollistaa aidolla läsnäolollaan lasten leikin toteutuminen, rikastuttamalla leikkiä sekä leikkiä rajoittavia sääntöjä kyseenalaistamalla. Aidosti läsnä oleva kasvattaja on tietoinen siitä, mitä leikissä tapahtuu ja mitä vuorovaikutussuhteita leikki sisältää, esim. haluaako lapsi leikkiä yksin vai ryhmässä.
- Lapsille sekä leikissä mukana olevalle kasvattajalle annetaan leikkirauha.
- Tilojen monipuolinen käyttö, leikkivälineiden saatavuus sekä lelut, välineet ja mielikuvituksen käyttö ohjaavat ja houkuttelevat leikkiin. Lasten osallisuus huomioidaan leikkiympäristön muokkaamisessa sekä sisällä että ulkona.
- Lapset voivat jatkaa leikkiään, vaikka seuraavana päivänä, niin kauan kuin heidän mielenkiintonsa siihen säilyy. Lapset voivat tuoda myös omia lelujaan leikin jatkumon turvaamiseksi, jolloin leikki voi jatkua vielä kotonakin. Kasvattaja mahdollistaa leikin muuttumisen leikin edetessä.
- Kasvattaja hyväksyy lapsen valitsemat leikit sukupuolesta riippumatta.
- Kasvattajan tulee olla tietoinen omasta roolistaan leikissä ja sen vaikutuksesta lasten leikkiin.

KASVATTAJAN ROOLEJA LEIKISSÄ

KASVATTAJAN *rooleja* LEIKISSÄ

Kasvattajan rooli leikissä, SOCCA.

4.5 Oppimisen alueet

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti. Oppimisen alueet on ryhmitelty esiopetussuunnitelman perusteiden⁹⁵ mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi:

- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kasvan, liikun ja kehityn.

Oppimisen alueita yhdistelevä ja soveltava pedagoginen toiminta mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohta. Aihepiirit voivat nousta esimerkiksi leikeistä, saduista, retkistä tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tapa, jolla oppimisen alueiden tavoitteita käsitellään, vaihtelee valittujen aihepiirien, tilanteiden ja lasten oppimisen mukaan. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että pedagoginen toiminta edistää eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten **kielellisten taitojen** ja **valmiuksien** sekä **kielellisten identiteettien** kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen (luku 2.7). Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.

⁹⁵ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Varhaiskasvatuksessa tuetaan jokaisen lapsen opetuskielen taitojen kehittymistä. Kasvatuksessa ja opetuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä, ja että he voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia varhaiskasvatuksessa käsitellään luvussa 4.6.

Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että saman ikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. **Kielelliset identiteetit kehittyvät**, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.

Kuvio 2. Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa

Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan, ovat tärkeitä. Henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi myös lasten non-verbaaleihin viesteihin on keskeistä. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kommunikoimaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa.

Lasten **kielen ymmärtämisen taitoja** tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen avulla. Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Erilaisissa varhaiskasvatuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia.

Lasten **puheen tuottamisen taitojen** kehittymistä seurataan ja ohjataan. Lapsia rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa sekä aikuisten että toisten lasten kanssa. Tämä auttaa lapsia käyttämään ja ymmärtämään puhuttua kieltä. Lasten kanssa kiinnitetään vähitellen huomiota myös äänensävyihin ja äänenpainoihin.

Lasten **kielen käyttötaitoja** ohjataan ja kielen käyttöä pohditaan yhdessä lasten kanssa eri tilanteissa. Tavoitteena on tilannetietoisien kielen käytön vahvistuminen. Lasten kanssa harjoitellaan kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua. Lisäksi eläytyminen, huumorin käyttö sekä hyvien tapojen opettelu vahvistavat lasten kielen käyttötaitoja. Tutustuminen erilaisiin

teksteihin tukee kielen käyttötaitojen kehittymistä ja auttaa lapsia havaitsemaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

Lasten kielellinen ilmaisu monipuolistuu, kun heidän **kielellinen muistinsa** ja **sanavarantonsa** laajenee. Henkilöstön tehtävä on tukea tietoisesti tätä kehitystä. Kielellisen muistin kehittymistä tukevat esimerkiksi lorujen ja laululeikkien käyttö. Kielellä leikittely, nimeäminen sekä kuvaavien sanojen käyttäminen edistävät lasten kielellisen muistin ja sanavarannon kehittymistä. Kiireetön keskustelu ja lukeminen sekä tarinoiden kerronta tarjoavat mahdollisuuksia pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä ja opetella uusia käsitteitä asiayhteyksissä.

Lähiympäristön eri kielten havainnointi tukee lasten **kielitietoisuuden kehittymistä**. Henkilöstön tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä vähitellen myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielen havainnoinnin ja tutkimisen avulla suunnataan lasten huomiota sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin. Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikillisesti.

Varhaiskasvatuksessa käytetään rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lapsille kerrotaan tarinoita, ja heitä kannustetaan itse keksimään niitä. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan. Monilukutaitoa tukevassa varhaiskasvatuksessa puheen rinnalla käytetään muun muassa visuaalisia, auditiivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä.

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Liedon keskustassa on kirjasto, jossa järjestään lapsille satutunteja. Päiväkotiryhmät voivat varata kirjastosta ajan kirjastopalveluiden esittelyyn.

Päiväkodeissa lapsen kielellisten taitojen ja valmiuksien kehittymistä voidaan tukea hyödyntämällä myös digitaalisia välineitä ja ympäristöjä. Käytössä olevat digitaaliset välineet ja sovellukset mm. mahdollistavat

- monipuolisten visuaalisten, auditiivisten sekä audiovisuaalisten tekstien käytön,
- lasten keksimien tarinoiden ja muiden sanallisten viestien dokumentoinnin
- kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden tukemisen
- vuorovaikutustaitojen harjoittelemisen
- vaihtoehtoiset ja korvaavat tavat kommunikoida niin lasten kuin huoltajien kanssa.

Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten **musiikillisen, kuvallisen, käsityöllisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun** kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.

Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja muuta kulttuuria. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. Samalla lapset oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa.

Ilmaisun eri muodot tarjoavat lapsille keinoja kokea ja hahmottaa maailmaa heitä puhuttelevalla ja innostavalla tavalla. Taiteellinen ilmaisu tarjoaa lapsia motivoivia keinoja havaintojen, tunteiden ja luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti, erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen. Oppimisympäristöjen esteettisyys, innostavuus, saatavilla olevat monipuoliset välineet ja materiaalit sekä riittävä ohjaus ovat merkityksellisiä ilmaisumuotoihin tutustuttaessa.

Taidekasvatus sisältää sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa. Ilmaisun ja oppimisen prosesseissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa. Henkilöstön, lasten ja yhteistyökumppaneiden erityisosaamisen hyödyntäminen rikastuttaa taidekasvatusta.

Varhaiskasvatuksen **musiikillisen ilmaisun** tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsia ohjataan elämykselliseen kuuntelemiseen ja ääniympäristön havainnointiin. Lasten valmiudet hahmottaa musiikkia sekä äänen kestoa, tasoa, sointiväriä ja voimaa kehittyvät leikinomaisen musiikillisen toiminnan kautta. Heidän kanssaan lauletaan, loruillaan, kokeillaan erilaisia soittimia, kuunnellaan musiikkia ja liikutaan musiikin mukaan. Lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä ja kehosoittamisesta. Lapsia rohkaistaan käyttämään mielikuvitustaan ja ilmaisemaan musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita esimerkiksi kertoen, kuvallisesti ilmaisten tai tanssien. Lapset saavat myös kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä sekä pienimuotoisten musiikkiesitysten harjoitteluprosesseista ja esiintymistilanteiden tuomasta onnistumisen ilosta.

Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsilla on mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Lapset harjoittavat kuvallista ajatteluaan, havainnointiaan ja kuvien tulkintaa monipuolisen kuvailmaisun avulla. Kuvan tekemisen taitoja kehitetään moniaistisesti sekä yhteyksiä muihin ilmaisun muotoihin rakentaen. Lapset kokeilevat erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja esimerkiksi maalaamalla, piirtämällä, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tekemiään kuvia, taideteoksia, mediasisältöjä, esineitä sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, hienomotorisia taitoja, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta sekä muotoilua harjoitellaan lapsille soveltuvien käsityön teknisen työn ja tekstiilityön työtapojen avulla. Näitä työtapoja voivat olla esimerkiksi muovailu, leikkaaminen, naulaaminen, sahaaminen ja ompelu. **Käsityöllisen ilmaisun** tavoitteena on tarjota lapsille kokeilun, tutkimisen, yhteisöllisen tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia itse kokeilla, tutkia ja yhdistellä erilaisia materiaaleja sekä opetella työskentelyssä tarvittavia käsityön tekniikoita. Lapset saavat ideoida ja toteuttaa erilaisia teoksia ja esineitä. Lasten kanssa voidaan tarkastella ja hyödyntää sekä lasten taustoihin liittyviä että paikallisia käsityöperinteitä.

Lapsia rohkaistaan **sanalliseen** ja **keholliseen ilmaisuun** esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin. Tavoitteena on, että harjoitukset ja leikit tarjoavat lapsille mahdollisuuden monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemukseen, ilmaisuun ja viestintään. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta, toteutetusta ja arvioidusta luovasta prosessista. Toiminnassa hyödynnetään monipuolisesti esimerkiksi lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta.

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Lasten töitä tuodaan esille mm. dokumentoinnin avulla, esimerkiksi taideteosten tai esitysten kuvaaminen. Lapsia tuetaan ja kannustetaan esiintymään luomalla siihen monipuolisia mahdollisuuksia oppimisympäristöjä muokkaamalla. Päiväkodit voivat myös järjestää taidenäyttelyitä lasten töistä. Liedon kunnantalolla järjestetään kaikille avoinna olevia näyttelyitä. Varhaiskasvatuksen lapsille järjestetään esityksiä, joissa vierailee erilaisia esiintyjiä.

Digitaalisia välineitä ja ympäristöjä hyödynnetään lasten omien mediaesitysten teossa ja niiden avulla voidaan esimerkiksi harjoitella erilaisia kuvan tekemisen tapoja ja saada kokemuksia taiteesta ja kulttuurista virtuaalisten vierailujen tai etäesitysten muodossa. Erilaiset sovellukset ja digitaaliset laitteet tarjoavat myös mahdollisuuden digitaaliseen musiikilliseen ja sanalliseen ilmaisuun.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään **eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden** sekä **median** näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia. Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue tukee erityisesti lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista (luku 2.7).

Eettisen ajattelun taitojen kehittymistä tuetaan pohtimalla lasten kanssa eri tilanteissa esiintyviä tai lapsia askarruttavia eettisiä kysymyksiä. Teemat voivat liittyä esimerkiksi ystävyyteen, oikean ja väärän erottamiseen, oikeudenmukaisuuteen tai pelon, surun ja ilon aiheisiin. Eettisiä kysymyksiä käsitellään lasten kanssa niin, että he voivat tuntea olonsa turvallisiksi ja hyväksytyiksi. Lasten kanssa pohditaan myös ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita.

Varhaiskasvatuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Lasten kanssa voidaan tarkastella myös laajemmin uskontoja ja katsomuksia. Vastaavasti tarkastellaan uskonnettomuutta. Tavoitteena on edistää

keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu. Lasten ihmettelylle annetaan tilaa, ja heidän kanssaan pohditaan heitä askarruttavia elämänkysymyksiä.

Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen. Katsomuskasvatus tukee muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista (ks. luku 2.7).

Lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Lisäksi tarkastellaan lasten kasvuympäristöjen moninaisuutta.

Lapsille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Tärkeitä tiedon lähteitä ovat lapset ja heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esineistöt ja ympäristöt. Lisäksi voidaan hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta heidän omasta kulttuuriperinnöstään. Menneeseen aikaan voidaan tutustua esimerkiksi lasten isovanhempien lapsuuden leikkien ja musiikin avulla.

Nykyhetkeä tarkastellaan käsittelemällä lasten kanssa heitä askarruttavia tai kiinnostavia ajankohtaisia asioita. Lasten kanssa tarkastellaan myös lähiyhteisön moninaisuutta sitä kunnioittaen. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Tavoitteena on kasvattaa lapsia ymmärtämään, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia.

Menneisyyden ja nykyisyyden lisäksi on tärkeää pohtia tulevaisuutta ja sitä, miten voimme vaikuttaa suotuisan tulevaisuuden toteutumiseen. Tulevaisuuden pohdinta voi liittyä esimerkiksi tulevan vuodenajan leikkien tai oman oppimisympäristön suunnitteluun. Lasten kanssa voidaan esimerkiksi rakentaa tulevaisuuden mielikuvitusmaailmoja tai pohtia tulevaa lapsia kiinnostavien ammattien kautta.

Varhaiskasvatuksessa **mediakasvatuksen** tehtävänä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla harjoitellaan kehittyvää lähde- ja mediakriittisyyttä. Lapsia ohjataan käyttämään mediaa vastuullisesti ottaen huomioon oma ja toisten hyvinvointi. Mediassa esiintyviä teemoja voidaan käsitellä lasten kanssa esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin.

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Lieto on vanhaa historiallista seutua. Kunnan alueella on useita kulttuurihistoriallisesti arvokkaita maisemia. Tutustumalla lähiympäristön kohteisiin ja nähtävyyksiin autetaan lasta rakentamaan kuvaa menneisyydestä ja nykyisyydestä. Lasten kanssa on mahdollisuus retkeillä Vanhalinnan kartanon alueella, Liedon vanhassa kirkossa, Nautelankosken museo luonto- ja muinaismuistoalueella, Littoisten järven ja Verkatehtaan ympäristössä. Erilaisten tarinoiden, esineiden ja dokumenttien avulla pyritään herättämään lapsen kiinnostusta menneisiin tapahtumiin. Kirjojen, kuvien sekä vanhempien ja isovanhempien tarinoiden avulla oman alueen historian merkitys konkretisoituu.

Lasten kanssa tutustutaan mahdollisuuksien mukaan lähiympäristön yhteiskunnallisiin toimijoihin kuten pelastuslaitos, poliisi, terveyskeskus, kirjasto, seurat ja yksityiset elinkeinonharjoittajat.

Liedon kunnan varhaiskasvatuksen Kiusaamisen ehkäisemisen –suunnitelmassa ja Hyvinvoinninvuosikellossa on tukimateriaaleja, joiden tavoitteena on luoda turvallinen ympäristö, jossa jokaisella on hyvä olla. Tukimateriaaleista löytyy tunteita ja sosiaalisia taitoja kehittäviä oppimateriaaleja. Lasten kanssa pohditaan ja suunnitellaan oman ryhmän sääntöjä.

Liedon kunnassa mediakasvatuksen tueksi on koottu oma osio Varhaiskasvatuksen digipolkuun. Digipolun medialukutaito-osioista löytyy käytännön vinkkejä ja malleja lasten medialukutaidon kehittämisen tukemiseen sekä materiaalia perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatus tukee lasten **matemaattisen ajattelun** kehittymistä sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös **ympäristökasvatusta** ja **teknologiakasvatusta**. Oppimisympäristöihin liittyvät omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Lasten kehittyvä taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa **matemaattisen ajattelunsa** eri vaiheissa oleville lapsille. Lapset tutustuvat matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan myötä. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota päivittäisissä tilanteissa ja lähiympäristössä ilmeneviin muotoihin, määriin ja muutoksiin. Lapsia

innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan ilmaisemalla ja tarkastelemalla niitä esimerkiksi kehollisesti tai eri välineiden ja kuvien avulla. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia luokitella, vertailla ja asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia ja muutoksia. Lapsia kannustetaan myös oppimisympäristöön liittyvien ongelmien löytämisessä, pohtimisessa ja päättelyssä sekä ratkaisujen etsimisessä.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti vuorovaikutteisissa tilanteissa, esimerkiksi leikkiä ja lapsia houkuttelevia materiaaleja hyödyntäen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä ja taitojen karttuessa liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukujonotaitoja ja nimeämistä voidaan kehittää esimerkiksi lorujen ja riimien avulla. Lasten kanssa kokeillaan mittaamista ja harjoitellaan sijainti- ja suhdekäsitteitä esimerkiksi liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineiden avulla.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tilan ja tason hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan kappaleita ja muotoja sekä leikkimään niillä. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Aikakäsitettä avataan esimerkiksi vuorokauden- ja vuodenaikoja havainnoimalla.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestäväää elämäntapaa. Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Lähiluonto sekä rakennettu ympäristö ovat sekä oppimisen kohteita että oppimisympäristöjä.

Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä retkeily sekä ympäristön tutkiminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta. Myönteisten kokemusten kautta lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja lähiympäristöstä ja hänen ympäristösuhteensa vahvistuu. Luonnon ilmiöitä havainnoidaan eri aistein ja eri vuodenaikoina. Niistä keskustellaan ja niitä tutkitaan. Samalla opetellaan ympäristöön liittyvien käsitteiden käyttöä. Eri kasvi- ja eläinlajien tunnistamisen harjoittelu vahvistaa luonnon tuntemusta. Lasten kanssa opetellaan etsimään tietoa heitä kiinnostavista asioista. Luonto voi olla myös esteettisen kokemuksen ja rauhoittumisen paikka.

Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksella edistetään kestäväää elämäntapaa kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittamista. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla. Samalla lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin. On tärkeä huolehtia siitä, että lapset kokevat voivansa omilla teoillaan vaikuttaa kestäväää elämäntapaa mutta ilman että heidän tarvitsee kantaa lapsina liian suurta vastuuta kestävään elämäntavan ylläpitämisestä.

Teknologiakasvatuksen tavoitteena on kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja keksimään omia luovia ratkaisuja. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä, etsimään niihin yhdessä vastauksia ja tekemään päätelmiä.

Lasten kanssa havainnoidaan arjessa esiintyviä teknisiä ratkaisuja ja tutustutaan digitaalisiin laitteisiin ja sovelluksiin sekä niiden toimintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään koneiden ja laitteiden turvalliseen käyttöön. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia toteuttaa omia ideoitaan esimerkiksi rakennellen eri materiaaleista sekä kokeilla eri laitteiden toimintaa. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Pulmia ratkotaan ja onnistumisista iloitaan yhdessä. Tavoite on, että lasten omakohtaisten kokemusten myötä herää ymmärrys siitä, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaamaa. Toiminnassa voidaan hyödyntää lähiympäristön teknologisia ratkaisuja, esimerkiksi leluja ja muita arjen teknologisia ratkaisuja, ja tutkia niiden toimintaperiaatteita.

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Luonto ja metsät ovat oleellinen osa Lietoa. Metsäretket ja luonnon tutkiminen ovat osa varhaiskasvatuksen arkipäivää ja oppimisympäristöä. Lapsia kannustetaan tutkimaan ympäristöä ja luonnon ilmiöitä monipuolisesti. Tutkimis- ja havainnointivälineet ovat lasten saatavilla.

Liedon kunnassa teknologiakasvatuksen tueksi on koottu omat osiot Varhaiskasvatuksen digipolkuun. Digipolun Ohjelmointiosaamisen ja digitaalisen osaamisen osioista löytyy käytännön vinkkejä ja malleja lasten ohjelmoinnillisen ajattelun taitojen sekä digitaitojen kehittymisen tukemiseen.

Kasvan, liikun ja kehityn

Kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen alueeseen sisältyy **liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen** liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti sekä kokemaan liikunnan iloa. Lapsia kannustetaan ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on riittävästi mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikuntaan sekä sisällä että ulkona. Liikuntakasvatuksen tulee olla säännöllistä, lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen terveelle kasvuille, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan erilaisia ja kuormittavuudeltaan eritasoisia liikunnan tapoja, kuten leikkimistä sisällä ja ulkona, retkeilyä sekä ohjattua liikuntaa. Ryhmässä liikkuminen kehittää lasten sosiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitoja. Fyysisen aktiivisuuden tulee olla luonteva osa lapsen päivää. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia innostetaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja. Liikkumisessa hyödynnetään eri aisteja sekä erilaisista materiaaleista valmistettuja, liikkumaan innostavia välineitä. Lasten liikkumisen tulee vaihdella luontevasti kestoaltaan, intensiteetiltään ja nopeudeltaan. Lasten tulee saada kokemuksia yksin, parin ja ryhmän kanssa liikkumisesta. Varhaiskasvatuksessa lapset saavat kokemuksia erilaisista liikuntaleikeistä, kuten perinteisistä pihaleikeistä sekä satu- tai musiikkiliikunnasta. Eri vuodenaikoja tulee hyödyntää siten, että lapset saavat mahdollisuuksia opetella kullekin vuodenajalle tyypillisiä tapoja ulkoilla.

Säännöllisellä ja ohjatulla liikunnalla on tärkeä merkitys lasten kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Tämän vuoksi lasten motoristen taitojen suunnitelmallinen havainnointi on tärkeää. Henkilöstön tulee suunnitella päivän rakenne, sisä- ja ulkoympäristö sekä toiminnan sisällöt niin, että lapset voivat monipuolisesti nauttia liikkumisesta eri tilanteissa.

Liikuntavälineiden tulee olla lasten käytettävissä myös omaehtoisen liikunnan ja leikin aikana. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan liikuntavälineiden turvallisuus.

Ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Lapsia ohjataan omatoimiseen ruokailuun ja monipuoliseen, riittävään syömiseen. Päivittäiset ateriahetket järjestetään kiireettömässä ilmapiirissä opetellen ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja sekä yhdessä syömisessä kulttuuria. Eri aistien avulla ja tutkimalla tutustutaan ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin. Ruoasta keskusteleminen, tarinat ja laulut edistävät lasten ruokasanaston kehittymistä.

Varhaiskasvatuksessa pohditaan yhdessä lasten kanssa **terveyteen** ja **turvallisuuteen** liittyviä asioita. Lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan tuetaan. Lasten kanssa keskustellaan liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa opetellaan turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa. Näitä voivat olla muun muassa pukeutumis-, ruokailu-, leikki- sekä ulkoilutilanteet. Lasten ikätasoisista uteliaisuutta seksuaalisuuteen ja kehoon ohjataan kunnioittavasti. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Liedossa leppäämiseen ja ruokailuun liittyvistä asioista sovitaan huoltajien kanssa, ja sovitut asiat kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Lapsella tulee kuitenkin olla mahdollisuus leppäämiseen päivän aikana.

Pihalla ja lähiympäristössä leikitään, liikutaan, tutkitaan. Liedossa liikuntatoimi ja varhaiskasvatus tekevät yhteistyötä päiväkotien pihojen liikuntamahdollisuuksien lisäämiseksi. Lietohallilta voidaan varata liikuntasali varhaiskasvatuksen käyttöön ja sieltä voidaan lainata liikuntavälineitä. Varhaiskasvatus voi myös käyttää Liedon keskustan liikennepuistoa. Liedon varhaiskasvatuksessa painotetaan liikunnan merkitystä lapsen kehitykselle sekä liikunnan lisäämistä varhaiskasvatuksen ja kodin arjessa Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman avulla.

Lasten kanssa harjoitellaan tunne- ja turvataitoja, johon löytyy tukimateriaaleja Hyvinvoinninvuosikellosta.

4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kieleen ja kulttuuriin liittyvien näkökohtien katsotaan koskevan jokaista varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisöä myönteisellä tavalla rikastuttavana. Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta.

Varhaiskasvatustilain mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä. Viittomakieltä käyttävälle lapselle voidaan antaa varhaiskasvatusta viittomakielellä. Varhaiskasvatusta voidaan antaa myös romanikielellä.⁹⁶ Varhaiskasvatuksessa voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tällöin tulee huolehtia myös lasten äidinkielenä olevan suomen/ruotsin kielen taidon kehittymisen tukemisesta. Henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistetään lasten ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumista ja tuetaan lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan. Kaksi- ja monikielisissä ympäristöissä lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen.

Varhaiskasvatukseen osallistuu lapsia, jotka puhuvat äidinkielenään sekä **ruotsia** että **suomea**. Näiden kaksikielisten lasten kielellisen kehityksen sekä identiteettien kehityksen kannalta on tärkeää, että molempia kieliä tuetaan ja lapsia kannustetaan niiden käyttöön.

Saamelaislasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jonka oikeuksista omaan kieleen ja kulttuuriin on säädetty perustuslaissa⁹⁷. Toiminnassa hyödynnetään lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Silloin kun varhaiskasvatus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen kehittymistä, ymmärtämistä ja käyttöä. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä. Henkilöstö vahvistaa saamen kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Romanilasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten myönteistä identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan sekä lisätä lasten osallisuutta yhteiskunnassa. Lisäksi tuetaan lasten kielellistä kehitystä yhteistyössä lasten huoltajien ja romaniyhteisön kanssa. Mahdollisuuksien mukaan lapsille järjestetään tilaisuuksia käyttää ja omaksua romanikieltä. Henkilöstö vahvistaa romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

⁹⁶ Varhaiskasvatustilain 8 § ja HE 40/2018 vp, s. 88–89 sekä viittomakielilaki (359/2015)

⁹⁷ Suomen perustuslaki (731/1999) 17 § 3 momentti

Viittomakieltä käyttävien lasten varhaiskasvatus voidaan toteuttaa joko viittomakielisessä ryhmässä tai ryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakieli voi olla lapsen äidinkieli, ensikieli tai toinen kieli. Viittomakieltä käyttävät lapset voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia. Viittomakielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus käyttää ja omaksua suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä yhteistyössä huoltajien kanssa. Tavoitteena on myös lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä sekä vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti **vieraskielisten** ja **monikielisten** lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisesti ja pedagogisesti suunniteltuna kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Monipuolisten vuorovaikutustilanteiden ja oppimisympäristöjen avulla lapsille tarjotaan mahdollisuuksia käyttää ja omaksua suomea/ruotsia toisena kielenä erilaisissa kasvatus- ja opetustilanteissa. Suomen/ruotsin kielen omaksumisen lähtökohtana on arkielämän konkreettinen kieli ja sen ilmaisuväline. Kielen ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Lapsi saa valmiuksia havaintojen tekemiseen sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen ja itselleen sopivalla tavalla. Osa lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin ja suomen/ruotsin kieleen vasta tullessaan varhaiskasvatukseen. Lapsen kielen kehitykseen liittyvää suomen/ruotsin kieleen tutustumista ja opettelua ei tule rinnastaa varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen (luku 5). Huoltajille kerrotaan suomalaisen varhaiskasvatustoiminnan tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Huoltajien kanssa keskustellaan perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä äidinkielen tai -kielten kehityksen vaiheista ja merkityksestä. Varhaiskasvatus tukee lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Lapsille järjestetään mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua myös omaa äidinkieltään tai omia äidinkieliään. Oma äidinkieli sekä suomen/ruotsin oppiminen toisena kielenä rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle. Vastuu lasten oman äidinkielen tai omien äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. Tarvittaessa huoltajien kanssa käytävissä keskusteluissa käytetään tulkia, jolla varmistetaan molemminpuolinen ymmärrys.

Kaksikielinen varhaiskasvatus

Kaksikielisen varhaiskasvatuksen järjestäminen perustuu kunnan tai yksityisen toimijan päätökseen. Kaksikielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyksikautta tarjoamalla lapsille tavanomaista monipuolisempaa kielikasvatusta. Lapsille tarjotaan tilaisuuksia omaksua kieliä ja käyttää niitä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Samalla luodaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että

toiminta monikielisessä ympäristössä herättää lasten kielellisen uteliaisuuden ja kokeilunhalun. Myös monenlaiset kulttuurit kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä varhaiskasvatuksessa.

Kaksikielinen varhaiskasvatus jaetaan laajamittaiseen ja suppeampaan. Suppeamman kaksikielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieliä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksi- tai monikielisessä ympäristössä.

Laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy varhaiskasvatuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa varhaiskasvatuksessa ja jatkuu perusopetuksen loppuun. Varhaiskasvatuksen kieli, esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Varhaiskasvatus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Toiminnassa pyritään siihen, että kukin henkilöstöön kuuluva käyttää johdonmukaisesti vain yhtä kieltä: joko kielikylpykieltä tai kieltä, jolla varhaiskasvatus on järjestetty. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Tavoitteena on valmius siirtyä kielikylpynä toteutettuun esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen.

Muu laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin varhaiskasvatuslaissa säädetyllä varhaiskasvatuksen kielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat kielen kehitykselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan varhaiskasvatuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Varhaiskasvatuksen järjestäjä harkitsee tapauskohtaisesti huoltajan kanssa keskustellen, milloin tällainen järjestely tukee lapsen kehitystä.

Kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta varhaiskasvatuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen henkilöstön mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin henkilöstöön kuuluva jäsen käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsella tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään, suomeksi tai ruotsiksi. Lapsia kannustetaan molempien kielten käyttöön. Tavoitteena on valmius siirtyä joko kaksikieliseen tai suomen-/ruotsinkieliseen esiopetukseen ja perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen varhaiskasvatus

Kielirikasteinen varhaiskasvatus

Kielirikasteisella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan varhaiskasvatusta, jossa alle 25 prosenttia toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin varhaiskasvatuslaissa määritellyllä varhaiskasvatuksen kielellä. Tavoitteena on kieltenoppimisen tukeminen, lasten motivoiminen ja kielivalintojen monipuolistaminen. Lisäksi tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen esi- ja perusopetukseen tai muulla tavalla varhennettuun kielenopetukseen.

Kielipesä

Kielipesätoiminnalla tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa toimintaa, jossa vahvistetaan lasten tietämystä omasta kulttuuristaan ja tarjotaan mahdollisuus oppia perheessä tai suvussa puhuttua uhanalaista vähemmistökieltä tai alkuperäiskansan kieltä. Kielipesätoiminnan periaatteet voivat olla kielikyllyn kaltaisia.

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Ruotsinkielinen varhaiskasvatus

Liedon kunnassa ruotsinkielistä varhaiskasvatusta järjestetään ruotsinkielisille lapsille Kisakallion päiväkodin ruotsinkielisessä ryhmässä. Mikäli ryhmään jää vapaita paikkoja, voidaan myöntää paikka myös suomenkielisille lapsille. Ryhmässä voidaan järjestää myös esiopetusta, jos Turku ei pysty tarjoamaan lietolaisille lapsille esiopetuspaikkaa.

Kielirikasteinen varhaiskasvatus

Päiväkodeissa voidaan toteuttaa kielirikastetoimintaa. Ryhmissä tarjotaan säännöllisesti satujen, leikin, liikunnan ja draaman kautta mahdollisuutta tutustua esim. ruotsin tai englannin kieleen. Tavoitteena on innostaa ja motivoida lapsia oppimaan uutta kieltä.

Eri kieli- ja kulttuuriryhmien varhaiskasvatuksen toteutus

Liedossa eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten varhaiskasvatus toteutetaan muun varhaiskasvatuksen yhteydessä. Toiminnassa kiinnitetään huomiota yhdessä tekemiseen ja hyvän, yhteisöllisen ilmapiirin luomiseen ja vahvistamiseen sekä erityisesti lapsen ryhmän jäsenyyteen. Monikielisten lasten opetuksessa hyödynnetään monilukutaitoa ja kielitietoisien opetuksen menetelmiä, joiden avulla tuetaan lapsen yhdenvertaisia osallistumis- ja oppimismahdollisuuksia.

Lapselle laaditaan suunnitelma kielen ja kulttuuri-identiteetin tukemiseen osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Monikielisten lasten suomen kielen vahvistamisen tuki suunnitellaan Liedon S2 suunnitelman mukaan ja suunnitelma kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Kielitaidon ja kielitietoisien ympäristön arvioinnissa voidaan käyttää apuna Kielipeda-työvälinettä. Suunnitelman kirjaa varhaiskasvatuksen opettaja ja tarvittaessa konsultoi varhaiskasvatuksen erityisopettajaa. Perhepäivähoidossa suunnitelman kirjaa varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Tarvittaessa monikieliselle lapselle voidaan antaa tehostettua suomen kielen opetusta.

Avoimet varhaiskasvatuspalvelut tarjoavat eri kieli- ja kulttuuriryhmien vanhemmille ja lapsille yhdessä mahdollisuuden oppia suomen kieltä, tutustua suomalaiseen kulttuuriin ja saada uusia ystäviä. Päiväkodissa ja perhepäivähoidossa eri kieli- ja kulttuuriryhmien lapset oppivat suomen kieltä ja ystävystyvät muiden lasten kanssa.

Suomalainen varhaiskasvatus saattaa olla perheelle täysin vierasta ja siksi tutustumisvaihe on tärkeä. Perhettä rohkaistaan osallistumaan aktiivisesti varhaiskasvatuksen arkeen ja juhlaan.

Kukin lapsi saa olla ylpeä juuristaan, kulttuuristaan ja kielestään. Vanhempia kannustetaan ja rohkaistaan huolehtimaan lapsen oman äidinkielen kehittymisestä ja oman kulttuurisen perinteen välittymisestä lapselle. Tarkoituksena on vahvistaa lapsen identiteettiä kasvattamalla häntä arvostamaan omaa kulttuuriaan, kulttuurien moninaisuutta ja integroitumaan ympäröivään yhteiskuntaan. Lapsiryhmässä huomioidaan eri äidinkielet mm. laulujen ja lorujen muodossa.

Tulkkipalvelut:

- Perheen kanssa asioitaessa käytetään tulkkia, mikäli perhe tai varhaiskasvatuksen henkilökunta katsoo sen tarpeelliseksi.

Katsomuskasvatus:

- Suomalaiseen perinteeseen kuuluvat erilaiset juhlat ja vuodenkiertoon liittyvät tapahtumat ovat osa varhaiskasvatusta.
- Lapsiryhmissä oleviin eri kulttuureihin ja uskontoihin tutustuminen toteutuu arjessa.
- Jos lapsi ei osallistu järjestettävään tilaisuuteen, hänelle järjestetään vaihtoehtoista toimintaa.

Ruokavalio:

- Varhaiskasvatuksessa noudatetaan perheen katsomukseen liittyvää ruokavaliota, joka ilmoitetaan erillisellä lomakkeella, lääkärintodistusta ei tarvita.

5. Lapsen tuki

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea siten kuin varhaiskasvatuslaissa on säädetty⁹⁸. Oikea-aikaisella, yksilöllisesti kohdennetulla ja lapsen tarpeiden mukaisella tuella edistetään lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla ehkäistään lapsen ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista sekä riskiä syrjäytyä.

Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet. Lasta kuullaan lapsen ikä ja kehitys huomioiden.

Varhaiskasvatuksessa tuki rakentuu lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuista. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että

⁹⁸ Varhaiskasvatuslaki 15 a §

jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä. Kannustamalla lasta ja antamalla hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä. Lapsen tarvitsema tuki ja toimenpiteet kirjataan päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut

Varhaiskasvatuksen järjestäjä⁹⁹ on velvollinen antamaan lapselle hänen tarvitsemaansa tukea päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Lapsen tuen tarve arvioidaan ja tukea järjestetään viivyttyksettä. Tuki varhaiskasvatuksessa järjestetään yleisenä, tehostettuna ja erityisenä tukena inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Jokaisella lapsella on lähtökohtaisesti oikeus saada tukea omassa lapsiryhmässään erilaisin joustavin järjestelyin. Mikäli lapsen tuen tarpeet sitä edellyttävät, lapsella on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen pienryhmässä tai erityisryhmässä.

Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen.

Tuen järjestämisen ja toteuttamisen vastuut

Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää tuen järjestämisen käytännöistä, toteuttamisesta, toimintatavoista ja arvioinnista päiväkodissa ja perhepäivähoidossa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi annettavan tuen vaikuttavuutta ja riittävyttä.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää yhteistyörakenteista, vastuista ja toimintatavoista liittyen huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä monialaiseen yhteistyöhön. Monialaisen yhteistyön osalta päätetään myös työnjako eri toimijoiden kanssa tuen järjestämisessä. Varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden tulee osallistua arvioinnin tekemiseen, jos tuen tarpeen arviointi sitä edellyttää¹⁰⁰.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa siitä, että lapsen oikeus saada varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja sekä varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiä tulkittamis- ja avustamispalveluja ja apuvälineitä toteutuu¹⁰¹.

Päätöksen tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista tekee varhaiskasvatuksen järjestämisvastuussa oleva kunta¹⁰². Jos kyseessä on yksityisen palveluntuottajan tuottama varhaiskasvatus, päätöksen tekee palveluntuottajan esityksestä varhaiskasvatuksen toimipaikan sijaintikunta.

⁹⁹ Kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palveluntuottaja, ks. luku 1.1

¹⁰⁰ Varhaiskasvatuslaki 15 d §

¹⁰¹ Varhaiskasvatuslaki 15 c §

¹⁰² Varhaiskasvatuslaki 15 e §

Jos tukea tarvitseva lapsi osallistuu useamman kuin yhden varhaiskasvatuksen järjestäjän¹⁰³ varhaiskasvatukseen, on tuki suunniteltava, toteutettava ja arvioitava yhteistyössä¹⁰⁴.

Tuen tarpeen arviointi, tuen antaminen sekä toimintakulttuurin ja toimintatapojen kehittäminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työnkuviansa ja vastuidensa mukaan.

Toimipaikan johtaja vastaa varhaiskasvatuksessa annettavasta laadukkaasta tuesta, sen toteutumisesta ja henkilöstön ajantasaisesta osaamisesta lasten tuen tarpeita vastaavalla tavalla¹⁰⁵. Johtaja huolehtii, että henkilöstö suunnittelee lapsen tuen osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Suunniteltu tuki arvioidaan lapsen tarpeiden mukaan, vähintään kerran vuodessa.

Lapsella on oikeus varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluihin ja opetukseen hänen tuen tarpeensa sitä edellyttäessä. Erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden ja niiden toteuttamisen suunnitteluun ja arviointiin tarvittaessa. Erityisopettajan antama tuki voi olla lapsikohtaista ja/tai ryhmässä toteutettavaa opetusta¹⁰⁶. Tuki voi olla säännöllistä, osa- tai kokoaikaista. Sitä voidaan toteuttaa samanaikaisopetuksena tai yhteisopettajuutena lapsen ryhmän opettajan kanssa. Erityisopettajan asiantuntemusta hyödynnetään myös henkilöstön ja huoltajien konsultoinnissa¹⁰⁷. Varhaiskasvatuksen opettajaksi ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettajaksi kelpoinen henkilö on vastuussa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavasta tuen suunnittelusta ja toteuttamisen arvioinnista.

Perhepäivähoitaja vastaa ryhmänsä lasten tuen toteuttamisesta. Tuen suunnittelu ja arviointi voidaan tehdä yhteistyössä varhaiskasvatuksen opettajan ja/tai erityisopettajan kanssa¹⁰⁸. Lapsen edun sitä edellyttäessä, voidaan yhteistyössä huoltajan kanssa keskustella, että lapsi siirtyy päiväkotiin saadakseen tarvitsemaansa tukea.

Varhaiskasvatuksessa voi olla lapsi- tai ryhmäkohtaisia avustajia¹⁰⁹, joiden tehtävänä on tukea lasta tai lapsia ryhmässä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa toimintaan. Tämä voi myös tarkoittaa esimerkiksi sitä, että avustaja auttaa muita lapsia, kun varhaiskasvatuksen opettaja toimii tukea tarvitsevan lapsen kanssa ja tuo vuorovaikutustilanteeseen lapsen yksilöllisiin tavoitteisiin liittyviä pedagogisia sisältöjä.

¹⁰³ Kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palveluntuottaja, ks. luku 1.1

¹⁰⁴ Varhaiskasvatuslaki 15 b §

¹⁰⁵ Varhaiskasvatuslaki 31 §

¹⁰⁶ Varhaiskasvatuslaki 15 c §

¹⁰⁷ Varhaiskasvatuslaki 15 d §

¹⁰⁸ Varhaiskasvatuslaki 15 c §

¹⁰⁹ Varhaiskasvatuslaki 35 ja 38 §

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Liedon kunnassa lapsen tukea tarjotaan kaikissa varhaiskasvatuspalveluissa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja toimii henkilökunnan tukena arvioitaessa tukea tarvitsevan lapsen kehitystä ja suunniteltaessa tukitoimenpiteitä.

Liedon kunnan varhaiskasvatuksessa toimii konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettajia sekä varhaiskasvatuksen toimintaterapeutti. Yhdessä yksityisten palveluntuottajien varhaiskasvatuksen erityisopettajien kanssa he muodostavat varhaiserityiskasvatuksen kehittämistyöryhmän (vek).

Varhaiskasvatuksen erityisopettajien resurssi kohdennetaan yksikön johtoryhmän tarvearvion perusteella kulloinkin esiintyvän tarpeen mukaan. Resurssin kohdentamisesta laaditaan ohjeellinen työjärjestys, joka saatetaan yksikön ryhmien tietoon. Työjärjestyksestä ilmenee, missä ryhmässä varhaiskasvatuksen erityisopettajan resurssi kunakin päivänä on käytettävissä. Työjärjestykseen varataan aikaa myös varhaiserityiskasvatuksen suunnitteluun, valmisteluun dokumentointiin ja arviointiin. Työjärjestystä voidaan muuttaa tilapäisesti tai pysyvästi johtoryhmän arvion mukaan yksikössä esiintyvien tarpeiden muuttuessa.

Liedon kunnallisessa varhaiskasvatuksessa toimii kiertävä toimintaterapeutti. Hänen tehtäviinsä kuuluu tukea lapsen omatoimisuustaitoja sekä auttaa lasta osallistumaan ja suoriutumaan päivittäisen elämän toiminnoissa, kuten esimerkiksi leikeissä ja itsestä huolehtimisen toiminnoissa. Varhaiskasvatuksen toimintaterapeutti toimii tiiviissä yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajien, muun varhaiskasvatuksen henkilöstön sekä huoltajien kanssa.

Päiväkodissa voidaan tarpeen mukaan tarjota varhaiskasvatusta pienennetyssä ryhmässä. Pienennetyssä ryhmässä työskentelee kolme kasvatusvastuullista työntekijää. Pienennetyssä ryhmässä voidaan lisätä henkilöstöresurssia, jos lapsen tuen järjestäminen sitä edellyttää. Tukea tarvitsevien lasten määrä on noin kolmannes lasten määrästä. Pienennetyssä ryhmässä on laajemmin saatavilla varhaiskasvatuksen erityisopettajan (veo) palveluja. Näissä päiväkodeissa varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastaa myös koko päiväkodin varhaiserityiskasvatuksesta.

Kun päiväkodissa on tehostettua tai erityistä tukea saava lapsi, yksikköön voidaan lisätä henkilöstöresurssia tai tuen tarve huomioidaan vähentämällä ryhmän lapsimäärää. Liedossa kaikki varhaiskasvatuksen avustajat ovat ryhmäavustajia. Ryhmäavustajat sijoittuvat yksiköihin, joissa on tuen tarpeessa olevia lapsia hallintopäätöksen perusteella. Mikäli yksikössä ei ole ryhmäavustajaa, tukea tarvitsevien lasten ryhmissä käytetään ensisijaisena rakenteellisen tukimuotona ryhmäkoon pienentämistä.

Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa varhaiserityiskasvatusta toteutetaan konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan ohjauksessa.

Perhepäivähoidossa varhaiserityiskasvatuksesta vastaa konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja tai alueen varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Kun perhepäivähoidossa on tehostettua tai erityistä tukea tarvitseva lapsi, voidaan perhepäivähoitoryhmän lapsimäärää pienentää. Lapsen edun sitä edellyttäessä, voidaan yhteistyössä huoltajan kanssa keskustella, että lapsi siirtyy päiväkotiin saadakseen tarvitsemaansa tukea.

Liedon kunnassa toimivissa yksityisissä päiväkodeissa palveluntuottaja vastaa siitä, että heillä on varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelut käytössään vähintään sääntökirjan mukaisesti 4 tunti/kuukausi/ryhmä.

5.2 Yhteistyö tuen aikana

Varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa sekä tarvitsemaansa tukea¹¹⁰. Lapsen tuki edellyttää toimivia paikallisia yhteistyörakenteita ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittämistä.

Lapsen ja huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajan ja varhaiskasvatuksen henkilöstön jaettu tieto lapsesta ja hänen tarpeistaan on lähtökohta varhaisen ja riittävän tuen antamiseen. Huoltajan kanssa keskustellaan lapsen oikeudesta tukeen, tuen järjestämisen keskeisistä periaatteista sekä lapselle annettavasta tuesta ja tuen toteuttamisen muodoista. Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä huomioidaan.¹¹¹

¹¹⁰ Varhaiskasvatuslaki 15 a §

¹¹¹ Varhaiskasvatuslaki 15 d §, 4. momentti

Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Huoltajalle annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta.¹¹² Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia. Lapsen tuen toteuttamisen tavoitteet voidaan saavuttaa parhaiten silloin, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön.

Lapsi voi saada tukea myös muiden lapsia ja perheitä koskevien palvelujen kautta. On tärkeää, että paikalliset lasten ja perheiden palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisessä.¹¹³

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan ja arvioidaan yhteistyössä huoltajien sekä lapsen muun verkoston kanssa, käytännössä yleensä toimintakauden alussa ja lopussa, mutta viimeistään kahden kuukauden kuluttua hoitosuhteen alkamisesta. Tuen aikana huoltajan kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä koko toimintakauden ajan jatkuvana arviointina. Huoltajaa tiedotetaan käytetyistä tukitoimista ja tuen vaikuttavuudesta. Arviointia kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan toimintakauden aikana. Kirjaukset merkitään aina päivämäärällä ja nimikirjaimilla.

Lapsen kuulemisessa voidaan lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden käyttää konkreetteja kuvallisia menetelmiä keskustelun ohella.

Monialainen yhteistyö

Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Yhteistyökäytännöt ja periaatteet tulee sopia lastenneuvolan, lastensuojelun, kasvatus- ja perheneuvolan ja muiden sosiaalitoimen palvelujen kanssa niitä tilanteita varten, joissa neuvotellaan lapsen asioista tai edellytetään viranomaisten puuttumista. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tietojen vaihtoa koskevia säännöksiä¹¹⁴.

Varhaiskasvatusta järjestetään myös erikoissairaanhoidon piirissä. Varhaiskasvatustalouden ja sairaalan tai muun vastaavan tahon keskinäisellä yhteistyöllä varmistetaan varhaiskasvatuksen

¹¹² Varhaiskasvatustalouden 40–41 §

¹¹³ Varhaiskasvatustalouden 7 § ja HE 40/2018 vp, s. 87–88

¹¹⁴ Varhaiskasvatustalouden 40–42 §

jatkuvuus lapsen kunnon ja jaksamisen mukaisesti. Erityistä huomiota kiinnitetään lapsen turvallisten ihmissuhteiden säilymiseen.

Lapsi voi vaikean vammaisuuden tai sairauden vuoksi tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta¹¹⁵.

Päätös pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden toteuttamiseen liittyvistä seikoista. Pidennettyyn oppivelvollisuuteen liittyvistä päätöksistä ja toteuttamisen vaihtoehtoista määrätään Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa¹¹⁶.

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Varhaiskasvatuksesta tehdään huoltajan suostumuksella yhteistyötä lapsen hyvinvoinnista, tutkimuksista ja kuntoutuksesta vastaavien tahojen kanssa. Lapsen tukea suunnitellaan, toteutetaan sekä arvioidaan yhteistyössä.

Liedon perhekeskus

- toimintamalli kokoaa lapsiperheiden palvelut yhteen tarjoten perheille varhaista, oikea-aikaista apua ja tukea lähellä arkea, matalalla kynnyksellä.

Lastenneuvola

- terveyskeskuspsykologi: oppiminen ja kognitiivinen kehitys, koulunkäynnin poikkeuksellinen aloittaminen vuotta myöhemmin
- puheterapeutti: puheen- ja kielenkehitys
- toimintaterapeutti: kokonaisvaltaisen toimintakyvyn arviointi
- neuvolalääkäri / terveydenhoitaja: fyysinen kehitys, yhteys terveydenhoitajiin vastaavan terveydenhoitajan kautta
- terveystarkastukset: varhaiskasvatuksen henkilöstön arviot 4-6-vuotiaan lapsen kehityksestä ICF-lomakkeella, tarvittaessa myös nuoremmista
- ohjaus psykologille ja puheterapeutille tapahtuu varhaiskasvatuksen erityisopettajan kautta
- Sulake-työryhmä (suunnitelma lapsen kehityksen tueksi): terveydenhoitajat tai erityistyöntekijät (psykologi, puheterapeutti, toimintaterapeutti) vievät lapsen asiat käsiteltäväksi työryhmään, johon osallistuu myös varhaiskasvatuksen edustaja. Esim. Toimintaterapiatarpeen arviointi, erikoissairaanhoidon lähetteet. Littoisten alueen lapset kuuluvat Kaarinan sulaketyöryhmän piiriin.

¹¹⁵ Oppivelvollisuuslaki (1214/2020) 2 § 3 momentti

¹¹⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, luku 5.5 Erityinen tuki

Perheneuvola

- lapsen sosioemotionaalinen kehitys, perheen vuorovaikutussuhteet, traumaattiset kriisit

Perhepalvelut

- lapsiperheiden arjen pulmat
- yhteydenotto sosiaalihuoltoon palvelutarpeen arvioimiseksi. Kunnallisille päiväkodeille on nimetty perhetyöntekijät, jotka konsultoivat ja toimivat henkilöstön tukena

Lastensuojelu

- lapsen kasvuolot
- lastensuojeluilmoituksen tekeminen ohjeiden mukaisesti
- Luotsi-ohjeistus eli Lähisuhdeväkivaltatyön toimintamalli

Koulu

- esiopetuksessa koulumuotoneuvottelut yhdessä vanhempien, yleisopetuksen opettajan, laaja-alaisen erityisopettajan, pienryhmäopetuksen erityisopettajan ja starttiluokan opettajan kanssa tarpeen mukaan

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri, Turun yliopistollinen keskussairaala

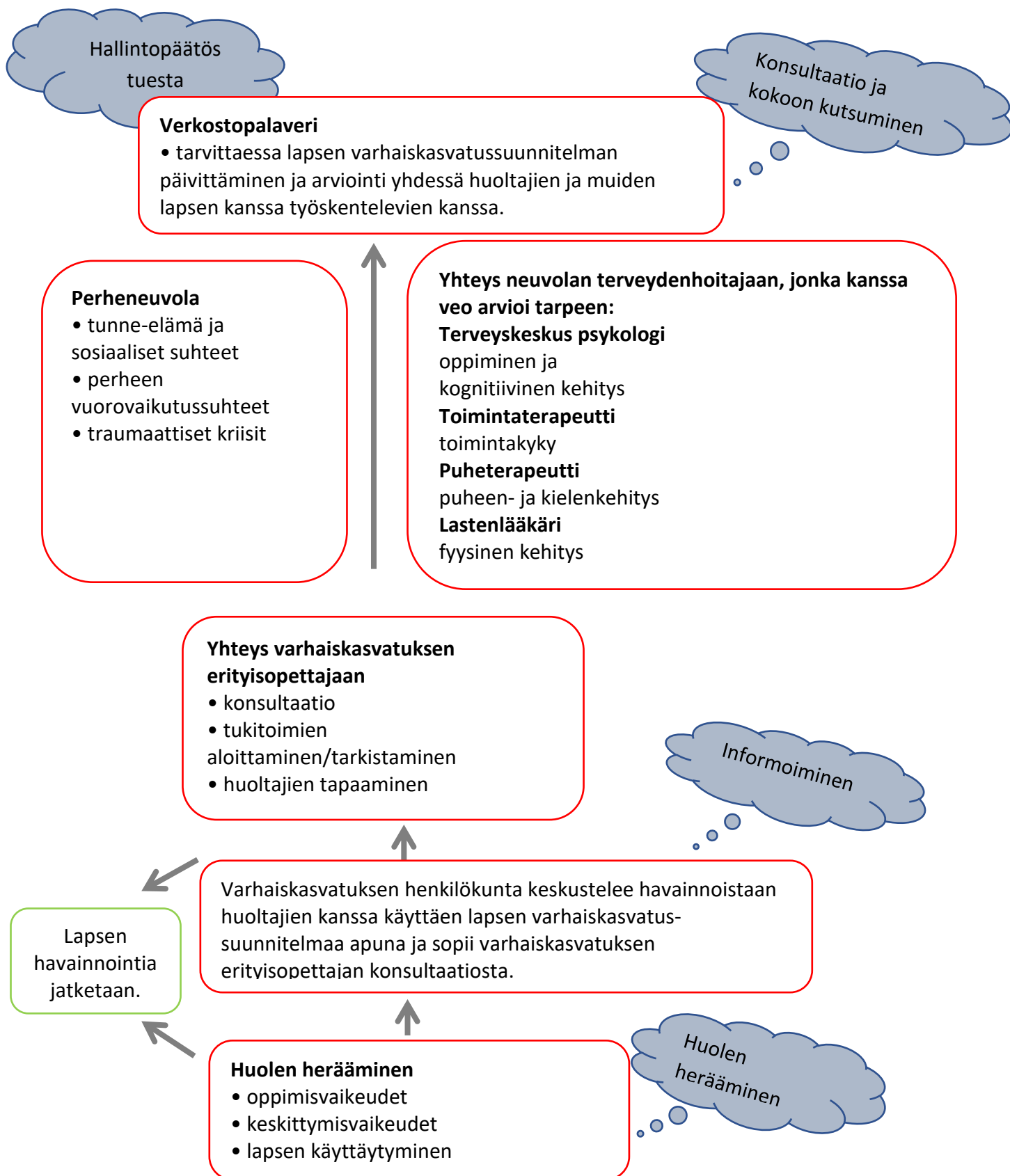
- erikoissairaanhoito mm. lastenneurologia, lasten psykiatria, diabetespoliklinikka ja Tietotekniikka- ja kommunikaatiokeskus Tikoteekki, jonka kommunikoinnin ja tietotekniikan apuvälinepalvelu on osa VSSHP Alueellisen apuvälinekeskuksen toimintaa.

Kehitysvamma-alan tuki- ja osaamiskeskus KTO

- erikoissairaanhoito

Tuen tarpeen havaitsemisesta verkostopalaveriin

1. Varhaiskasvatuksen henkilökunnalla herää huoli lapsen kehityksestä tai käyttäytymisestä. Kyseisen lapsen yleisen tuen tukitoimet tarkistetaan osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Tukitoimien suunnittelussa voidaan käyttää apuna Yleisen tuen menetelmävalikkoa.
2. Havainnoista ja lapsen tuen tarpeesta keskustellaan vanhempien kanssa. Keskustelun pohjana käytetään lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa
3. Jos huoli ei keskustelun kuluessa raukea, varhaiskasvatuksen opettaja konsultoi varhaiskasvatuksen erityisopettajaa.
4. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja kokoaa tarpeen mukaan verkostopalaverin. Tarvittaessa lapsen vasaun laaditaan tuen suunnitelma yhdessä varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja ohjaa tarvittaessa lapsen tutkimusten piiriin.
5. Tehostettuun tai erityiseen tukeen siirryttäessä haetaan hallintopäätöstä tuesta.

5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on hyvä perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennalta pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtavoilla. Näihin kuuluvat muun muassa suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmien joustava muuntelu ja oppimisympäristöjen muokkaaminen. Selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen tukevat kaikkia lapsia. Lapselle määritellään sopivin tuen taso¹¹⁷ ja tuen muodot¹¹⁸ tuen antamisen periaatteiden mukaisesti, mikäli laadukas pedagogiikka ei vastaa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Varhaiskasvatuksen tuen muodot tarkoittavat lapsen tarvitsemia pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tukitoimia. Aloite lapsen tuen vahvistamisesta voi tulla ryhmän henkilöstöltä, huoltajalta tai muilta asiantuntijoilta.

Lapsella on oikeus saada tukea sopivalla tuen tasolla heti, kun tuen tarve on havaittu. Lapsen tuen saanti ei edellytä lääketieteellistä diagnoosia tai muuta terveydenhuollon tai sosiaalihuollon lausuntoa. Lapsella on myös oikeus tuen palveluihin ja apuvälineisiin tuen tarpeen mukaan¹¹⁹. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa niistä tukitoimista ja apuvälineistä, joita lapsi tarvitsee varhaiskasvatukseen osallistumiseensa. Tällaisia ovat esimerkiksi

- liikkumiseen ja muihin fyysisiin toimintoihin liittyvät järjestelyt, kuten pyörätuoliliuskat ja kaiteet tai
- lapsen kommunikaatioon, näköön, kuuloon, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen liittyvät apuvälineet, kuten kommunikointia tukevat lelut, digitaaliset sovellukset, pelit tai äänikirjat.

Varhaiskasvatuksessa käytettävät tuen tasot ovat yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Tuen tasojen välillä siirrytään joustavasti ja tuen taso arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Tehostetun tai erityisen tuen edellytyksenä ei ole, että lapsi on ensin saanut muulle tasolle kuulunutta tukea. Tehostettua tai erityistä tukea saava lapsi on otettava huomioon päiväkodin ja perhepäivähoidon henkilöstön mitoituksessa¹²⁰.

Yleinen tuki

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada hänen yksilöllisen kehityksensä, oppimisensa tai hyvinvointinsa edellyttämää yleistä tukea heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Yleistä tukea toteutetaan lapsen omassa ryhmässä.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Yleinen tuki muodostuu yksittäisistä tuen muodoista, esimerkiksi yksittäisistä pedagogisista ratkaisuista sekä tukitoimista,

¹¹⁷ Varhaiskasvatustalaki 15 a §

¹¹⁸ Varhaiskasvatustalaki 15 b §

¹¹⁹ Varhaiskasvatustalaki 15 c §

¹²⁰ Varhaiskasvatustalaki 35 ja 38 §

joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lapsen tuki on lyhytkestoista ja/tai intensiteetiltään matalampaa verrattuna tehostettuun ja erityiseen tukeen. Lapsen yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi soveltuvia materiaaleja, välineitä, opetusohjelmia tai osa-aikaista erityisopettajan antamaa tukea.

Yleinen tuki ei edellytä hallintopäätöksen antamista, vaan tukea annetaan aina tuen tarpeen ilmetessä. Yleinen tuki järjestetään varhaiskasvatuksen opettajan ja muun henkilöstön yhteistyössä. Mahdollisista tukipalveluista, kuten tulkitsemis- ja avustamispalveluista ja apuvälineistä, tehdään hallinnollinen päätös¹²¹.

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Yleisen tuen aikana varhaiskasvatuksen opettaja yhteistyössä ryhmän muun henkilöstön kanssa vastaa yleisen tuen tarpeen havainnoinnista, tuen suunnittelusta, kirjaamisesta, toteuttamisesta sekä arvioinnista. Tuki kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan, joka laaditaan ja arvioidaan yhteistyössä huoltajien sekä lapsen muun verkoston kanssa. Suunnittelun tukena voidaan käyttää Liedon kunnan yleisen tuen menetelmävalikkoa. Aloite yleisen tuen tarpeesta voi tulla ryhmän henkilöstöltä tai huoltajalta. Tarvittaessa voidaan konsultoida varhaiskasvatuksen erityisopettajaa tai toimintaterapeuttia.

Tehostettu tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti ja yhteisöllisesti suunniteltuna tehostettuna tukena, kun yleinen tuki ei riitä. Tuki on intensiteetiltään voimakkaampaa ja yksilöllisempää kuin yleinen tuki. Tukea annetaan lyhytkestoisesti tai pidempään jatkuvana lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja se aloitetaan heti tuen tarpeen ilmettyä. Tehostettua tukea annetaan niin kauan kuin lapsi tarvitsee sitä.

Lapsen tukea tehostetaan tuen suunnittelulla ja toteuttamistapojen lisäämisellä tai niitä vahvistamalla. Tuki muodostuu säännöllisistä ja samanaikaisesti toteutettavista useista tuen muodoista. Oikea-aikaisesti annettu tehostettu tuki ennaltaehkäisee lapsen myöhempää tuen tarpeiden moninaistumista.

¹²¹ Varhaiskasvatuslaki 15 c §

Lapsen mahdollista myöhempää diagnoosia tai kuntoutuksen aloittamista ei voida käyttää tuen saamisen ehtona¹²². Tehostetun tuen antamisesta tehdään hallintopäätös¹²³.

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Tehostetun tuen aikana varhaiskasvatuksen opettaja yhteistyössä ryhmän muun henkilöstön kanssa vastaa tehostetun tuen tarpeen havainnoinnista, tuen suunnittelusta, kirjaamisesta, toteuttamisesta sekä arvioinnista. Tuki kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan, joka laaditaan ja arvioidaan yhteistyössä huoltajien sekä lapsen muun verkoston kanssa. Tuen suunnittelu ja kirjaaminen tehdään yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

Tehostettua tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmettyä. Tehostetusta tuesta tehdään hallintopäätös. Ennen hallintopäätöksen hakemista tulee lapsen huoltajaa kuulla jäljessä esitetyllä tavalla. Esityksen hallintopäätöksen tekemisestä tekee yksikön varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhteistyössä varhaiskasvatuksen opettajan ja yksikön johtajan kanssa. Esityksen tueksi voidaan liittää asiantuntijalausunto tarvittaessa. Ensisijaisesti päätös kuitenkin nojaa perusteltuun pedagogiseen näkemykseen tuen tarpeesta. Esitys liitteineen toimitetaan konsultoivalle varhaiskasvatuksen erityisopettajalle. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään vastaamaan tehtyä päätöstä.

Tehostetun tuen tarpeen päättyessä, konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekee yksikön varhaiskasvatuksen erityisopettajan esityksestä hallintopäätöksen tuen päättämisestä. Päätös kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Pedagogisia tukitoimia koskevat muutokset voidaan kirjata päivämäärällä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ilman hallintopäätöksen päivitystä.

Erityinen tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti suunniteltuna erityisenä tukena, kun yleinen tuki tai tehostettu tuki ei riitä. Erityistä tukea voidaan antaa vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyisestä tai muusta, merkittävästi toimintakykyä alentavasta lapsen oppimisen ja kehityksen tuen tarpeesta johtuen. Erityinen tuki on vahvin varhaiskasvatuksessa annettavan tuen taso. Lapsen tuen tarpeen vaatiessa tuki voidaan aloittaa suoraan erityisen tuen tasolla.

¹²² HE 148/2021 vp, s. 32

¹²³ Varhaiskasvatuslaki 15 e §

Lapsella on oikeus saada erityistä tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Erityinen tuki muodostuu useista tuen muodoista ja tukipalveluista, ja on jatkuvaa ja kokoaikaista. Erityisen tuen antamisesta tehdään hallintopäätös¹²⁴.

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Erityisen tuen aikana varhaiskasvatuksen opettaja yhteistyössä ryhmän muun henkilöstön kanssa vastaa erityisen tuen tarpeen havainnoinnista, tuen suunnittelusta, kirjaamisesta, toteuttamisesta sekä arvioinnista. Tuki kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan, joka laaditaan ja arvioidaan yhteistyössä huoltajien sekä lapsen muun verkoston kanssa. Tuen suunnittelu ja kirjaaminen tehdään yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

Erityistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmettyä. Erityisestä tuesta tehdään hallintopäätös. Ennen hallintopäätöksen hakemista tulee lapsen huoltajaa kuulla jäljessä esitetyllä tavalla. Varhaiskasvatusyksikön erityisopettaja vastaa yhteistyössä päiväkodinjohtajan ja varhaiskasvatuksen opettajan kanssa päätöksenteossa tarvittavista huoltajan kuulemisesta ja asiakirjojen kokoamisesta hallintopäätöstä varten. Valmis esitys asiakirjoina toimitetaan konsultoivalle varhaiskasvatuksen erityisopettajalle, joka tarkastaa esityksen ja toimittaa sen toimialajohtajalle hallintopäätöksen laatimista varten. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään vastaamaan tehtyä päätöstä. Erityisen tuen tarpeen päättyessä, toimialajohtaja tekee yksikön varhaiskasvatuksen erityisopettajan esityksestä hallintopäätöksen tuen päättämisestä. Valmis esitys toimitetaan konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan kautta toimialajohtajalle. Pedagogisia tukitoimia koskevat muutokset voidaan kirjata päivämäärällä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ilman hallintopäätöksen päivitystä.

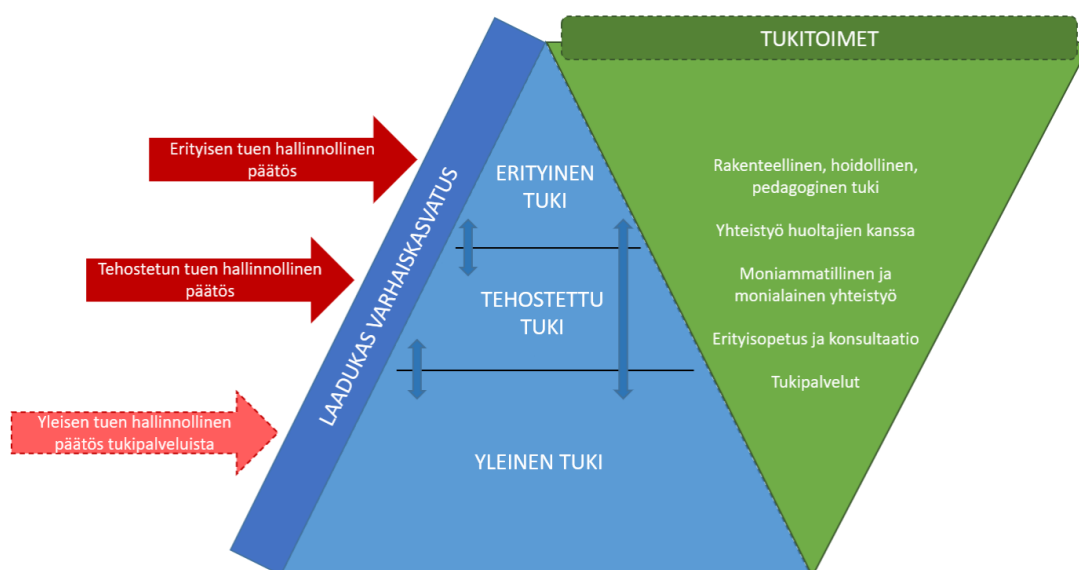
Erityistä tukea voidaan antaa vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästymisestä tai muusta, merkittävästi toimintakykyä alentavasta lapsen oppimisen ja kehityksen tuen tarpeesta johtuen, josta on yleensä lääkärin tai psykologin lausunto.

¹²⁴ Varhaiskasvatuslaki 15 e §

Erityistä tukea saavan lapsen siirtyminen esiopetukseen ja kouluun suunnitellaan ja valmistellaan yhteistyössä viranomaisten ja lapsen huoltajan kanssa. Esiopetukseen lapsi osallistuu inklusiivisesti muun ikäryhmän kanssa. Huoltajalle esitellään koulun aloituksen eri vaihtoehtoja Liedossa. Vaihtoehtoina on yleisopetus, erityisopetuksen pienryhmäopetus ja starttiluokka, joka on tarkoitettu lapsille, joiden koulunkäynnin aloitusta on siirretty vuotta myöhemmäksi.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Heitä ovat muun muassa näkö- ja kuulovammaiset sekä muutoin ruumiillisesti tai henkisesti vaikeasti vammaiset tai kehityksessään viivästyneet lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen perusteluina tulee olla lääketieteellinen lausunto, josta tulisi käydä ilmi asiantuntijan näkemys vammaisuuden asteesta. Päätös tulee tehdä pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkua, jo 5-vuotiaana. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat neuvottelevat toimialueensa lasten siirrosta erityisen tuen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin sekä kokoaa tarvittavat asiakirjat konsultoivalle varhaiskasvatuksen erityisopettajalle. Neuvotteluissa ovat varhaiskasvatuksen erityisopettajan lisäksi mukana huoltajat, ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja ja lapsen kuntoutukseen/tutkimukseen osallistuvat tahot. Samalla neuvotellaan myös lapsen tulevasta koulupolusta. Huoltajan kuulemiskäytäntö on vastaava kuin erityiseen tukeen siirryttäessä. Huoltajan tulee ennen kuulemistä voida perehtyä kirjalliseen perusteluun pidennetyn oppivelvollisuuden tarpeesta. Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja laatii sivistyspalveluiden toimialajohtajalle esityksen oppilaan siirrosta pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin.

Varhaiskasvatuksen tuen tasot

Tuen muodot

Tuen eri muotoja käytetään kaikilla tuen tasoilla lapsen tuen tarpeen mukaisesti¹²⁵. Tuen muotoja voi toteuttaa samanaikaisesti heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Varhaiskasvatuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tukitoimet suunnitellaan pedagogisesti niin, että lapsen osallisuus, oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Lapsen tuki voi sisältää **pedagogisia, rakenteellisia** ja **hoidollisia** tuen muotoja.

Lapsen tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Lapsiryhmän kokoa muodostettaessa huomioidaan tukea tarvitsevien lasten etu, tuen tarve ja taso sekä se, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa.

Pedagogisiin tuen muotoihin lukeutuvat toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen. Lapsen tukeen kuuluvat muun muassa sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat. Näitä voivat olla puhetta korvaavat kommunikaatiomenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten ja erityispedagogisten työtapojen ja menetelmien käyttöä. Pedagogisiin tuen muotoihin kuuluvat myös varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi.

Lapsen yksilöllisistä tarpeista nousevia, erityispedagogisia menetelmiä voidaan suunnitella, soveltaa ja toteuttaa joko yhden lapsen, pienen ryhmän tai koko lapsiryhmän yhteisenä toimintana. Varhaiskasvatuksen inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisen tuen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.

Rakenteellisiin tuen muotoihin kuuluu lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyvän henkilöstön osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen lisääminen. Rakenteellisia tuen muotoja ovat myös ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoitukseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut sekä niiden muuttaminen lapsen tuen tarpeen mukaan¹²⁶. Ryhmän henkilöstörakennetta voidaan vahvistaa esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettajalla. Lapsimäärän pienentämisellä muutetaan henkilöstön ja lasten suhdelukua siten, että lapsen tukea voidaan suunnitellusti toteuttaa ja varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. Lisäksi varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustamispalvelut, apuvälineiden käyttäminen, esteettömyyden huomioiminen sekä pien- tai erityisryhmä voivat olla lapsen tarvitsemia rakenteellisia tuen muotoja.

Hoidollisen tuen muodot tarkoittavat menetelmiä ja toimintatapoja, joilla vastataan lapsen tarvitsemaan hoitoon, hoivaan ja avustamiseen. Lapsen terveydenhoidolliset tarpeet huomioidaan osana hoidollisen tuen muotoja. Näitä voivat olla esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien

¹²⁵ Varhaiskasvatuslaki 15 b §

¹²⁶ Varhaiskasvatuslaki 35 § 2 mom. ja 38 § 2 momentti

hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät avustamisen tarpeet ja apuvälineet. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta.

Varhaiskasvatuksen toimipaikoissa arvioidaan aina tapauskohtaisesti, voidaanko lääke- tai sairaudenhoito toteuttaa osana lapsiryhmän perustoimintaa. Jokaisen lapsen kohdalla tehdään lapsen tilanteen kokonaisarviointi. Lapsen lääke- tai sairaudenhoito ei ole riippuvainen varhaiskasvatuslain mukaisesta tuen tasosta, vaan hoitoa annetaan tuen tasosta riippumatta lapsen tarpeen mukaan.

Tuen pedagogisten, rakenteellisten ja hoidollisten toimintatapojen tulee olla lapsen edun ja tuen tarpeen mukaisia, ja niissä käytetään paikallista ja tapauskohtaista harkintaa. Esimerkiksi lapsen apuvälineiden käyttöä tai avustamista suunniteltaessa tulee ensisijaisesti järjestää nämä tukitoimet niin, että lapsi on osa vertaisryhmää ja mukana samoissa tiloissa ja tilanteissa muun lapsiryhmän kanssa.

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Lapsen tarvitseman tuen toteuttamisen edellyttämät pedagogiset, rakenteelliset ja hoidolliset tuen muodot kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tuen toteuttamisesta sekä sen jatkuvasta arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettaja yhdessä ryhmän henkilöstön kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa sovittujen tavoitteiden toteutumista arvioidaan kaksi kertaa vuodessa lapsen huoltajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa tai aina tarpeen vaatiessa. Kaikkiin varhaiskasvatussuunnitelmaan tehtäviin päivityksiin kirjataan päivämäärä ja päivittäjän nimikirjaimet. Arviointiin voi osallistua myös sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoita. Samalla tarkistetaan pedagogiselle toiminnalle asetetut tavoitteet ja menetelmät.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan pedagogisina tuen muotoina

- varhaiskasvatuspäivän rakenteeseen ja päivärytmiin liittyvät ratkaisut
- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- tarvittavat erityispedagogiset menetelmät
- vuorovaikutus- ja kommunikointitavat, esimerkiksi viittomien ja kuvien käyttö
- käytännöt, miten lapsi pääsee osalliseksi vertaisryhmän toimintaa, esimerkiksi esteettömyyden huomiointi.

Varhaiskasvatuksen inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisen tuen suunnittelussa ja toteutuksessa käytetään ensisijaisesti toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.

Rakenteelliset tuen muodot määritellään tuesta annettavassa hallintopäätöksessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään vastaamaan hallintopäätöstä rakenteellisen tuen osalta. Päätöksentekoa varten tehtävässä esityksessä tulee esittää, mitä rakenteellisia tuen muotoja tuen toteuttaminen edellyttää

- tuen toteuttamiseen liittyvän osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen vahvistaminen
- henkilöstön mitoittamiseen ja rakenteeseen liittyvät ratkaisut
- lapsiryhmän kokoon ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut
- tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö
- pien- tai erityisryhmä tai muu tarvittava ryhmämuoto
- varhaiskasvatuksen erityisopettajan osa- tai kokoaikainen opetus tai konsultaatio.

Hoidolliset tuen muodot kuvataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa. Lääkehoidon käytänteet ja vastuut täsmennetään lääkehoitosuunnitelmassa.

- perushoitoon, hoivaan ja avustamiseen liittyvät menetelmät
- terveydenhoidolliset tarpeet, esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvä avustaminen ja apuvälineet.

5.4 Lapsen tuen arviointi

Varhaiskasvatuksessa lapsen tukea arvioidaan kaikilla tuen tasoilla¹²⁷. Lapsen tuen tarvetta, sekä tuen riittävyttä ja toteutumista arvioidaan tarpeen mukaan, mutta kuitenkin vähintään kerran vuodessa esimerkiksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tarkistamisen yhteydessä tai tuen tarpeen tai oppimisympäristön muuttuessa. Lapsen tuen tarpeen arvioinnin prosessi voi alkaa varhaiskasvatuksen henkilöstön tekemien havaintojen pohjalta. Myös huoltaja, lastenneuvolan tai sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö voi tehdä aloitteen.

Tuen antamisen kokonaisuutta tarkasteltaessa arvioidaan aina kunkin lapsen kohdalla, mitkä ratkaisut parhaiten toteuttavat lapsen etua. Lapsen mielipide ja toivomukset huomioidaan ja huoltajan kanssa toimitaan yhteistyössä arvioitaessa tuen tarvetta, tukitoimenpiteitä ja toteuttamista¹²⁸.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen arviointiin tarpeen mukaan. Sosiaali- ja terveysviranomaiset osallistuvat arvioinnin tekemiseen varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä,

¹²⁷ Varhaiskasvatuslaki 15 a ja d §

¹²⁸ Varhaiskasvatuslaki 15 d § ja 20 §

jos arviointi edellyttää myös muuta kuin varhaiskasvatushenkilöstön pedagogista asiantuntemusta tuen tarpeen arvioimiseksi ja tuen ratkaisujen perusteeksi.

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Ryhmän henkilökunnan vastuulla on havainnoida ja dokumentoida lapsen tuen tarvetta ja ottaa se puheeksi sekä lapsen huoltajien, että varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan vastuulla on lapsen

- tuen tarpeen ja tuen tason arviointi yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön, huoltajan ja lasta tutkivien ja kuntouttavien tahojen kanssa
- ohjaaminen tarvittavien tutkimusten piiriin sekä yhteistyöverkoston kokoon kutsuminen.

Lapsen tuen tarvetta arvioidaan ja suunnitellaan yhdessä huoltajien ja tarvittaessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa. Arvioinnissa hyödynnetään yhteistyössä muodostunutta kokonaiskuvaa lapsen tilanteesta. Arvioinnissa voidaan konsultoida varhaiskasvatuksen toimintaterapeuttia.

Perhepäivähoidossa hoitajan vastuulla on havainnoida ja dokumentoida lapsen tuen tarvetta ja ottaa se puheeksi perhepäivähoidosta vastaavan päiväkodinjohtajan sekä lapsen huoltajien, että varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Erityisopettaja vastaa tuen suunnitelman kirjaamisesta ja hoitaja vastaa tuen toteuttamisesta. Arvioinnissa voidaan konsultoida varhaiskasvatuksen toimintaterapeuttia.

5.5 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Lapsen tarvitsema tuki eli tuen taso, muodot ja niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan¹²⁹. Sen laadinnasta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhteistyössä muun henkilöstön ja lapsen huoltajan kanssa. Henkilöstön tehtävänä on tukea huoltajan ja lapsen osallisuutta suunnitelman laatimisessa ja arvioinnissa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Lapsen mielipide selvitetään ja huomioidaan suunnitelmaa laadittaessa ja sitä arvioitaessa (luku 1.3).

¹²⁹ Varhaiskasvatustilaki 15 d § ja 23 §

Tuen tarvetta ja toteutumista arvioidaan ja suunnitelma tarkistetaan tarpeen mukaan vähintään kerran vuodessa tai tuen tarpeen muuttuessa¹³⁰. Toiminnan tavoitteiden saavuttaminen kirjataan ja tavoitteita muutetaan lapsen muuttunutta tuen tarvetta vastaavaksi. Suunnitelmasta tulee ilmetä, jos tuen tarve ja toimenpiteet ovat päättyneet. Tuen tarve arvioidaan aina lapsen aloittaessa esiopetuksen. Esiopetukseen osallistuvan lapsen kasvun ja oppimisen tuesta määrätään esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteensovittaa esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Ennen tehostetun tai erityisen tuen aloittamista lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan mahdollisten aiemmin toteutettujen tukitoimien ja niiden vaikuttavuuden arviointi. Arviointi pitää sisällään kuvauksen tukitoimista, niiden vaikuttavuuden arvioinnista ja kehittämisestä sekä perustelut siitä, millaisista tuen toimista lapsi hyötyy ja mitkä parhaiten toteuttavat yksilöllisesti lapsen etua.¹³¹

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa hyödynnetään tehtäessä hallinnollista päätöstä annettavasta tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista¹³². Mikäli lapsen tuen tarvetta on arvioitu lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa, tulee arviointi huomioida annettaessa tehostetun tai erityisen tuen hallinnollista päätöstä tai päätöstä tukipalveluista. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään hallinnollisen päätöksen sisällön mukaisesti.

Kun lapsi saa varhaiskasvatuksessa tukea, hänen varhaiskasvatussuunnitelmaansa kirjataan luvussa 1.3 kuvatun lisäksi seuraavat asiat:

Pedagogiset tuen muodot

- varhaiskasvatuspäivän rakenteeseen ja päivärytmiin liittyvät ratkaisut
- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- tarvittavat erityispedagogiset menetelmät
- vuorovaikutus- ja kommunikointitavat, esimerkiksi viittomien ja kuvien käyttö
- käytännöt, miten lapsi pääsee osalliseksi vertaisryhmän toimintaa, esimerkiksi esteettömyyden huomiointi.

Rakenteelliset tuen muodot

- tuen toteuttamiseen liittyvän osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen vahvistaminen
- henkilöstön mitoitukseen ja rakenteeseen liittyvät ratkaisut
- lapsiryhmän kokoon ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut
- tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö
- pien- tai erityisryhmä tai muu tarvittava ryhmämuoto

¹³⁰ Varhaiskasvatuslaki 15 d § ja 23 §

¹³¹ HE 148/2021 vp, s. 34

¹³² Varhaiskasvatuslaki 15 e §

- varhaiskasvatuksen erityisopettajan osa- tai kokoaikainen opetus tai konsultaatio.

Hoidolliset tuen muodot

- perushoitoon, hoivaan ja avustamiseen liittyvät menetelmät
- terveydenhoidolliset tarpeet, esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvä avustaminen ja apuvälineet.

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa
- lapsen tuen toteuttamisen vastuut
- erityisasiantuntijoiden palvelujen käyttö
- sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio
- mahdollisten kuljetusten järjestelyt ja vastuut.

Tuen vaikuttavuuden arviointi

- tuen tarpeen, riittävyyden ja toteutumisen seuranta
- tukitoimien vaikutusten arviointi, arvioinnin perusteella tehtävät johtopäätökset ja toimenpiteet sekä arviointiajankohdat.

Lisäksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan mahdolliset sosiaali- ja terveyspalvelut, kuten lapsen saama kuntoutus, jos se on olennaista lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisen näkökulmasta¹³³.

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Tukea tarvitseville lapsille laaditaan tuen suunnitelma yhteistyössä huoltajien, lapsen ryhmän henkilöstön ja lapsen kuntoutuksesta vastaavien tahojen kanssa. Tuki suunnitellaan osaksi lapsen varhaiskasvatuksen arkea. Tuen suunnitelma kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tuen suunnittelusta vastaa varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Suunnitelma kirjataan yhteistyössä ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Tuen toteuttamisesta vastaa ryhmän henkilökunta. Tuen arvioinnista ja arvioinnin kirjaamisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja.

¹³³ HE 148/2021 vp, s. 35

Avoimen varhaiskasvatuspalveluiden kerhoissa ja puistotoiminnassa on mahdollisuus käyttää konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluita lapsen tuen järjestämisessä. Lapsen tarvitsema tuki kirjataan suosituksena muistioon, joka jaetaan henkilökunnalle ja huoltajalle. Avoimen varhaiskasvatuspalveluiden lapsen tuesta ei tehdä hallintopäätöstä.

Tuen suunnitelmassa sovittujen tavoitteiden toteutumista arvioidaan kaksi kertaa vuodessa tai aina tarpeen vaatiessa ja samalla tarkistetaan pedagogiselle toiminnalle asetetut tavoitteet ja menetelmät.

5.6 Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista

Lapselle annettavasta tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista on varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävä viipymättä hallintopäätös, joka perustuu tuen tarpeen arviointiin¹³⁴.

Hallintopäätösmenettelyssä noudatetaan hallintolakia. Ennen päätöksen tekemistä varhaiskasvatuksen järjestäjän on kuultava lapsen huoltajaa tai muuta laillista edustajaa¹³⁵. Myös huoltaja voi hakea tehostettua tai erityistä tukea lapselle¹³⁶. Hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuksen järjestämisvastuussa oleva kunta, ja päätös on toistaiseksi voimassa. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltaja voi hakea siihen muutosta valittamalla¹³⁷. Päätös on aina perusteltava¹³⁸. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu¹³⁹.

Tehostetun ja erityisen tuen päätöksessä mainitaan ja päätetään seuraavista asioista:

- tuen muodoista
- varhaiskasvatuksen toimipaikasta
- tukipalveluista¹⁴⁰.

Jos lapsen tuesta ei tehdä tehostetun tai erityisen tuen päätöstä, silloin tukipalveluista tehdään erillinen hallintopäätös. Päätöksessä mainitaan ja päätetään seuraavista asioista:

- tukipalvelut¹⁴¹.

Varhaiskasvatuslain piiriin kuuluvassa yksityisessä varhaiskasvatuksessa olevan lapsen hallintopäätöksen tekee palveluntuottajan esityksestä varhaiskasvatuksen toimipaikan

¹³⁴ Varhaiskasvatuslaki 15 e §

¹³⁵ Hallintolaki 34 §

¹³⁶ HE 148/2021 vp, s. 35

¹³⁷ Varhaiskasvatuslaki 62 §

¹³⁸ Hallintolaki 34, 45 § 1 momentti, 47 § ja varhaiskasvatuslaki 15 a §

¹³⁹ HE 148/2021 vp, s. 36

¹⁴⁰ HE 148/2021 vp, s. 34

¹⁴¹ Varhaiskasvatuslaki 15 c ja e §

sijaintikunta¹⁴². Lapsen saadessa varhaiskasvatusta ostopalveluna hankitussa varhaiskasvatuksessa hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuksen järjestämisvastuussa oleva kunta. Myös palvelusetelin myöntänyt kunta tekee tukea koskevan hallintopäätöksen.¹⁴³

Lapsen varhaiskasvatusta voi järjestää useampi kuin yksi varhaiskasvatuksen järjestäjä. Mikäli lapsi osallistuu kahden eri kunnan järjestämään varhaiskasvatukseen esimerkiksi vuoroasumistilanteessa, hallintopäätöksen tekevät erikseen molemmat kunnat. Tällöin varhaiskasvatuksen järjestäjillä on velvollisuus toimia tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa yhteistyössä lapsen edun mukaisesti. Kukin toimija tekee hallintopäätöksen itse.

Hallintopäätös tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista on pantava täytäntöön heti. Päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Täytäntöönpanolla ennen päätöksen lainvoimaa on keskeinen merkitys oikeusturvan kannalta. Päätöksellä ei voida päättää lapsen sosiaali- ja terveyspalveluista, kuten lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineistä tai vammaispalvelulain mukaisista palveluista ja tukitoimista.

Lapsen tuen tarvetta, riittävyttä ja toteutumista arvioidaan tarpeen mukaan (ks. luku 5.4). Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tarkistamisen tai muun arvioinnin yhteydessä.

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Huoltajalle annetaan kirjallisesti tiedoksi lapsen tukeen ja tukipalveluihin liittyvät hallintopäätökset. Tehostetun ja erityisen tuen päätöksessä mainitaan ja päätetään seuraavista asioista:

- tuen muodoista: pedagogisten tukimuotojen osalta viitataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Rakenteellisista tukimuodoista määritellään vähintään ryhmäkoon pienentämisen ja/tai avustamisen taso. Hoidollisista tukimuodoista päätetään tarpeen mukaan. Päätöksessä voidaan viitata lääkehoitosuunnitelmaan.
- varhaiskasvatuksen toimipaikasta
- lapsen tarvitsemista muista tukipalveluista, kuten apuvälineistä ja tulkitsemispalvelut

¹⁴² Varhaiskasvatuslaki 15 e §

¹⁴³ HE 148/2021 vp, s. 30

Huoltajan ja lapsen kuuleminen

Kutsu kuulemiseen

Kutsu kuulemiseen on esitettävä tavalla, joka voidaan todentaa jälkeenpäin. Huoltajien kanssa on sovittava sopiva viestintämuoto. Kuulemisesta voidaan lähettää tiedoksianto tavallisella kirjeellä. Kirjeen katsotaan tulleen perille kahdeksassa päivässä sen lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Kuulemisesta voidaan ilmoittaa myös sähköisesti viestinä (laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (Sähkö ASL 19 §)). Asiakirja katsotaan annetun tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Jos tiedoksianto tehdään sähköisessä järjestelmässä, tulee huoltajalta saada kuittaus tiedon saamisesta. Puhelimitse tehty tiedoksianto ei ole todisteellinen. Kuulemisesta on ilmoitettava molemmille huoltajille (HL 36 §).

Kuulemisen toteuttaminen

Kuuleminen voidaan toteuttaa joko kirjallisesti tai suullisesti kuulemistilaisuudessa. Huoltajille annetaan riittävä määräaika tutustua päätöksen perusteena oleviin asiakirjoihin, kertoa mielipiteensä ja tuoda esille näkemyksensä päätöksen teon kohteena olevaan asiaan. Huoltajille on ilmoitettava, ettei määräajan noudattamatta jättäminen estä asian ratkaisemista (HL 33 §).

Kuulemistilaisuus (suullinen kuuleminen)

Kuulemisessa huoltajille ja lapselle hänen ikätasolleen soveltuvalla tavalla varataan tilaisuus keskustella asiasta varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa ja kertoa näkemyksensä suullisesti. Huoltaja voi halutessaan käyttää avustajaa tai valtuuttaa tilaisuuteen asiamiehensä. Molempien huoltajien läsnäoloa ei edellytetä. Kuulemista koskeva prosessi etenee, vaikka huoltaja ei saavu kuulemistilaisuuteen tai ei halua lausua näkemystään.

Kirjallinen kuuleminen

Huoltaja voi myös esittää näkemyksensä määräaikaan mennessä kirjallisesti. Huoltajan esittämät näkemykset ja selvitykset kirjataan päätöstä koskevaan asiakirjaan (HL 42 §).

Eriävät näkemykset

Varhaiskasvatuksen on yritettävä löytää yhteisymmärrys asiasta huoltajan kanssa. Varhaiskasvatuksella on oikeus ja velvollisuus jatkaa päätösprosessia lapsen edun mukaisesti, vaikka huoltaja olisi sitä vastaan. Tehostetun ja erityisen tuen päätös voidaan tehdä siitä huolimatta, vaikka huoltaja ei tulisi kuulemistilaisuuteen, ei haluaisi tulla kuulluksi tai hän vastustaisi lapsen siirtämistä tehostettuun tai erityiseen tukeen. Kuuleminen ei siis tarkoita, että kuultavilta olisi saatava suostumus menettelyyn.

Lapsen kuulemisessa voidaan lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden käyttää konkreetteja kuvallisia menetelmiä keskustelun ohella. Lapsen kuulemisen voi suorittaa myös varhaiskasvatuksen opettaja.

Päätöksen laatiminen tehostettuun tukeen siirryttäessä

Varhaiskasvatusyksikön erityisopettaja vastaa yhteistyössä päiväkodinjohtajan ja varhaiskasvatuksen opettajan kanssa päätöksenteossa tarvittavista huoltajan kuulemisesta ja asiakirjojen kokoamisesta hallintopäätöstä varten. Valmis esitys asiakirjoineen toimitetaan konsultoivalle varhaiskasvatuksen erityisopettajalle päätöksen laatimista varten. Päätös kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Päätöksen laatiminen erityiseen tukeen siirryttäessä

Varhaiskasvatusyksikön erityisopettaja vastaa yhteistyössä päiväkodinjohtajan ja varhaiskasvatuksen opettajan kanssa päätöksenteossa tarvittavista huoltajan kuulemisesta ja asiakirjojen kokoamisesta hallintopäätöstä varten. Valmis esitys asiakirjoineen toimitetaan konsultoivalle varhaiskasvatuksen erityisopettajalle, joka tarkastaa esityksen ja toimittaa sen toimialajohtajalle hallintopäätöksen laatimista varten. Päätös kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Päätöksen muuttaminen ja kumoaminen

Varhaiskasvatusyksikön erityisopettaja vastaa yhteistyössä varhaiskasvatuksen opettajan kanssa tehostetusta tai erityisestä tuesta annetun hallintopäätöksen muuttamista ja kumoamista varten tarvittavien asiakirjojen ja esityksen toimittamisesta päätöksen tehneelle viranhaltijalle. Päätös kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Tulkitsemis- ja avustamispalveluista sekä apuvälineistä päätetään lapsen tuesta annettavassa hallintopäätöksessä. Osallistumisen kannalta tarpeellisten apuvälineiden hankinnasta vastaa päiväkodin johtaja yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan, varhaiskasvatuksen toimintaterapeutin ja lapsen huoltajan sekä kuntoutuksesta vastaavan tahon kanssa. Kustannusvaikutuksiltaan pienet hankinnat voidaan tehdä ilman hallintopäätöstä. Apuvälineiden käyttö kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Kertaluontoisista tulkitsemispalveluista ja niiden hankinnasta vastaa päiväkodin johtaja. Jatkuvaluontoisista tulkitsemispalveluista päätetään hallintopäätöksellä ja hankinnasta vastaa konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Avustamispalveluiden hankinnasta ja järjestämisestä kunnallisissa päiväkodeissa vastaa konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhteistyössä päiväkodin johtajan ja vek-työryhmän kanssa. Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja toimii ryhmäavustajien esihenkilönä. Yksityiset palveluntuottajat vastaavat yksiköissään tarvittavien tulkitsemis- ja avustamispalveluiden sekä apuvälineiden hankinnasta.

Lapsen tuen hallintopäätösprosessi Liedossa.

6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Kaikessa varhaiskasvatuksessa noudatetaan laissa, sopimuksissa ja näissä perusteissa varhaiskasvatukselle asetettuja yleisiä tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Nämä tavoitteet ja toimintaperiaatteet koskevat myös vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi tarjota varhaiskasvatuspalvelua, joka perustuu vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen. Tällaisia ovat esimerkiksi Steiner-, Montessori-, Freinet- ja Reggio Emilia -pedagogiikat tai tiettyyn katsomukseen perustuva varhaiskasvatuspalvelu.

Huoltajan valitessa lapselleen vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvan varhaiskasvatuspalvelun, tulee huolehtia siitä, että huoltaja saa riittävästi tietoa toiminnan erityistavoitteista ja arvoista.

7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Toiminnan arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.¹⁴⁴ Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tulee olla suunnitelmallista ja säännöllistä. Systemaattinen arviointi edellyttää järjestäjältä toimivaa arviointijärjestelmää. Arvioinnin avulla edistetään varhaiskasvatuksen laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa.

7.1 Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Pedagogisen toiminnan arvioinnin tarkoitus on varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantaminen¹⁴⁵. Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää. Varhaiskasvatuksen toimintaa arvioidaan ja kehitetään kansallisen tason sekä järjestäjä-, yksikkö- ja yksilötason näkökulmista.

¹⁴⁴ Varhaiskasvatuslaki 24 §

¹⁴⁵ Varhaiskasvatuslaki 24 §

Kansallisen tason arvioinnin tehtävänä on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä arviointia ja laadunhallintaa koskevissa asioissa. Kansallisen tason arvoinnit palvelevat varhaiskasvatuksen kehittämistä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti¹⁴⁶. Arviointitietoja voidaan hyödyntää myös kansainvälisissä vertailuissa.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi säännöllisesti varhaiskasvatussuunnitelmia ja niiden toteutumista eri toimintamuodoissa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää järjestäjä- ja yksikötason arvioinnissa käytettävistä menettelytavoista. On tärkeää, että paikallisilla päättäjillä, huoltajilla sekä varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on ajantasaista tietoa varhaiskasvatuksen toteutumisesta ja sen laadusta. Keskeiset arviointitulokset tulee julkistaa¹⁴⁷. Järjestäjä- ja yksikötason arviointi on keskeinen osa varhaiskasvatuksen johtamista ja kehittämistä paikallisesti. Lapsille ja heidän huoltajilleen on järjestettävä mahdollisuus säännöllisesti osallistua varhaiskasvatuksen arviointiin¹⁴⁸.

Henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Arvioinnin kohteena voi olla muun muassa henkilöstön vuorovaikutus lasten kanssa, ryhmässä vallitseva ilmapiiri, pedagogiset työtavat, toiminnan sisältö tai oppimisympäristöt. Lapsen tuen (luku 5) toteutuminen on keskeinen arvioinnin kohde.

Yksilötason arviointi tarkoittaa lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisen arviointia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista on tärkeää arvioida aina ennen sen päivittämistä tai uuden laatimista. Arvioinnin yhteydessä lapsi, huoltaja ja henkilöstö pohtivat omalta osaltaan, miten yhdessä kirjatut toiminnan tavoitteet ja sopimukset on huomioitu ja miten ne ovat toteutuneet varhaiskasvatuksen toiminnassa. Lapsen tuen arviointi sisältyy lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tätä arviointitehtävää kuvataan tarkemmin luvussa 5.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, kunkin luvun lopussa, olevat paikallisesti päätettävät asiat ohjaavat paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa sekä sen arvioinnin suunnittelussa ja toteuttamisessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä tarkistaa varhaiskasvatussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta. Lisäksi paikalliset tarpeet ja kehittämistyön tulokset ohjaavat arviointia.

¹⁴⁶ Laki kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta (1295/2013) 1 §

¹⁴⁷ Varhaiskasvatuslaki 24 §

¹⁴⁸ Varhaiskasvatuslaki 20 §

Tässäpä tietoa, miten lapsi on osa Lietoa!

Liedossa laatua mitataan Karvin kehittävän arvioinnin periaatteella. Liedon kunnan varhaiskasvatuksessa kehittämisaikoina vuosina 2022 - 2023 ovat pedagoginen toiminta ja oppimisympäristöt sekä digiosaamista tukeva toimintakulttuuri.

Liedon kunnan varhaiskasvatuksen laadunhallinta on varhaiskasvatuksen johtamista, suunnittelua, arviointia sekä toiminnan jatkuvaa parantamista asetettujen laatutavoitteiden saavuttamiseksi. Toimintaa arvioidaan Pedagogisen suunnittelun ja arvioinnin vuosikellon mukaisesti, joka löytyy kappaleesta 1.3

Liedon varhaiskasvatussuunnitelman arviointi ja suunnitelman jatkuva kehittäminen tapahtuvat varhaiskasvatuksen pedagogisessa kehittämisryhmässä. Suunnitelmaa päivitetään kahden vuoden välein.

Varhaiskasvatusjohtaja tekee vuosittain arviointikäynnit kunnallisiin päiväkodeihin. Arvioinnin kohteena on varhaiskasvatussuunnitelman toteutuminen yksikössä.

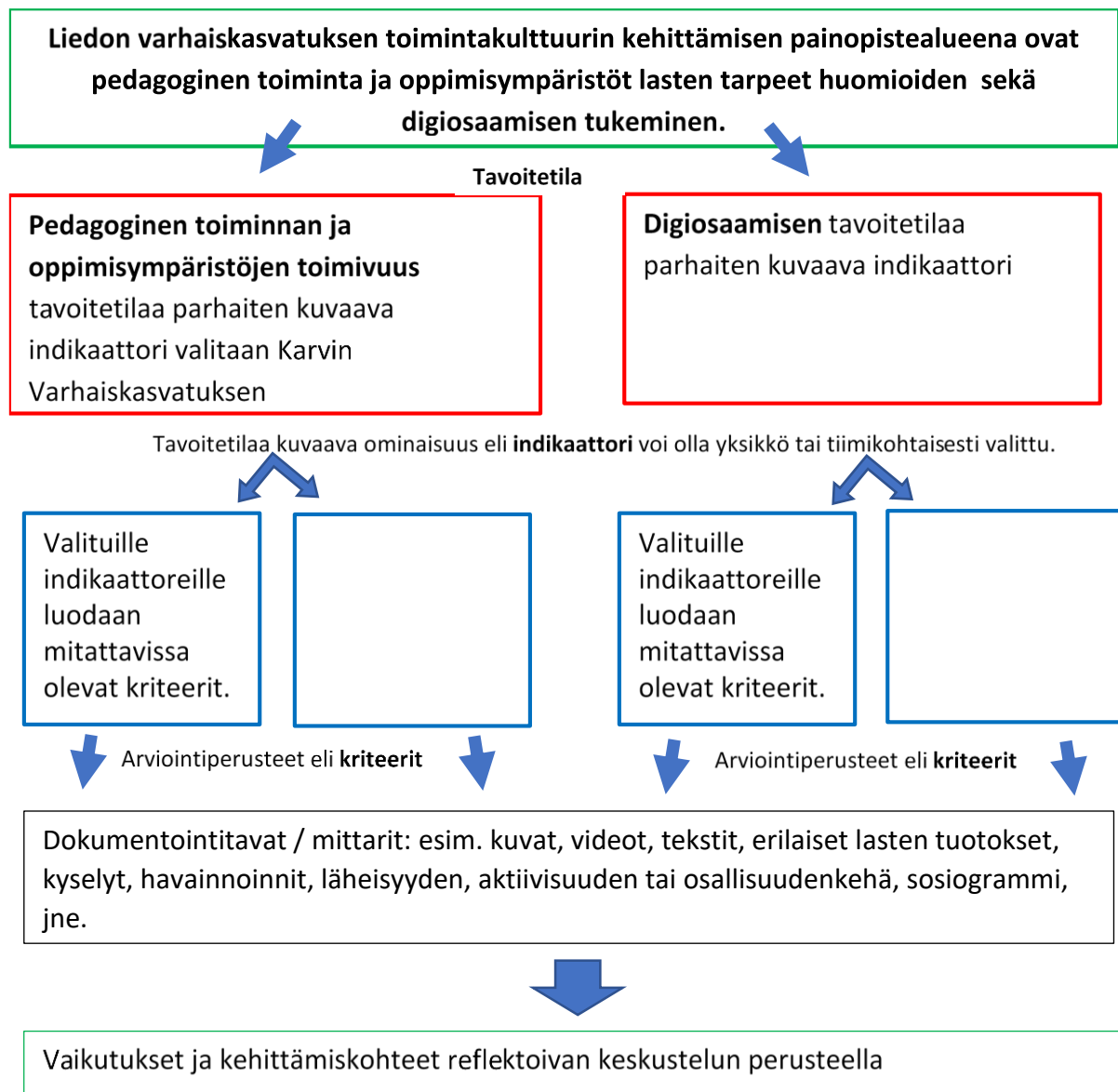
Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa sovittujen tavoitteiden toteutumista arvioidaan kaksi kertaa vuodessa tai aina tarpeen vaatiessa ja samalla toiminnalle asetetaan uudet tavoitteet.

Henkilöstö arvioi ja havainnoi jatkuvasti omaa pedagogista toimintaansa. Jatkuvan havainnoinnin ja arvioinnin kautta päivitetään tiimipalaverissa ryhmän pedagogista toimintasuunnitelmaa, huomioiden siinä myös lasten varhaiskasvatussuunnitelmat sekä palvelulupaukset ja kehittämisaikoina kokonaisuudessaan. Näiden pohjalta ryhmän henkilöstö muokkaa ja kehittää ryhmän toimintaa ja oppimisympäristöä.

Henkilöstö tekee kaksi kertaa vuodessa itsearvion varhaiskasvatussuunnitelman ja kehittämisaikoiden toteutumisesta omassa työssään. Itsearvioinneista keskustellaan tiimissä yhdessä päiväkodin johtajan kanssa.

Yksiköiden suunnittelupäivässä syyskuussa päätetään ja kirjataan yksikön indikaattorit ja palvelulupaukset. Palvelulupausten toteutumista arvioidaan koko toimintakauden ajalta toukokuussa yksiköiden arviointi-illassa. Perhepäivähoitajat ja ohjaajat suunnittelevat ja arvioivat toimintaa työilloissa.

Tammi- helmikuussa tehdään väliarviointi palvelulupausten toteutumisesta perheiden palveluarvioiden, henkilöstön itsearviointien ja pedagogisten dokumenttien perusteella. Palveluarviot tehdään yksikkökohtaisesti. Ne sisältävät myös Liedon varhaiskasvatuksen yhteisen osion, joka mittaa Liedon varhaiskasvatuksen laadun toteutumista. Palveluarvion vastauksista tehdään kooste tiedoksi vanhemmille. Koosteessa avataan, kuinka toimintaa kehitetään jatkossa palveluarvioiden vastausten suuntaisesti.

Arviointiprosessin kuvaus